4199 a

RHETORICA
LIBRI DVO,

QVORVM

Prior de Tropis de Figuris,
Posterior de voce & Gestu

PRÆCIPIT:

IN VSVM SCHOLARV

ACCVRATIVS IAM
QVINTO EDITI.

LONDINI,
Apud *Guilielmum Stansby.*

M. DC. XXI.

RHETORICA
LIBRI DVO,

QVORVM

Prior de Tropis de Figuris,
Posterior de voce & Gestu.

PRÆCIPIT:

IN VSVM SCHOLARV
ACCVRATIVS IAM
QVINTO EDITI.

LONDINI,
Apud Guilielmum Stansby.

M.DC.XXI.

VIRO VIRTVTIS ET HONORIS NOMINE NOBILISSIMO,

THOMÆ EGERTONO

Equiti,

Domino Custodi magni Sigilli Angliæ,

CAROLVS BVTLER

Magdalenensis,

S. D.

A est bonarum artium venustas & pulchritudo (Illustrissime Heros) vt liberalibus ingenijs nihil suavius, nihil amabilius videri possit: *quæ, si oculis cernerētur, mirabiles sui amores excitarent.* Ideóque vt antiquitus viri

4199a

docti ſuos ſemper habuerunt Mæcenates & Patronos; ita nunc etiam non deſunt, qui, tanquam Dij Tutelares, eos non ſolùm ab inveterato tenebrionum liuore vindicare; ſed etiam dignis honorare præmijs imprimis ſtudent. Inter quos, quamuis non pauci reperiantur, qui de literis & literatis benè ſunt meriti; tibi tamen præ cæteris primas & palmam vnâ omnes voce facilè concedunt: qui à teneris etiam vnguiculis, præſertim ex quo ad hoc tam excelſum honoris culmen tua te merita euexerunt, omnes curas & cogitationes tuas ad rei literariæ pariter & religionis propagationem eò vſque intenderis; vt non tam ampliſsimo illo honoris loco honorari, quàm ipſum honorâſſe meritò dicaris. Sed non eſt animus ſpatioſum laudum tuarum campum ingredi: tum quòd eas licèt modeſtiſsimas modeſtia tua non ferat, tum quòd omnibus iam ſint ſatis notæ; vtpote qui non mediocres prudentiæ & benignitatis tuæ fructus iugiter percipiant. Pro tantâ tuâ in omnes, præcipuè Academicos, bonitate,

grates

——— grates persoluere dignas
Non opis est nostræ:———

nostram verò gratitudinem, quam imo fixam pectore habemus, omni tibi officij genere probare cupimus. Communis nostra parens Academia, cùm nihil haberet quo tibi magis gratificari posset; quem illius fidei credidisti optimæ spei filium, eundem tibi literarum, & virtutum ornamentis haud vulgariter excultum reddidit. Adeò vt non tam nomine & corporis effigie, quàm eximijs animi dotibus patrem ita expresserit, vt in eo repubescere videreris. At hunc, proh dolor, dum sub inuicto nostro Scipione (qui priùs eum alibi in equestrem ordinem meritissimè cooptauerat) in fatali illo bello Hybernico arma ferret, non sine graui & amantissimi patris, & inclyti illius herois, cui charissimus fuit, & cõmuni omnium, quotquot eum nouerunt, mœrore, præmaturâ morte abreptum audio. Quamuis quod ad eum attinet, terram cœlo, homines angelis, ærumnas fœlicitate, denique ætatem breuissimam æternitate commutauit: quod autem ad nos, su-

pereſt adhuc alter, & diu ſuperſit precor, eâdem ſtirpe prognatus, eodem ingenio & indole præditus, ijſdem doctrinæ & morum præceptis imbutus, qui illi ſuccedat. Faxit bonorum omnium author & perfector, vt præclara virtutum ſemina, quæ in tenero illius pectore pulchrè iam cernimus efflorescere, ad fraternam indies, adeóque paternam excreſcant maturitatem. Iam verò vt generoſis hiſce animis piè ac doctè informandis propenſam in te voluntatem ſuam mater noſtra lubens indicauit, eandem tibi deinceps quacunque ratione præſtitura; ita & eius filij, quibus poſſunt indicijs animos ſuos honoris tui ſtudioſiſsimos teſtificari ſummè cupiunt. Prouectiores quidem, qui ſuam grauioribus ſtudijs operam impenderunt, opera tibi grauiora in perpetuam & tui, & ſui nominis memoriam indies exhibent. Ego verò inter pueros puerilibus iam diu exercitatus, puerilia promo: ſed tamen ita puerilia, vt adultos etiam perlegiſſe haud pœnituerit. Siquidem continet hic libellus Rhetoricæ artem, plenè, ſuccinctè, &

perſpicuè explicatam. Quicquid vel veteres, vel recentiores hac de re vſpiam ſcripſerunt, id totum legitimâ methodo conformatum, ac inſignibus poëtarum & oratorum exemplis illuſtratum hîc proponitur. Iſtud qualecunque obſeruantiæ meæ μνημόσυνον amplitudinis tuæ patrocinio (honoratiſsime Mæcenas) conſecro: vt cuius piâ & ſincerâ munificentiâ viri veræ ſapientiæ præceptis paſsim ſunt informati, eiuſdem auſpicijs pueri etiam politioris diſciplinæ rudimentis erudiantur. Deus te, pro immensâ ſuâ bonitate, Eccleſiæ, Reipub. Academiæ, & ingenuis eius alumnis, quàm diutiſsimè ſeruet incolumem: & prò bonâ ſemente, quam hîc apud nos facis, meſſem in cœlis apud Chriſtum æternam largiatur. *Baſingſtochiæ*, 5. Idus Martij. 1600.

IN

IN CAROLI BVTLERI RHETORICAM

Carmen Hendecasyllabum.

ROmanæ fidicen lyræ, fatemur
(Quod nostri proaui priùs fatētur)
Totum, quicquid habet satis decorum
Ars poëtica, olet tuam lucernam.
Illud iure tibi cupit negari,
Nec charo mihi *Carolo* id negârim,
Qui te Rhetoricus poëta contra
Audet stare poëticusque Rhetor,
Se breuem dare nec tenebricosam
Paruis Rhetoricæ suæ poësin.

ALIVD.

Vere nouo dulci resonat nemus omne camœnâ,
Innatum est auibus vere pipire nouo:
Ne quid in his natura sibi super arroget artem,
Arte doces versus, CAROLE, *vere nouo.*

Ῥητορικὴ τεχνῶν φύτο δεύτερος ἀρτιεπειῶν,
Δεύτερος ὁ Βουτλήρ ἔντριβε Ῥητορικῆ.
Δεύτερος, ἀλλὰ καὶ ὡς πάρος ἄλλων πρῶτα δέχεσθαι:
Δεύτερος, ἀλλὰ καὶ ὡς τὴν τρίτον οὐδὲν ἔχειν.

R. C.

I. M.

LECTORI.

SI in Authoris operisue laudem (studiose Lector) multorum hîc, pro more, suffragia requiras; instar multorum sit hoc vnum literati illius, &, ob exquisitam docendi methodum, de bonis literis optimè meriti, Magistri Iohannis Brinsley: *cuius in suo Ludo Literario,* or the Grammar Schoole, *cap. 16. hæc sunt verba.* In steed of *Talæus*; you may vse Master *Butlers* Rhetoricke, of *Magdalens* in *Oxford*, being a notable Abridgement of *Talæus*; making it most plaine, and farre more easie to bee learned of Scholers: and also supplying very many things wanting in *Talæus*. Both it and the Commentarie together are almost as small as

Ta-

Talæus alone; and not of much greater price, though the worth be double: yea the vse and benefit will be found to be farre aboue all that euer haue beene written of the same. *Et rursus Cap.* 14. For the Figures belonging to Poetrie, and for Rules of the quantitie of Syllables, short and very plaine, see *Butlers* Rhetoricke, *Cap.* 14. *de Metro.*

PRÆ-

PRÆFATIO.

INter Philosophos, quos eximia sapiẽtia posteris commendata per vniuersum terrarum orbem celebrauit, quotum iure teneat locum Petrus Ramus, eorum sit iudicium, qui cùm eruditione, tum æquitate præstantes, optimè dijudicare & possunt, & volunt: meâ sanè sententiâ, si vel in præceptis veritatem, vel in methodo breuitatem, vel in exemplis perspicuitatem, vel in omnibus vsum & vtilitatem respicias; in celeberrimo illo & honoratissimo choro nemini secundus assidebit: immò (vt liberè quod sentiam eloquar)

—tantùm alios inter caput extulit omnes,
Quantùm lenta solent inter viburna cupressi.

Huius ego nomine, hoc tibi (ingenue

Le-

4199 a

Lector) *opusculum offero : quod si-quid fructus ac emolumenti afferat, id omne illi acceptum referes. Quippe qui ipsius materiam, latas perlustrans probatissimorum Authorum sylvas, studiosè exquisiuit; exquisitam impigrâ succidit manu; succisam ad amussim dolauit, leuigauit, conformauit. Quam sic præparatam, ipse structuris occupatus grandioribus,* Audomaro Talæo *artifici certè non imperito, in perfectum opus compingendam commendauit : qui quidem commisso sibi munere, non inuitâ (quod aiunt) Minerua, perfunctus est. Quando tamen, quod in re tam difficili facile est, nonnulla peccentur ; quædam sint immissa propè inutilia, quædam etiam omissa planè necessaria ; operæ-pretium me facturum sensi, si suppplerem quæ desunt, amputarem quæ supersunt, & paucula etiam indigesta suis restituerem locis : vt pulchrum hoc præstantis*

tis noſtri architecti ædificium, omnibus ſuis numeris abſolutum & completum, commodè tuis vſibus inſeruiret. Iſtud quidem, ſtudioſæ conſulens iuuentuti, manibus pedibuſq; obnixè conatus ſum: quòd ſi voti compos effectum dederim, habeo quod expetiui præmium: ſin optatum hunc finem ſedula mea induſtria minùs videatur aſſequuta, veniam voluntas promeretur. Sed nigrum, precor, parumper abſtine calculum: Aſpice, inſpice, perſpice primò: cenſuram deinde ſperabo æquiorem. Et quam tandem? inquis: vtsung. tua in hoc opere opella, vituperia careat; non tamen eiuſmodi eſt, vt laudem aliquam mereatur. Nam difficilia quæ pulchra: *atqui* facile eſt inventis addere. *Eſto: neque enim gravabor, iſta mihi (vt cui non meum Encomium, ſed tuum commodum hanc ſuaſerit prouinciam)*

4199

Et dici potuisse, & non potuisse refelli.

Quamuis de nimiâ facilitate, vbi ipse in re simili periculum feceris, minùs forsan constanter assenerabis.

te ica. *Breuitati vbique, poëtæ sequutus consilium* Quicquid præcipies esto breuis,—*summopere studui: neque maiori mihi fuit curæ Rhetoricam nostram* Ramcam *re cæteris auctiorem; quàm præceptionum & exemplorum compendio tibi quàm breuissimam exhibere;* —vt citò dicta Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Obscuritatem verò indutiduam fere breuitatis comitem (iuxta illud

em, —Breuis esse laboro, Obscurus fio—) *hic prorsus seiungere eam dedi operam, vt notarum adminiculo aperta satis, & expedita omnia ausim polliceri. Quamuis breuitati vel obscuræ prolixitatem posthabeat Rhetor, vbi inquit,* Sæpè res

:.I. parum

parùm est intellecta longitudine magis quàm obscuritate narrationis.

Quæ teneris Tyronum memorijs nonita necessariò erunt committenda, minusculis characteribus, distinctionis gratiâ, excudenda curaui; ne vel minimum in hoc stadio currentibus offendiculum obstet, quod eos in viâ retardare queat.

Troporum explicationes tropis ipsis in contextu subnectendas non censui: partim vt pueris in discendo labor minueretur; partim ve, si eas vnà memoriæ mandarent, aptè, verè, & expeditè de ijs rebus oscitantes responderent, quas tamen minimè intelligerent. Rectiùs itaq; post singula capita seorsim collocantur: vndè discentibus petere licebit, quoties de ijs hæsitauerint.

Capiti de Metro, nequid alibi quærere opus sit quod ad eum locum ritè spectat, compendiariam de Me-

ta-

4199 a

taplasmo, & syllabarum quantitate, aliÿsque ad Metrum pertinentibus doctrinam inserüi: idq; eò libentiùs, quòd Grammaticorum super hac re præcepta sint ferè confusa, prolixa, imperfecta.

Cætera, in quibus dicendi discipulis non inutilem nauaui operam, non est quod præmoneam: ex collatione exemplaris, quod suo Talæus *nomine edidit, tute facilius deprehendes.*

Viue, vale. Siquid nouisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his vtere mecum.

RHE-

RHETORICÆ

Liber Primus,

DE ELOCVTIONE.

CAP. I.

RHETORICA est ars benè dicendi:

Cuius virtus prudenter adhibita mirabiles effectus habet. Ideoque Plato Sophistis Græciæ & Rhetoribus iratus, hanc ipsam artem ὀψοποιικὴν, κωμῳδικὴν, κολακικὴν, γοητικὴν, quandam obsonandi, fucandi, adulandi, incantandi peritiam appellat. Et quidem nullum est, vel condimenti, vel fuci, vel adulationis, vel incantationis genus, quo rudes & imperiti auditores facilius, quàm Rhetoricis ornamentis ad idoneam sententiam accommodatis, capiantur.

Partes Rhetoricæ duæ sunt, Elocutio & Pronunciatio. Elocutio est exornatio orationis: *Elocu*

Eaque per se plurimùm potest: vt in Curione; qui, tametsi cæteris eloquentiæ laudibus maximè nudus esset, tamen elocutionis splendore, & copiâ, & bonitate quâdam expeditâ, & profluente celeritate, orator proximus optimis numeratus est.

Elocutio est tropus aut figura. Tropus est *Τρόπος*

4199a

seu elocutio, quâ 1 vox à natiuâ significatione in o. aliam immutatur.

Et certè tropum necessitas genuit, iucunditas autem posteà celebrauit. Nam vt vestis frigoris depellendi causâ reperta est primò, pòst adhiberi cœpta est ad ornatum etiam corporis & dignitatem; sic verbi modificatio instituta est inopiæ causâ, frequentata delectationis.

ρησις Communes eius 2 affectiones sunt quatuor. Nam si tropus durior sit & inæqualior, 3 Catolλὴ. tachresis dicitur: si elatior & audacior, latio. 4 Hyperbole: si in vnâ voce multiplex, μψις 5 Metalepsis: si in pluribus continuatus, nptio 6 Allegoria.

γορία Hyperbole est Auxesis, aut Miosis. Auxesis est, cùm augendi aliquid, & amplificandi gratiâ verbum grauius proprij loco substituimus: vt cùm *liberalem magnificum*, *seuerum sæuum*, *improbum sacrilegum* dicimus. Miosis seu Tapinosis est, cùm minuendi & extenuandi causâ leuiori vtimur vocabulo quàm res postulat: vt cùm *adulatorem blandum* & *affabilem*; *prodigum* aut *audacem*, *liberalem* aut *fortem* nuncupamus.

ις Quæ defectum 7 auget Hyperbole, Miosis est: vt cùm *homunculum Pigmæum*, *stupidum stipitem*, *qui non respondet mutum* appellamus. Allegoriæ autem præcipua laus est: quæ vna aures nostras mirificè capit. Vt enim troporum singulorum ornatus magnus est, ita continuatorum & coniunctorum multò maximus.

8 In Allegoriâ tenendum est illud, vt quo ex genere rerum cœperis, eodem desinas: secùs inconsequentia fœdissima fuerit.

Ad Cap. I.

¶ *Vox*. tàm complexa quàm incomplexa. Singulæ & solæ dictiones crebriùs quidem tropos admittunt; nonnunquam verò & coniunctæ: vt in Metonymiâ, *suburbanum tuum gymnasium*, *florentis ætatis*: in Ironiâ, *nec dico*, *non vtor*: in Metaphorâ, *sementem feceris*, *grauiùs agere*: in Synecdoche, *glacialem Oceanum*, *totum tribunal*. Huiusmodi voces complexæ in paræmijs frequentiores sunt: vt *laterem*

terem lauare. i. fruſtrà laborare: quemadmodum facit, qui laterem lauat. *Contrà ſtimulum calcas*. i. repugnando tibi ipſi, non aduerſario noces: vt facit qui contra ſtimulum calcat. *Lupum auribus teneo*. i. dubius ſum vtrum incœptum peragam, an ab eo deſiſtam: veluti qui lupum auribus tenet. *Lupi illum videre priores*. i. obmutuit: ſicut quem lupi priùs intuentur. *Delphicus gladius*. i. res diuerſis vſibus idonea: qualis fuit gladius Delphicus: qui ad eum modum erat fabrefactus, vt eodem ſimul & ſacras mactarent victimas, & nocentes afficerent ſupplicio. *Ex tripode dictum*. i. verum: quale putabatur, quicquid ex tripode dictum fuit, &c. Quæ ſingula exempla ſingulos tropos habent: non autem in ſingulis, vt vides, vocibus, ſed coniunctis. Quanquam Talæus alibi, dum quod verum eſt ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἁπλῶς enunciat, ſecus ſentire videatur.

2 *Affectiones.* Generalis tropi affectio

eſt
- vnius
  - inæqualis, Catachreſis.
  - audacioris, Hyperbole.
- plurium
  - in vno verbo, Metalepſis.
  - in verbis pluribus, Allegoria.

3 *Catachr.* Catachreſis eſt durior & iniucundior verbi immutatio, cùm ſcilicet nomen aliquod pro alio ponitur, in cuius locum non deductum eſſe, ſed irruiſſe; non precariò, ſed vi veniſſe videatur. 4 *Hyperb.* Hyperbole eſt ementiens ſuperiectio, ſiue audacior tropi ſuperlatio: quæ quamuis ſit vltra fidem, non tamen eſſe debet vltra modum: monere ſatis eſt mentiri Hyperbolen, nec ita vt mendacio fallere velit. Hæc Quintilianus lib. 8. cap. 6. 5 *Metalep.* Metalepſis eſt tropi in vno verbo multiplicatio, quando nempe ex improprio ſignificatur primò improprium, tum ex improprio illo fortè aliud improprium, atque ita deinceps donec ad proprium veniatur, intercedente (vt ait Fabius) medio gradu tranſitum præbente: aut (vt Valerius interpretatur) cùm gradatim itur ad id quod ſignificatur. 6 *Alleg.* Allegoria eſt tropi continuatio: vbi nimirùm eiuſdem generis tropi plures coniunguntur. 7 *Auget.* Nam defectum augere eſt extenuare. Vide numerum 14 in notis ad caput nonum. 8 *In Allego.* Sic inquit lib. 8. cap. 6. Quintilianus.

4199 a

CAP. II.

1 TRopi 1 genera sunt Metonymia & Ironia, Metaphora & Synecdoche.

ονυμία. ...snomi-... METONYMIA est tropus 2. causæ ad effectum, subiecti ad adiunctum; vel 3 contrà. Metonymia causæ est efficientis, aut materiæ.

1 ...onymia ...æ. EFFICIENTIS, vt cùm inuentor & author pro ipsis effectis rebus vsurpantur. Pro Marc.

...ientis. *Quos amisimus ciues, eos 4 Martis vis perculit, non ira victoriæ,* Georg. 1.

Aut dulcis musti 5 Vulcano decoquit humorem.

Sic 6 *Oceanus* & *Tethys*, *Nereus* & *Doris*, *Neptunus* & *Amphitrite*: *Pontus* etiam Metalepticos pro *mari*: 7 *Liber* & *Ceres* pro vino & pane in prosâ Catachresin habent. Lucani libro 4. Catachresis est vsitatior.

...achre-

8. *Vrebant montana niues, camposq; iacentes*
Non duraturæ conspecto sole pruinæ.

...alepsis Metalepsis est pro Amer. *Accusant ij qui in 9 Fortunas huius inuaserunt.* & Æn. 4.

Quin morere, vt merita es, 10 ferroque auerte dolorem.

...egoria. Allegoria Eun. Ter. *Sine 11 Cerere & 12 Libero friget 13 Venus.*

Est præterea hîc valdè vsitatum, imò (quia verbum deest) necessarium, sciptores pro scriptis operibus appellare. Mart. lib. 14.

Pellibus exiguis arctatur 14 Liuius ingens:
Quem mea non totum bibliotheca capit.

...teriæ. METONYMIA MATERIÆ est, cùm nomen materiæ pro effecto ponitur.

Verr. 6. *cùm essent triclinia strata, 15 argentumq; expositum in ædibus* Metalepsis est. Met. 1.

...talepsis

&

——*& structis cantat* 16 *auenis.*

Item Æneid. 8. *Labitur uncta vadis* 17 *abies*--

18 *Abies* tamen pro *tabellis* in prosâ Catachresis est. Allegoria hîc quædam est. Horat. Epist. 2. l. 1. *Non domus & fundus, non* 19 *æris acceruus & auri Ægroto domini deduxit corpore febres.* 2. Leg. 20. *Æs & ferrum duelli insignia sunt, non fani.*

Catac sis. Allego

Ad CAP. 2.

¶ *Genera.* Vox *genus* sæpissimè ponitur pro specie intermediâ (quæ scilicet alias etiam species subiectas habet, quarum respectu genus esse possit) non solùm apud Ciceronem & Latinos omnes, sed & apud Aristotelem ipsum, vt capite de qualitate, vbi secundum, tertium & quartum genus appellat qualitatis. 2 *Causa.* Causa est cuius vi res est: est autem quadruplex.

Efficiens à } quâ, Forma per } quam res est.
Materia ex } Finis propter }

Verùm ex his quatuor, duæ tantùm priores hîc locum habent. 3 *Contrà*, i. effecti ad causam, adiuncti ad subiectum. 4 *Martis.* prælij: Mars enim armorum bellorumque inuentor primus putatur veteribus. Diodor. Siculus l. 6. Sic Mart. in Amphitheatrum Cæs. Epig. 24.

Ne te decipiat ratibus naualis Enyo,

.i. nauale prælium seu naumachia: nam Bellona Martis soror belli habetur & præliorum dea.

5. *Vulcano.* igne. Vulcanus ignis inuentor hoc modo fuisse fertur à Diodoro: cum videret lapso fulmine syluam ardere, materiam vberiorem adhibuit, igniſque vsum præcipuè in metallis fabricandis mortalibus ostendit: itaque hîc pro igne ponitur, vt etiam infrà: *Nec se Vulc.* &c. 6 *Oceanus.* Oceanus Cœli ac Vestæ filius, antiquissimus maris Deus, coniugem habuit sororem Tethyn: Nereus filius Oceani & Tethyos vxorem sibi adiunxit sororem Dorin: Neptuno Saturni & Opis filio, cui in orbis diuisione regnum maris contigit, nupsit Amphitrite Nerei & Doridis filia: Pontus Nerei filius fuit, frater Amphitrites, vnde isti dij deæque pro mari vsurpantur.

Oceanus Æneid. 1.

Imperium Oceano, famam qui terminet astris.

Tethys Lucan. lib. 6.

Aut vaga cum Tethys Rutupinaq́; littora feruent,
Vnda Caledonios fallit turbata Britannos.

Nereus Metam. 1.

Nunc mihi quâ totum Nereus circumsonat orbem,
Perdendum est mortale genus ———

Doris Eclogâ 10.

Doris amara suam non intermisceat vndam.

Neptunus Horat. Epist. 11. lib. 1.

Neptunum procul è terrâ spectare furentem.

Amphitrite Metam. lib. 1. ——— *Nec brachia longo*
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

Pontus autem non nisi per Metalepsin ponitur pro integro mari: primò enim transfertur ad illud mare significandum, quod à palude Mæotide vsque in Tenedum insulam maris Ægei protenditur, vt Lucan lib. 5.

Arctatus rapido feruet quà gurgite Pontus. Et Georg. 1.

Pontus & ostriferi fauces tentantur Abydi.

(vnde etiam regio adiacens nomen suum sortita est: vt loco infrà citato. *Plurima sed pelago, &c.*) Deinde per Synecdochen mẽbri pro vniuerso mari vsurpatur: vt in Ibin.

Nec se Vulcanus, nec se tibi præbeat aer:
Nec tibi det tellus, nec tibi Pontus iter.

7 *Liber. Vulcanum* pro *igne* vulgo audiuimus: & *vario Marte pugnatũ* eruditus est sermo: & *Venerem* quàm *coitum* dixisse magis decet: at *Liberum* & *Cererem* pro vino & pane licentiùs quàm vt fori seueritas ferat, ait Quintilianus lib. 8. cap. 6. 8 *Vrebant*. Vrere hic Catachrestico⁊ dicuntur niues & pruinæ pro exiccare & absumere, quæ vstionis sunt effecta. Niues enim & pruinæ naturalem rerum succum nimio suo frigore, vt sol & ignis nimio calore exhauriunt: atque ita res ipsas absumunt, & corrumpunt. Sic apud Ouidium Trist. 3. Eleg. 2.

Plurima sed pelago, terraq́; pericula passum,
Vstus ab assiduo frigore Pontus habet.

9 *Fortunas*. opes. Metalepsis: Duplex enim hic est tropus, Fortunæ pro Fortunâ Synecdoche est numeri, & Fortuna pro bonis & donis Fortunæ, Metonymia est causæ efficientis. 10 *ferroque*. morte. Metalepsis: Nam ferrum pro gladio, aut ferreo aliquo telo Metonymia est materiæ, & gladius pro morte, cuius est instrumentalis causa,

Me-

Metonymia efficientis est. 11 *Cerere.* Sine pane, & vino friget amor. Allegoria: continuatur enim Metonymia. Ceres prima dicitur vsum frumenti homines docuisse, molere, & panem conficere, cùm anteà glandibus vescerentur. Diodor. 6. Plin. 7. 12 *Libero.* Diodor. l. 4. ait Bacchum vini ex vuâ exprimendi rationem primùm tradidisse: quod ipsum nos antiquioribus literis persuasi tribuimus Noacho. 13 *Venus.* Veneri maturæ virginum ætatis, aliarúmque rerum quæ circa nuptiarum sacra & fœdera celebrantur, curam dedisse Iouem scribit. l. 6. c. 15. Diod. vnde poëtæ illam cum amoris, tum pulchritudinis, gratiæ, & deliciarum deam faciunt, ideoque pro his etiam interdum ponitur. Catull. de Quintiâ & Lesbiâ.

Lesbia formosa est, quæ cum pulcherrima tota est,
Omnibus vna omnes surripuit veneres.

i. gratiam, venustatem, delicias. 14 *Liuius.* Historia de rebus Romanis 140 libris à Liuio conscripta. 15 *Argentum.* supellex, cuius materia fuit argentum. 16 *Auenis.* Fistulâ arundineâ. Metalepsis: Auenæ pro culmo auenaceo Synec. integri, culmus auenaceus pro culmo in genere, Synec. speciei; culmus pro arundine Synecdoche est contraria generis pro specie, (fistula enim quâ hic cecinit Mercurius ex arundine fiebat, in quam Nympha Syrinx est mutata) postremò arundo pro ipsâ fistulâ Metonymia est materiæ pro effecto. 17 *Abies.* Metalepsis, abies pro tabellis abiegnis Metonymia est materiæ, & tabellæ pro naui eadem est Metonymia est materiæ, & tabellæ pro naui eadem est Metonymia. 18 *Abies.* Catachresis: Sic enim lib. 8. c. 6. Quintilianus, *Prora non puppim pro naui, nec abietem pro tabellis recipiet.* 19 *Æris & auri.* nummi ænei, & aurei. Allegoria. 20 *Æs & ferrum.* arma ex ære, & ferro conflata: Alleg. coniunguntur enim hîc duæ Metonymiæ, *as* & *ferrum*, vt suprà *æris* & *auri.*

CAP. III.

METONYMIA EFFECTI est, cùm ex effectis efficiens significatur. Trist. lib. 1. Eleg 1. *Meto effect*

1. *Carminibus metus omnis abest: ego perditus, ensem*
Hæsurum iugulo iam puto iamq; meo.

ib. *Quas meruit pœnas iam dedit illud* 2 *opus.* Æneid. 6. *Scipiadas* 3 *cladem Libyæ*——

bole Ter. Eun. *Ego pol te pro istis dictis & factis* 4 *scelus vlciscar.*

Est & Metonymia ista in epithetis, Pro Marc. epsis *Victoria naturâ* 5 *insolens est, & superba.* Ibid. *victoriæ* 6 *ferocitatem extimescere.* Vbi Metalepsis est, vt etiam Æneid. 1.

Sed pater omnipotens speluncis abdidit 7 *atris.*

oria. Allegoria quædam hîc est. Æneid. 6.

8. *Pallentesq; habitant morbi, tristisq; senectus.*

9. Sic orator *præcipitem iram, hilarem adolescentiam, segne otium* dixit. Imò verò hinc & poëtarum, & oratorum plurima epitheta sunt.

Ad Cap. 3.

¶ *Carminibus.* Poetis carmina componentibus. 2 *Opus.* Ouidius illius operis author. 3 *Cladem.* cladis effectores: qui cladem Libyæ intulerunt. 4 *Scelus.* sceleste scelerum machinator. Auxesis: hinc enim grauiùs & asperiùs hominem perstringit, quàm si sceleratum nuncupâsset. Similis est Hyperbole in Metonymiâ adiuncti. Hanc etiam Metonymiam habet Vlysses in illâ pro spolijs Achillis oratione, Metam. 13.

Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres.

i. armorum propter quæ certamen erat. 5 *Insolens* .i. insolentes & superbos faciens: tales enim victores reddit. 6 *Ferocitatem.* Metalepsis: victoriæ ferocitatem, pro ferocem victoriam, modus est quartus; & ferocem victoriam, quæ faciat victorem ferocem, secundus modus est. 7 *Atris.* profundis. Metalepsis: atris pro tenebrosis Metaphora est vsitata: tenebrosis pro profundis Metonymia est effecti: profunditas n. in speluncis tenebrarum est causa. 8 *Pallentes.* Pallentes dicuntur morbi, tristisque senectus, quòd illi pallentes, hæc tristes facit: vbi Metonymiæ in *pallentes* & *tristis* continuatio facit Allegoriam. 9 *Sic Orat.* Vt ait lib. 8. cap. 6. Quintilianus.

Cap.

CAP. IV.

METONYMIA SVBIECTI est, cùm nomen proprium rei subiectæ ad significandam rem adjunctam traducitur. Heroid.16. Meto subiec

Non tu plus cernis, sed plus temerarius audes:
Nec tibi plus 1 *cordis, sed minus* 2 *oris inest.*

Catachresis est Epod. Ode.12. Catac

Polypus, an grauis hirsutis cubet 3 *hircus in alis.*

Sic ponitur continens pro re contentâ. Æne.1.

——— ille impiger hausit
Spumantem 4 *pateram, & pleno se proluit* 5 *auro.*

Serm.2.Sat.3.

Danda est ellebori multò pars maxima auaris.
Nescio an 6 *Anticyram ratio illis destinet omnem.*

Est verò Metonymia hæc longè frequentissima, cùm locus pro ipsis incolis vsurpatur. Metam.lib.1.

Néue foret 7 *terris securior arduus* 8 *æther.*

in Pis. *Quòd in me,* 9 *carcerem effudistis,* Hyperbole est. Metalepsis reperitur, Æneid.2. Hype Meta

Inuadunt 10 *vrbem somno vinoque sepultam.* &

Met.13.

11. *Pergama tum vici, cùm vinci posse coëgi.*

Allegoria, pro Pompeio. *Testis est* 12 *Italia,* Allego *quam ipse victor L. Sylla huius virtute & consilio confessus est fuisse liberatam: testis est Sicilia, quam multis vndique cinctam periculis, non terrore belli sed celeritate consilij explicauit: testis est Gallia, per quam legionibus nostris in Hispaniam iter Gallorum internecione patefactum est: testis est Hispania, quæ sæpissimè plurimos hostes ab hoc superatos prostratosq; conspexit.*

13. Aliter etiam locus ad res locatas traduci-

tur. 1. de Orat. *Age verò, ne semper* 14 *forum, subsellia, rostra, curiamq; mediteris:* quæ Allegoria est, vt rursùs ibidem, *Longè* 15 *Academiæ illi ac Lycio tuum hoc suburbanum gymnasium anteponã.*

Ex hoc genere etiam est illud, cùm ex possessore possessa res intelligitur. Æneid. 2.

——— *Iam proximus ardet.*

16 *Vcalegon*——Ad Attic. Epist. 5. *Ego cùm triduo cum Pompeio, &* 17 *apud Pompeium fuissem.* Et *malo tecum* 18 *apud te ambulare.* Cic. de Senect. *Cuius villam ego contemplans (non enim longè abest* 19 *à me.)*

Sic dicimus hominem deuorari, cuius patrimonium deuoratur. Terent. Heaut. *Quid te futurum censes,* 20 *quem assiduè exedent?*

Sic 21 *ab Annibale cæsa apud Cannas sexaginta millia Romanorum* dicimus.

Sic litigantium clientum aduocati personas suas pro clientum personis vsurpant: pro Cæcinn. 22 *Restituisse te dixti: nego me edicto Prætoris restitutum esse.* Sic etiam nomen rei significatæ tribuitur signo. Fast. 1.

23 *Iupiter angustâ vix totus stabat in æde:*
Inq; Iouis dextrâ fictile fulmen erat. Vir. Ec. 3.
24 *Orpheaq; in medio posuit syluasq; sequentes.*

Ad Cap. 4.

¶ *Cordis.* prudentiæ, quæ in corde sedem habet: vnde prudentes cordati dicuntur. Sic Mart. lib. 2. Ep. 8.

Quo si non illum, sed me peccâsse putabis,
Tunc ego te credam cordis habere nihil.

2 *Oris* pudoris, qui se ore. i. vultu prodit. 3 *Hirci,* hircinus fætor. Catachresis, quam eandem habet Catul. in Rufum.

Ledit te quædam mala fabula, quâ tibi fertur
Valle sub alarum trux habitare caper.

4 Pan

4. *Pateram.* 5 *Auro.* hîc per ſpumantem pateram & plenum aurum intelligis omne illud vinum, quo vaſa iſta impleta ſunt: ſed in *auro* eſt Metalepſis: nam aurum pro aureo cratere Metonymia eſt Materiæ. 6 *Anticyram omnem,* totius inſulæ elleborum: ac ſi maximè inſanirent auari, ideoque hâc herbâ, quâ cerebrum aduerſus inſaniam purgatur, maximè indigerent. 7 *Terris.* hominibus terræ incolis. 8 *Æther.* cœlites, qui tenent æthera. 9 *Carcerem,* qui in vinculis & carcere erant, vel digni carcere. Hyperbole: grauiùs enim & turpiùs ſonat odioſum nomen carceris, quàm ſi incarceratos aut maleficos dixiſſet. 10 *Urbem.* Troianos ſomno vinoque ſepultos. Metalep. vrbem pro Troiâ Synecdoche eſt generis, & Troia pro Troianis Metonymia eſt ſubiecti. 11 *Pergama.* Troianos. Metalep. Pergama. i. arces Troiæ pro ipſâ Troiâ, Synecdoche eſt membri, & Troia pro Troianis Metonymia eſt ſubiecti: quæ Metalepſis ſequitur lib. 14.

——*Danaas patuerunt Pergama flammas.*

12. *Italia.* hîc Cicero *Italiam, Siciliam, Galliam, Hiſpaniam* poſuit pro Italis, Siculis, Gallis, Hiſpanis. 13 *Aliter.* nempe cùm nomine loci ſignificatur non ipſum locatum, ſed locati adiuncta aut effecta. 14 *Forum.* Actiones Rhetoricas in foro, in ſubſellijs, in roſtris, in curiâ. Allegoria. 15 *Academiæ.* per *Academiam, Lycium, Tuſculanum* ſuburbanum illud Gymnaſium, intelligimus doctrinam celebratam in Academiâ à Platone, in Lycio ab Ariſtotele, in Tuſculano à Cicerone. Allegoria. 16 *Vcale.* Vcalegonis domus. 17 *Apud Pomp.* in ædibus Pompeij. 18 *Apud te.* domi tuæ. 19 *Ame.* à villâ meâ. 20 *Quem.* cuius opes exhaurient. 21 *Annibale.* Quia ab exercitu cuius dux erat Annibal cæſa ſunt. 22 *Reſtituiſſe.* Sic Cicero Piſonem aduocatum partis aduerſæ alloquitur, tanquam Ebutio id diceret Cæcinna. 23 *Iuppiter.* Iouis ſtatua. 24 *Orphea.* cælatas Orpheos & ſyluarum imagines.

CAP. V.

METONYMIA ADIVNCTI eſt, cùm ex adiunctis res ſubiectæ ſignificantur, *Meto adiu* Eclog. 8.

Neſte

Nectle tribus nodis 1 *ternos Amarylli colores.*

Sic nomina virtutum ipsarum pro bonis viris, & vitiorum pro malis, & multarum aliarum re-
oria. rum, pro personis quibus adjunctæ sunt, vsurpantur. Catil. 2. *Ex hac enim parte* 2 *pudor pugnat, illinc petulantia: hinc pudicitia, illinc stuprum: hinc fides, illinc fraudatio: hinc pietas, illinc scelus: hinc constantia, illinc furor: hinc honestas, illinc turpitudo: deniq; æquitas, temperantia, fortitudo, prudentia, virtutes omnes certant cum iniquitate, cum luxuriâ, cum ignauiâ, cum temeritate, cum vitiis omnibus:* quæ perillustris est Allegoria.

bole Ex hoc genere sunt illa Ciceronis Hyperbolica. *O* 3 *pestis! O labes! O audaciam incredibilem!* & similia. Hyperbole autem hîc elatior existit, cùm virtutibus, vitijs, alijsque qualitatibus præcellentes, ipsarum qualitatum nominibus celebramus, aut etiam supra ipsas audaciùs efferimus: vt cùm *Aristidem non iustum, sed iustitiam: adeoq;* 4 *ipsâ iustitiâ iustiorem* prædi-
epsis camus. Metalepsin verò gradibus suis auctiorem habet Silius lib. 4.

Aduolat auratoprælulgens 5 *murice ductor.*

Et Æneid. 1. Virgilius.

——*stratoq; super discumbitur* 6 *ostro.*

Sic adiunctum temporis pro subiectis. Æneid. 1.

Aspera tum positis mitescent 7 *secula bellis.*

De senect. *Temeritas est videlicet* 8 *florentis*
hre- *ætatis, prudentia* 9 *senectutis.* Catachresis hîc est Æneid. 4. ——*oculisue aut pectore* 10 *noctem Accipit*——

Sic signum pro re significatâ ponitur. pro Mil. *Cui omnem Italiæ* 11 *pubem.* Georg. 2.

Illum

Illum non populi fasces, non 13 *purpura regum* Met
Flexit——— Trist. lib. 1. Eleg. 2.
Neue precor magni 14 *subscribite Cæsaris iræ.*

Locus ille in Pisonem insignem quæstionem ex intelligentiâ Metonymiæ huius exprimit. *Veruntamen quoniam te non* 15 *Aristarchum, sed* 16 *Phalarin Grammaticum habemus, qui non notam apponas ad malum versum, sed poëtam armis persequare; scire cupio quid tandem isto in versu reprehendas,* Cedant 17 arma togæ——— *Tuæ dicis (inquit) togæ summum Imperatorem esse cessurum. Quid nunc te, asine, literas doceam? Non opus est verbis, sed fustibus: non dixi hanc togam quâ sum amictus: nec arma, scutum & gladium huius Imperatoris: sed quòd pacis est insigne, & otii toga, contrà autem arma, tumultus atque belli: more poëtarum locutus hoc intelligi volui, bellum ac tumultum, paci atque otio concessurum.* Pro Marc. vterque tropus proprijs verbis adjungitur. *Semperq; mea consilia pacis & togæ socia, non belli atque armorum fuerunt.*

Est etiam hæc Metonymia in epithetis. Æneid. 1.———18. *Mortalia temnitis arma.* Et Theb. 8. 19. *Armato turbauit funere manes.*

Ad CAP. 5.

¶ *Terrores colores*, terna licia, triplici diuersa colore, vt paulò antè à poetâ dicitur. 2. *Pudor*, pudor hîc pro verecundis, petulantia pro petulantibus, pudicitia pro pudicis, stuprum pro mœchis, &c. virtutes denique omnes pro probis, & vitia pro improbis ponuntur. Allegoria. 3. *O pestis!* O pestiferos ciues! O nequitiæ labe aspersos! O incredibiliter audaces! Hyperbole. 4. *Ipsâ iustitiâ.* Sic ipsâ nequitiâ nequior: cæcitate cæcior: deformitate deformior: ipsâ siti siticulosior: & similia, vide 14. in notis ad Cap. nonum. 5. *Muricc.* veste purpureâ ostro tinctâ.

tinctâ. Metalep. murex pro ostrô muricis succo Synecdoche est integri, ostrum pro purpureo ostri colore Metonymia subiecti, & purpureus color, pro purpurei coloris amictu Metonymia est adiuncti pro subiecto *6 Ostro.* ostrum per similem Metalepsin significat hîc purpureum torum. *7 Secula.* qui seculis illis vixerunt. *8 Florentis ætatis.* iuvenum. *9 Senectutis.* senum. Sic Met. 1.

Contigerat nostras infamia temporis aures.

& pro Mare. *Nulla vnquam ætas de laudibus tuis conticesçet.*

10 *Noctem.* pro somno qui noctu capitur: Catachresis.

11 *Pubem.* iuventutem, cuius ætatis pubes primò crescens est indicium. 12 *Fasces.* 13 *Purpura.* fasces & purpura insignia sunt authoritatis & imperij: quæ duo hîc per fasces & purpuram significantur: sed in purpurâ est Metalepsis, qualis suprâ in murice: purpura enim primò significat piscem qui murex dicitur, sed hîc Metalepsis est vno gradu auctior: nam postremò purpurei coloris amictus pro regiâ authoritate per hanc Metonymiam adiuncti ponitur. 14 *Subscribite.* assentimini: subscriptio enim assensionis & approbationis est signum. 15 *Aristarchum.* Aristarchus Grammaticus fuit Alexandrinus, qui Homero longè inferior, eius tamen poëmata petulanter vellicare, quæque illius insciciæ minùs probarentur, ijs, vt malis, notas apponere non verebatur: de quo Ouidius de Pont. lib. 3. Eleg. 11.

Corrigere at res est tanto magis ardua, quanto
Magnus Aristarcho maior Homerus erat.

16 *Phalarin.* Phalaris crudelissimus erat Agrigentinorum tyrannus, qui inter cætera suppliciorum instrumenta taurum habuit æneum, in quem igne subiecto ardêtem damnati immissi, mugitum bouis instar edebant: cuius rei specimen artifex ipse Perillus, muneris loco, primus præbuit: tandem etiam ipse tyrannus, cum diutiùs illius immanitas sustineri non posset, quo alios exusserat tauro inclusus, vivus crematus est. 17 *Arma.* Hunc tropum in sequentibus orator ipse explicat. 18 *Mortalia.* hominum mortalium. 19 *Armato.* militum armatorum, qui cum armis & equis dissiliente humo absorpti sunt. Sic apud eundem Statium ibidem.

At non semianimi clamore Menœcea lapsus
sallit Atys ——— & ibidem.
Fassa pios gemitus, lachrymasq; in vulnera fudit.

Item Heroid. 2. Ca-

Castaq; fallaci Zona recincta manu. Ibid.
Colla quoque insidis qua se nectenda lacertis.
& Carm.l.1.Od.3.
Iracunda Iouem ponere fulmina.

i. viri semianimis, virginis piæ, mei castæ, tui fallacis ac insidi, ipsius Iouis iracundi. Hæc Metonymia poëtis frequens est, nec inelegans: quoties nimirum epitheton, siue adiunctum in concreto (vt loquuntur Logici) subiecto, quod significat, proprium, rei alicui ad subiectum pertinenti accommodatur, vt hîc *mortalis*, quod est epitheton hominis, tribuitur armis hominum: *armatus* epitheton militum, militum funeri, *semianimis* epith. Atys, quem Ætolus propè interfecerat, ipsius clamori: *Tius* epith. Ismenes, eius gemitui: *castus* epith. Phyllidos, illius zonæ: *fallax & insidus* epith. Demophoontis, illius manui, & lacertis: *iracundus* epith. Iouis, Iouis fulminibus.

CAP. VI.

IRONIA est tropus ab 1. oppositio ad oppositum.

Valet hic tropus cùm ad cætera omnia, tum inprimis ad iocandum: in eoque genere Socratem Cicero author est, 2.Orat. lepore & humanitate cæteris præstitisse: vnde & ipse εἴρων appellatus est, quòd se imperitum fingeret, admirator aliorum tanquam sapientum.

2. Percipitur autem Ironia vel pronunciatione vel personâ, vel rei naturâ: nam si qua earum dissentit à verbis, apparet mêtem etiam ijsdem dissentire. Opposita sunt 3. disparata & 4. contraria.

IRONIA à DISPARATO est, quando de personâ aliâ quidpiam dicitur, de aliâ intelligitur: siue affirmatum de vtraque, vt Eclog.3.

Tum credo cùm me arbustum videre Myconis,
Atq; malâ vites incidere falce nouellas.

Siue negatum de alterâ, vt Metam.lib.13:

——— 6. *nec in his quisquam damnatus & exul.*

Senec.

Senec. Herc. fur. Act. 2.

7. *At non per omnes exul errauit plagas.*

8. Ironia à Contrario est, quando ex contrario contrarium significatur. Ter. Andr. Act. 5. *O salue* 9. *bone vir: curâsti probè.* 2. de Orat. *Crassus pro Aculeone cùm diceret, aderat contra Aculeonem Lamia deformis: qui cùm interpellaret odiosè, audiamus (inquit Crassus) pulchellum puerum: cùm esset arrisum, non potui mihi (inquit Lamia) formam ipse fingere, ingenium potui. Tum hîc, audiamus (inquit) disertum: multò etiam arrisum est vehementius.* Æneid. 1. Catachresis est.

Si genus humanum, & mortalia temnitis arma,
At 10 *sperate Deos me mores fandi atq; nefandi.*

Item Georg. 4.

Alter erit maculis auro 11. *squalentibus ardens.*

1. Metalepsis frequentissimè occurrit. Sed Ironia continuata facit Allegoriam gratiorem. In Clod. *Integritas tua te purgauit, (mihi credè) pudor eripuit, vita anteacta seruauit.* Æneid. 4.

13. *Egregiam verò laudem, & spolia amplа refertis*
Tuq; puerq; tuus, magnum & memorabile nomen;
Vna dolo diuûm si fœmina victa duorum est.

Hîc & 14 personæ, & 15 rei, & 16 pronunciationis, si oratio benè proferatur, cum Verbis dissensio manifesta est.

Est, & Ironia: quæ Paralepsis quibusdam dicitur: vt in his formulis, *prætereo, mitto.*

Pro Pomp. *Sinite hoc loco, Quirites, (sicuti poëtæ solent qui res Romanas scribunt)* 17 *præterire me nostram calamitatem, quæ tanta fuit, vt eam ad aures L. Luculli, non è prælio nuncius, sed ex sermone rumor afferret.* Æneid. 10.

Quid repetam exustas Erycino in littore classes?

Quid

Quid tempestatum regem, ventosq; furentes
Æoliâ excitos, aut actam nubibus irim?

Pro Cluent. 18 *Mitto illam primam libidinis iniuriam: mitto nefarias generi nuptias: mitto cupiditate matris expulsam matrimonio filiam.*

Ironia denique est, quæ APOPHASIS dicitur, Paralipsi 19 non dissimilis. Verr. I. 20. *Nec ea dico, quæ si dicam, tamen infirmare non possis, &c. Sunt hæc & alia in te falsi accusatoris signa permulta, quibus ego non utor.* Ἀνώφ Nega.

Ad CAP. 6.

¶ *Oppositio.* Sic in fine cap. 16. schol. Rhet. ipse Ramus: non autem à contrario ad contrarium; quomodo Talæus definiens, Ironiam à disparato excludit. 2 *Percipitur.* Sic Fabius lib. 8. cap. 6. 3 *Disparata.* Disparata sunt res quælibet naturâ diuersæ: ideoq; vnum multis pariter opponitur. 4 *Contraria.* Contraria sunt res sibi inuicem naturâ repugnantes, ideoq; vnum vni tantùm opponitur. 5 *Me.* Se nominat Menalcas, sed Dametam intelligit. 6 *Nec in hîs.* Vlysses Ajacem taxans, negat quenquam sui generis damnatum & exulem fuisse: sed illud tacitè Ajaci exprobrat, cuius Pater Telamon, & patruus Peleus, quòd Phocam tertium fratrem trucidâssent, exulabant. 7 *At non.* Sic Lycus ad Amphitryonem de Apolline, contrarium innuens de Hercule. 8 *Ironia à contrario.* Ironia à contrario potest esse quadruplex: nam

Contraria sunt { Relata. Aduersa. Contradicentia. Priuantia.

Ironia à relatis: vt si pater molesto & contumaci filio dicat, *Scilicet tu mihi pater eris, ego tibi filius: ideoq; (vti par est) parebo.* Ab aduersis: *Pulchellum puerum.* A contradicentibus: *Non agam tecum iure summo:* huc referri possunt Paralipsis & Apophasis. A priuantibus: si quis de diuite dicat, *Homo est, mihi crede, ineps & egenus.* 9. *Bone vir.* Sic Simo Davum Ironicè affatur, scelestum eum esse, pessimeque se gessisse significans. 10. *Sperate,* timete: vt Æneid. 4.

Hunc

Hunc ego si potui tantum sperare dolerem.

11. *Squalentibus.* splendentibus. Est in his vocibus Catachresis: nam *sperare dolorem*, & *squalere auro* adeò sunt absona, vt vix alibi reperias. 12 *Metalepsis.* Nam *integritas, purgauit*, & *prætereo*, sunt Metaphoræ. *vtor* Synecdoche generis, pro commemoro, vel vrgeo. 13 *Egregiam.* laudem nullam; turpe potiùs dedecus & infamiam. 14 *Personæ.* Nam verba sunt Iunonis ad Venerem & Cupidinem, quos capitali habuit odio: ideoq; eos vituperio potiùs quàm laude afficeret. 15 *Rei.* Nam imbellem fœminam à potentibus dijs superari, leuiculum est, nec laudem minimam mereatur. 16 *Pronunciationis.* Alia enim orationi simplici, alia ironicæ pronunciatio conuenit: quæ tamen interdum non seruatur, vel personâ, vel rei naturâ ipsam Ironiam satis ostendente. 17 *Praterire.* Præterire se simulat orator suorum calamitatem, quam tamen significantiùs exprimere non posset. 18 *Mixto.* hîc vt suprà quædam simulatè dicuntur prætermitti, quæ tamen disertè memorantur: vbi continuatio trium Ironiarum Allegoriam facit. 19 *Non dissimilis.* Nam non nisi modo loquendi differt, re & sensu prorsus eadem. 20 *Nec ea.* Hîc, *nec ea dico, non vtor*, Apophasin similem habent.

Cap. VII.

II. *Φορὰ. latio.*

Metaphora est tropus à 1 simili ad simile.

Ideoque est ad vnum verbum contracta similitudo. Tropus autem nullus est florentior quàm Metaphorà, nec qui plus luminis afferat orationi: præsertim si ratione sumpta est, & ad sensus ipsos admouetur, maximè oculorum qui est sensus acerrimus. Nam & 2 *odor vrbanitatis*, & *mollitudo humanitatis*, & *murmur maris*, & *dulcedo orationis* sunt ducta à cæteris sensibus: illa verò oculorum multò clariora. Ad Attic. lib. 4. Epist. 16 *Amisimus mi Pomponi omnem non modò* 3 *succum & sanguinem, sed etiam* 4 *colorem & speciem pristinæ ciuitatis.* Catil. 3. *Tum verò clarissimis viris interfectis,* 5 *lumina ciuitatis extincta sunt.* Atque hinc est quòd 6 *odoror* seu *olfacio, taneo, gusto*, & *audio* interdum ponantur pro *intelligo: video* verò, *cerno*, & *perspicio* sæpissimè.

Nihil

Nihil est autem in rerum naturâ, vnde simile duci non potest; indidemq; ideò & Metaphora.

Pro Sext. *Cuius ego patrem 7 deum atq; parentem statuo fortunæ nominisq; mei.* Tusc. 1. *Honos alit artes, omnesq; 8 incenduntur ad studia gloriâ.*

Metam. 1. ——— *Dij cœptis*
9 *Aspirate meis* ——— Æneid. 4.
——— *Magnoq; irarum 10 fluctuat æstu.*

2 Orat. *Vt 11 semen tem feceris, ita metes.*

Catachresis est Eclogâ 7. Ca
12 *Vir gregis ipse caper deerrauerat* ——— & sis.
Quint. lib. 8. cap. 6. *Capitis 13 niues.*

Vnum hîc est 14 oratoris præceptum. Si vereare ne paulò durior tranſlatio esse videatur, mollienda sæpe est præpositio verbo *vt ita dicam, si ita loqui liceat,* aut simili formulâ: vt si, olim Marco Catone Mortuo, *pupillum* senatum quis relictum diceret, paulò duriùs; sin, *vt ita dicam pupillum,* aliquantò mitiùs.

Metalepsis est, 3. de Orat. 15 *Syrtim patrimonij & Charybdin bonorum,* & apud Quintil. lib. 10. cap. 1. *Isocrates omnes dicendi 16 Veneres sectatus est.* Hyperbole verò & Allegoria in Metaphoris præcipuam laudem obtinent: atque ex Hyperbolicâ Metaphorâ oritur mira sublimitas orationis, 17 cum rebus sensu carentibus actum quendam & animos damus. Æneid. 1.

——— *geminiq; 18 minantur*
In cœlum scopuli ——— & Æneid. 8.
——— *Pontem 19 indignatus Araxes.*

Item pro Marc. *Parietes medius fidius, C. Cæsar, vt mihi videntur, huius curiæ tibi gratias agere gestiunt.* Sic contrà in Bruto. 20 *Latrant quidam oratores, non loquuntur.* Et in Piso. *Itaq; admissarius iste, simul atq; audiuit à Philosopho voluptatem tantoperè laudari, ad illius hanc orationem 21 ad-*

bin-

ria. *hinnÿt.* Allegoriæ hîc ſunt multò illuſtriſſimæ. Catil. 3. *Memoriâ veſtrâ, Quirites, noſtræ res alentur, ſermonibus creſcent, literarum monimentis inueteraſcent & corroborabuntur.* Verr. 4. *Ipſe inflammatus ſcelere venit in forum, ardebant oculi, totoque ex ore crudelitas emicabat.* In Piſ. 22. *Neq; tam ſui timidus, vt qui in maximis turbinibus ac fluctibus reip. nauem gubernâſſem, ſaluamq; ole in portu collocâſſem, 23 frontis tuæ nubeculam, aut collegæ tui contaminatum ſpiritum pertimeſcerem. Alios ego vidi ventos: alias proſpexi animo procellas: aliis impendentibus periculis non ceſſi.*

Ad Cap. 7.

¶ *A ſimili.* Metaphora omnis, cùm nihil aliud ſit quàm breuis & occulta ſimilitudo, per aduerbium ſimilitudinis *quaſi, tanquam, veluti, &c.* reſoluitur & explicatur. 2 *Odor.* hîc quaſi odor, quaſi mollitudo, quaſi murmur, & quaſi dulcedo intelligitur. 3 *Succum.* 4 *Colorem.* iuſtitiam & ordinem: eſt enim iuſtitia & legum obſeruatio quaſi ſuccus & ſanguis ciuitatis: ciuiles autem & externi mores quaſi color & ſpecies eiuſdem. 5 *Lumina* quia veluti lumina ſplendent & celebrantur: itidem lib. 12. Epiſt. 5. ad Caſſium. *Nunc autem opto vt ab iſtis orientis partibus virtutis tuæ lumen eluceat.* 6 *Odoror.* Hîc quæ ſenſuum & præcipuè quæ viſus ſunt propria, ad animi actum denotandum transferuntur: *odorer* Cic. ad Attic. lib. 4. Epiſt. 77. *Tu velim ex Fabio (ſi quem habes aditum) odorere, & iſtum conuiuam tuum de guſtes.* *Olfacio.* Terent. Adelph. act. 3. *An non ſex totis menſibus priùs olfeciſſem, quàm ille quicquam cœperit?* *Teneo.* Terent. Heaut. act. 4. *Tenes quid dicam?* *Guſto.* Cic. in Piſ. *Non guſtârat illam tuam Philoſophiam.* *Audio.* Eunuch. act. 2. P. *Capias tu illius veſtem.* Chæ. *Veſtem? quid tum poſtea?* P. *Pro illo te deducam.* Chæ. *Audio.* i. intelligo quorſum Eunuchi veſtem induerem, ipſa vox propria ſubſequitur. P. *Te eſſe illum dicam.* Chæ, *intelligo.* *Video.* Cic. ad Torquatum lib. 6. *Summa tamen eadem eſt & idem exitus, quem ego tam video animo, quàm quæ oculis cernimus.* *Cerno.* Cic. 1. de finib. *Quicquid porro animo cernimus, id omne oritur à ſenſibus.*

Per

Perſpicio 2. *de Fin. Non ſatis perſpicio iſta varietas qua ſit.* 7 *Deum.* Hic tanquam Deum, atque parentem intelligis. 8. *Incenduntur.* ita ardenti excitantur ſtudio, vt quodammodo incendi videantur: Metaphora eſt ab igne. 9 *Aſpirate.* ſecundate, vt cùm auræ ſecundæ nauium aſpirant carbaſis: Metaphora ab aëre. 10 *Fluctuat.* quaſi fluctuans huc & illuc incerta rapitur: Metaphora ab aquâ: vt Æneid. 8. ——— *Magnocurarum fluctuat æſtu.*

11. *Et ſementem.* reportabis præmium factis dignum: vid. Chil. 1. cent. 8. à terrâ ducitur hæc duplex Metaphora, quæ Allegoriam facit. 12 *Vir gregis.* mitiori metaphorâ caprarum maritus .i. admiſſarius: qui vno plerunque nomine hircus dicitur. 13 *Niues.* niuei ſeu cani capilli: Catachreſis, quia tranſlatio durior videtur. Eandem habet Horat. Car. 4. Od. 13. 14 *Orator.* 3. de Orat. *Syrtim.* Metalepſis: nam Syrtim pro ſcopulo & Charybdin pro voragine, Synecdoche eſt ſpeciei, & ſcopulum patrimonij, aut bonorum voraginem pro luxurioſo, qui patrimonium & bona ſua prodigit, & quaſi vorat, Metaphora eſt: eſt tamen in *Syrtim* & *Charybdin* Catachreſis quædam: ſcopulum & voraginem (inquit ibidem orator) libentiùs dixerim. 16 *Veneres.* elegantias. Metalepſis: Venus pro venuſtate. Meton. eſt efficientis (vide numerum 13. in notis ad caput ſecundum) & venuſtas pro gratiâ & ſuauitate in dicendo Metaphora eſt. 17 *Cum rebus.* Sic Ariſtot. 11. ca. 3. Rhet. deinde Quintil. c. 6. l. 8. admonuerunt. 18 *Minantur in cœlum.* nempè in tantam altitudinem editi, vt cœlum pertingere videantur. 19 *Indignatus.* Araxes Armeniæ fluuius ſuperſtructum ab Alexandro magno pôtem ſuâ inundatione, dicitur euertiſſe. 20 *Latrant.* quaſi latrant, quia præter rationem loquuntur. 21 *Adhinnit,* quaſi adhinnijt, quia vt laſciuiens equus hinnitu, ſic ille petulanti riſu belluinum voluptatis appetitum prodidit: vtraq; Metaphora Mioſin habet: prior enim ducitur à naturali canum voce, vt poſterior ab equorum: quomodò rudere, quod eſt aſinorum; grunnire, quod porcorum; gannire, quod vulpium; vlulare, quod luporum eſt, &c. per Mioſin hominem dicimus, cuius orationem extenuare, & ob futilitatem eleuare volumus: vt enim cùm rebus inanimatis ſenſum, rationem & orationem attribuimus, Hyperbolica eſt Auxeſis; ſic cùm homini rationis participi brutorum animantium voces affingimus, Hyperbolica Tapinoſis eſt.

Sed

4199

Sed in posteriori exemplo, *admissarius* & *adhinnyt* Allegoriam etiam faciunt. 22 *Neq; tam*, insignis hæc est allegoria ter tribus vocibus continuata: similiseſt apud Horat. Car. 1. Od. 14.

O nauis, referent in mare te noui
Fluctus. O quid agis fortiter occupa
Portum, &c. 23 *Frontis tua*, frontis nubeculam & contaminatum spiritum Hyperbolicam elationem habent.

Cap. VIII.

Synecdoche est tropus partis ad totum, aut contrà. Pars autem est membrum vel species.

Synecdoche Membri est, quando ex membro integrum significatur. And. act. 2. *Ridiculum.* 1 *caput.* Æneid. 2.

——— 2 *animâ q; litandum*
Argolicâ ——— Ibidem.

Inuoluens vmbrâ magnâ terramq; 3 polumq;.

Prosa *mucronem* pro *gladio*, & *tectum* pro *domo* recipiet: 4 non autem *puppim* pro *naui*, nec *abietem* pro *tabellis*. Catachresis habetur Serm. 1. Sat. 1.

Vt cùm carceribus missos rapit 5 vngula currus.

Metalepsis verò Eclog. 1.

Post aliquot, mea regna videns mirabor, 6. aristas, & Metam. 1.

Pulchra verecundo suffundens 7 Ora rubore.

Hyperbole Æneid. 2.

Sic ô sic positum affati, discedite, 8 corpus.

Allegoria Cat. 1. *nullo me modo posse ijsdem 9 parietibus tutò esse tecum, qui in magno periculo essem, quód ijsdem mœnibus contineremur.* & ibid.

Multorum te 10 oculi & aures non sentientem, sicut adhuc fecerunt, speculabuntur atq; custodient.

11 Sic

11 Sic numerus singularis pro plurali. Æneid. 2.

12 *Hostis habet muros, ruit alto à culmine Troia.*

Item Orat. 1. *Quid tàm necessarium est, quàm tenere semper arma, quibus tectus esse* 13 *possis?*

Ad Cap. 8.

¶ *Caput.* pro homine. *Animáq; Argolicâ.* pro homine Græco. 3 *Polum.* Pro cœlo, cuius minima est particula. 4 *Non autem.* verba sunt Quintiliani lib. 8. cap. 6. Puppis itaq; posterior pars nauis pro naui, licet in carmine frequentior sit, est tamen in prosâ Catachresis: cuiusmodi etiam est *carina* infima nauis pars: vtramq; eodem disticho habet Ouidius Heroid. 2.

Ah laceras etiam puppes furiosa refeci.
Vt quâ desererer firma carina foret.

5 *Vngula.* Vngula equina pro ipso equo, quia durior & inæqualior videtur translatio, Catachresis est. 6 *Aristas.* annos. Metalepsis: arista pro spicâ Synecdoche est membri, spica pro segete Synecdoche item membri, seges pro æstate, quo anni tempore in agris luxuriatur, Metonymia est subiecti pro adiuncto, æstas pro anno rursum Synecdoche membri pro integro. 7 *Ora.* vultum. Metalepsis: ora pro ore Synecdoche est pluralis pro singulari, & os pro integrâ facie Synecdoche est membri. 8 *Corpus.* Loquitur hic de se Anchises: est autem in hac voce Miosis quædam: significare enim vult hominem se esse animâ & vitâ penè destitutum. 9 *Parietibus.* hic parietes pro domo, & mœnia pro vrbe intelligis. 10 *Oculi & aures.* pro oculatis & auritis hominibus. 11 *Sic numerus.* Docet scholarum Rhetoricarum lib. 16. P. Ramus numerum pluralem esse totum quiddam, & singularem quandam illius partem: illum verò huius genus, aut hunc illius speciem (vt Talæus sentire videtur) nusquam dicit: per partem autem nihil aliud intelligit quàm membrum, pro quo per Synecdochen generis sæpissimè vsurpatur, quemadmodum & totum pro integro. Est itaque singularis pars seu membrum, non species pluralis, præsertim cùm ex vnitatibus tanquam ex particulis multitudo omnis constituitur. 12 *Hostis.* hostes. 13 *Possis.* possimus, vel quilibet possit.

Cap.

41992

Cap. IX.

2 SYNECDOCHE SPECIEI est, quandò ex
doche specie significatur genus. Georgic.1
i. 1. *Chaoniam pingui glandem mutauit aristâ.*
alepsis 2. *Poculaq; inuentis Acheloïa miscuit vuis.*
achre- Catachresis est Catil.1. *Certè verendum non erat ne quid, hoc 3 paricidâ civium interfecto, inuidiæ mihi in posteritatem redundaret.* & Æneid.2.
———Equum diuiná Palladis arte
4. *Ædificant———* Item.serm 2.Sat.3.
Atqui vultus erat multa & præclara 5 minantis.
erbole Sic 6 infinitum numerum dicimus pro magno, Orat.2. *Cuius ex ludo, tanquam ex equo Troiano, 7. innumeri principes exierunt.* Cic.2.de Diuin.
alepsis 8. *Sexcenta licet eiusmodi proferre:* vbi Metalepsis
erbole est. 9 Hyperbole hîc est frequentior, cùm nomen speciale rei cuiuspiam in suo genere præcellentis pro generali ponitur. Iuv.Sat.2.
Vltra 10 Sauromatas fugere hinc libet & glacialẽ
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent,
Qui 11 Curios simulãt, & 12 Bacchanalia viuũt.
Item Trist.1. Eleg.2.
Me miserum quanti montes volvuntur aquarum!
Iamiam tacturos 13 sydera summa putes
Quantæ diducto subsidunt æquore valles?
Iamiam tacturas 14 Tartara nigra putes.
Audacior verò est, cùm singularia illa etiam superari ab aliquo dicimus. Trist.3.Eleg.11.
15. *Sæuior es tristi 16 Busiride, sæuior 17 illo,*
Qui falsum lento torruit igne bouem.
egoria. Allegoria est Agrariâ 2. *Cum haberet hæc Respublica 18 Lucinos, Calatinos, Acidinos, homines non solùm honoribus populi, rebusq; gestis; verùm etiam*

pa-

patientiâ paupertatis ornatos. & tum cùm erant Catones, Philippi, Lælij, quorum ſapientiam, temperantiamq; in publicis priuatiſq; forenſibus domeſticiſq; rebus perſpexeris: tamen eiuſmodi res commiſſa eſt nemini. & Mart. lib. 8. Ep. 56.

Sint 19 Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones;
Virgiliumq; tibi vel tua rura dabunt.

Ad CAP. 9.

¶ *Chaoniam glandem.* 2 *Pocula Achelõia.* Chaonia regio eſt glandium feraciſſima, Achelous eſt fluvius eandem præterfluens: ſignificat autem hîc poëta per Chaoniam glandem & Achelõia pocula, glandem & aquam in genere: ſed eſt in poſteriori tropo Metalepſis: nam Achelõia pocula pro aquâ Achelõiâ Metonymia eſt ſubiecti, & aqua Achelõia pro quâlibet aquâ Synecdoche eſt ſpecici. 3 *Paricida.* 4 *Ædificant.* 5 *Minantis. Paricida* propriè dicitur, qui parentem cecîdit, ſed hic Catachreſticως ponitur pro interfectore: vbi etiam Auxeſis eſt, ſiue amplificans Hyperbole: quòd ſcilicet atrocius adhibetur vocabulum, quàm factum fert. *Ædificare* propriè ſignificat ædes ſtruere: hîc autem ſimpliciter ſtruere. *Minari* hîc pro promittere, vt in Synecdoche generis *promittere* pro minari. In quibus omnibus, quia durior & ingratior videtur immutatio, Catachreſis eſt. 6 *Infinitum.* non ſine Hyperbolicâ Auxeſi. 7 *Innumeri.* multi. 8 *Sexcenta.* plurima. Metalepſis: duplex enim eſt Synecdoche: ſexcenta pro innumera modus eſt primus. innumera pro multa ſecundus modus eſt. Hæc Metalepſis vſitata eſt: vt in Aulular. Plauti. *Sexcenta ſunt quæ memorem, ſi ſit otium.* *Mille* etiam & *centum* per ſimilem Metalepſin idem non rarò ſignificant. vt Eclog. 2.

Mille meæ Siculæ errant in montibus agnæ.

Et Æneid. 5. ——— *ceu nubibus arcus*
Mille trahit varios aduerſo ſole colores. Æneid. 3.
Centum alii curvæ hæc habitant ad littora vulgo
Infandi Cyclopes, & alti montibus errant. & Æneid. 6.
Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraq; centum.

4199

9 Hyperbole ista *Antonomasia* vulgò dicitur. vid. 6. in notis ad cap. 11. 10 *Sauromatas*, & *glacialem Oceanum*. 11 *Curios*. 12 *Bacchanalia*, Auxesis est: hîc enim, cùm loca remota, viros temperatos, & quodlibet intemperantiæ genus intelligat; superlatis earum specierum, quæ in his generibus maximè excellunt, nominibus vtitur: vbi quatuor troporum continuatio Allegoriam facit. Sic *Epicurus* pro voluptuario, *Aristides* pro iusto, *Crœsus* pro divite, *Sardanapalus* pro effœminato, *Midas* pro avaro, *Thersites* pro deformi, *Pœnus* pro perfido: quæ Auxesis est. Sic *Irus* & *Codrus* pro paupere, *Pygmæus* aut *nanus* pro breuis staturæ homine: quæ Tapinosis est, siue extenuans Hyperbole. 13 *Sydera*. 14 *Tartara*. Sydera pro sublimiori, & Tartara pro profundiori loco: in quibus est & Auxesis, & Allegoria, 15 *Saviores*, &c. Sic Eclog. 7.

Nerine Galatæa thymo mihi dulcior Hybla,
Candidior cycnis, hederâ formosior albâ.

vbi *savior Busiride*, *savior Phalari*, *thymo dulcior*, *cycnis candidior*, *hederâ formosior*, Auxeses sunt audaciores; quales innumeræ sunt, quæ in proverbia abierunt: vt

Iapeto, *Chreno*, *Titanibus*, *Chao*, *Saturno* } *antiquior.*
Spongiâ bibacior.
nive candidior.
Melanione, *Hippolyto* } *cassior.*
Crasso, *Crœso* } *ditior.*
Prodico doctior.
Vlysse dolosior.
Nestore facundior.
Codro generosior.
Labyrintho involutior.
iracundior Adriâ.
turture, *dittore*, *cane* } *loquacior.*
Stentore clamosior.
electro lucidior.
Cretense mendacior.
auriculâ imâ mollior.
Empusâ, *Proteo* } *mutabilior.*
pice, *scarabeo* } *nigrior.*
Pœno perfidior.
Lynceo perspicacior.
lecythe pinguior.
Milone robustior.
pisce sanior.
Socrate sapientior.
Catone severior.
cerâ tractabilior.
Pegaso velocior.
cerno, *cornice* } *vtuacior.*
luscinià vocalior.
purpurâ voracior, &c.

Vt

Vt

Tiresiâ talpâ leberide } *cacior.*
Philonide indoctior.
inutilior blace.
Leotrephide Philetâ } *macilentior.*
leberide nudior.
Iro Codro } *pauperior.*
Phœnice rarior.

Messenâ simillior.
Grullo Coræbo Melitide Morycho } *stultior.*
plumbo stupidior.
limace testudine } *tardior.*
Pisandro Epeo } *timidior.*
Care vilior.

& similia, Mioses sunt: nam comparatio in defectibus magis minuit. Ex huiusmodi Hyperbolis amatoriam suam cantilenam composuit Polyphemus. Met. 13.

Candidior folio nivei Galatea ligustri,
Floridior prato, longâ procerior alno,
Splendidior vitro, tenero lasciviorhædo,
Lævior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis, æstivâ gratior umbrâ,
Nobilior pomis, platano conspectior altâ,
Lucidior glacie, maturâ dulcior uvâ,
Mollior & cygni plumis, & lacte coacto,
Et si non fugias, riguo formosior horto.
Savior indomitis eadem Galatea iuvencis,
Durior annosâ quercu, fallacior undis,
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis,
His immobilior scopulis, violentior amne,
Laudato pavone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, fœtâ truculentior ursâ,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro,
Et, quod præcipuè, si posses, demere vellem,
Non tam ùm cervo claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucrique fugacior aurâ.

16 *Busiride.* Busiris Neptuni filius immanis Ægyptiorum tyrannus, hospites Jovi immolare solitus est: qui cùm Herculi easdem insidias strueret, vnà cum Amphidamante filio, & ministris aræ, ab eo interfectus est. 17 *Illo.* Phalarin describit: de quo in Metonymiâ adiuncti. 18 *Lucinos.* In Allegoriâ istâ troporum significatio hîc ibidem ab oratore explicatur. 19 *Mæcenates.* Significant hîc *Maones* & *Virgilius* viros doctos, *Mæcenates* verò doctorum patronos.

4199

Cap. X.

Synecdoche totius est, quando ex toto pars significatur: estque integri, vel generis.

Synecdoche Integri est quando ex integro significatur membrum. Æneid. 1.

...che

1 *Pabula gustâssent Troiæ, 2 Xanthumq; bibissent.*

...psis Epist. 1. l. 4. Metalepsis est. *Res vides quomodo se habeat, 3 orbem terrarum, distributis imperijs, ardere bello.* & Æn. 1. —*Ingens à vertice 4 Pontus In puppim ferit*— Hyperbole est. Philip. 2.

...bole *Magister equitum, cui ructare turpe esset, is vomens frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum, & 5 totum tribunal impleuit.*

6 Sic numerus pluralis pro singulari. Ad Brut.

7 *Nos populo imposuimus, & oratores visi sumus.* Trist. 1. Eleg. 1.

Nescit in immenso iactari 8 corpora Ponto:
Nescit agi ventis: nescit adesse necem.

Ad Cap. 10.

¶ *Pabula.* 2 *Xanthum.* partem pabuli, partem Xanthi fluvij: non totum pabulum, non totum Xanthum. Sic Eclog. 1. *Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim.* 3 *Orbem.* imperium Romanum. Metalep orbem pro globo Synecdoche est membri pro integro: & globum terræ pro parte globi, qualis est Romanum imperium, Synecdoche contraria est integri pro membro. 4 *Pontus.* vnda. Metalepsis: nam Pontus Nerei & Doridis filius pro illâ maris parte, quæ à palude Mæotide vsque ad Tenedum insulam in mari Ægeo protenditur, Metonymia efficientis est: mare Ponticum pro vniuerso mari Synecdoche est membri pro integro: & mare pro vndâ seu fluctu maris est Synecdoche contraria integri pro membro. 5 *Totum tribunal.* Auxesis hic est ad fœditatem facti exaggerandam. 6 *Sic numerus.* vide Synecdochen membri. 7 *Nos.* De se tantùm loquitur orator. 8 *Corpora.* Suum intelligit

poeta

poëta corpus, quod in quanto iam versaretur discrimine, vxorem queritur ignorare: eadem vox ibid. occurrit.

Ferte (quid hic facio?) rapidis mea corpora venti:
Ausonios fines cur mea vela vident?

CAP. XI.

SYNECDOCHE GENERIS est, quando ex genere significatur species, Æneid. 2. Syn. gen.

—*dolus an* 1 *virtus quis in hoste requirat?*

Cat. 2. *Sine dubio perdidimus* 2 *hominem.* Verr. 2. *Ad quam spem tam perniciosum, tam importunum* 3 *animal reseruetis?*

Sic cùm 4 *vixisse*, & 5 *fuisse* dicimus, quæ iam mortua esse, & non existere intelligimus.

Æneid. 2. —*Fuimus Troes, fuit Ilium, & ingens*
Gloria Teucrorum———

Est autem hæc Synecdoche elegantior, cùm generali nomine, quod in eo genere maximè excellit, 6 *καθ' ἐξοχὴν* insignitur. Sic 7 *Tydides* & *Pelides*, pro *Diomede* & *Achille*. Sic 8 *poëta* pro *Homero*, aut *Virgilio*: 9 *Orator* pro *Demosthene*, aut *Tullio*. Catachresis est Æneid. 2. C. sis

Non priùs adspicies vbi fessum ætate 10 *parentem*
Liqueris Anchisen?——— & Æneid. 1.

11 *Promissi vltorem.* 12 *Erratum* pro *scelere* Hyperbole est. Allegoria hîc etiam est frequens. Hy. All.

Catil. 1. *Exire ex* 13 *vrbe consul hostem iubet.*

Atque hæc de Tropis: quorum si præstantia & excellentia spectetur, longè princeps erit Metaphora: Ironia deinde succedet: tertia erit Metonymia: postremò Synecdoche. Vsus autem etiam frequentissimus est Metaphoræ: deinde Metonymiæ: tum Synecdoches: rarissi-

41992

mus Ironiæ. Hanc autem inductionem, octo Ciceronis consulares à P. Ramo obseruatæ concluserunt. At præcipuè tres species, Metonymia, Metaphora, Synecdoche, sæpe coniunguntur. In Pis. 14 *Vnus ille dies mihi quidem instar immortalitatis fuit, cùm senatum egressum vidi, populumq; Romanum vniuersum: cum ipsa Roma propè conuulsa sedibus suis, ad complectendum conseruatorem suum procedere visa est: quæ me ita accepit, vt non modò omnium generum, ætatum, ordinum viri ac mulieres, omnis fortunæ ac loci, sed etiam mœnia ipsa viderentur, & tecta vrbis, ac templa lætari.* Atque hæc prima Rhetoricæ elocutionis ὀφοποιία καὶ κόμμωσις fuit.

Ad Cap. II.

¶ *Virtus.* fortitudo. 2 *Hominem.* Hominem dicit pro Catilinâ. 3 *Animal.* Animal pro bestiâ dicit orator. 4 *Vixisse.* 5 *Fuisse.* Vixerunt, fuerunt, & huiusmodi voces generale quiddam in se complecti videntur: quæ enim fuerunt, vel tantùm fuerunt & iam non sunt; vel cùm fuerunt, tum sunt etiam? Quando igitur *fuimus*, & *fuit* significent hîc fuisse tantùm, & non etiam nunc esse; Synecdoche est generis pro specie. 6 κατ' ἐξοχὴν per excellentiam siue ob eminentiam: Antonomasia vulgò dicitur, vt etiam cum contrà, per Synecdochen speciei, nomen proprium pro cómuni vsurpatur. 7 *Tydides & Pelides.* Patronymica sunt loco propriorum posita: Erant enim Diomedes, & Achilles, hic Pelei, ille Tydei, filij fortissimi. Itidem binos suscepit Atreus ex Ærope filios, Agamemnonem & Menelaum: per Atreidem tamen Agamemnonem intelligimus, quippe qui in expeditione Troianâ Rex regum diceretur: vt Horat. Epist. 1.

——Nestor componere lites
Inter Pelidem festinat, & inter Atreidem.

8 *Poeta.* 9 *Orat.* Vt enim inter poetas Homerus apud Græcos,

Græcos, Virgilius apud Latinos; sic inter oratores Demosthenes apud illos, Cicero apud hos, principes extiterunt. 10 *Parentem.* pro patre. Catachresis: parere enim, vnde parens dicitur, est tantùm fœminarum: vt ad matrem facilis, ad patrem verò durior translatio videatur. 11 *Promisi.* Promisi hîc ponitur Catachresticωs pro minatus sum, vt contrà in Synecdoche speciei. 12 *Erratum.* Tapinosis est, atrocitatem rei eleuans: sic cùm *tetigisse* dicimus qui *alapam impegit*, aut *læsisse* qui *vulnerauit.* 13 *Vrbe.* hîc generalibus verbis, *vrbe, consul, hostem*, intelligis *Româ, Tullius, Catilinam.*

14 *Vnus*, &c. hîc Metonymiæ sunt, *senatus*, pro *senatoribus*, *Roma* pro *Romanis*: Synecdoche *tecta* pro *ædificiis*, *mœnia* pro *vrbe*: Metaphoræ autem illæ ex inanimatis & brutis rebus, animatæ & actuosæ *procedere, accepit, lætari*, præcipuam laudem obtiuent.

- dimensione: estq; numerus
  - poëticus. — 1. Rhythmus.
  - 2. Metrum.
  - 3. Oratorius.
- repetitione.
  - similis
    - continuè, sententiâ
      - eâdem. — 1. Epizeuxis.
      - diuersâ. — 2. Anadiplosis.
    - disiunctè, loco
      - eodem,
        - principiis. — 3. Anaphora.
        - clausulis. — 4. Epistrophe.
      - diuerso, i. initio & fine
        - eiusdem sententiæ, diuersarum sententiar. — 5. Epanalepsis. 6. Epanodos.
  - leuiter dissimilis
    - diuersa
    - eiusdem
    - originis. — 7. Paronomasia. 8. Polyptoton.
- logismo
  - 1
    - exclamatio — 1. Ecphonesis.
    - reuocatio
      - antecedentis correctio. — 2. Epanorthosis.
      - consequentis reticentia. — 3. Apesiopesis.
  - 2
    - auersio ad alienã personã. — 4. Apostrophe.
    - fictio aliena persona. — 5. Prosopopœia.
- dialogismo
  - interrogatio,
    - diliberatio
      - nobiscum. — 6. Aporia.
      - cum aliis. — 7. Anacœnosis.
    - occupatio — 8. Prolepsis. & prosapodosis.
  - responsio
    - facti
    - dicti
    - condonatio.
      - 9. Epitrope.
      - 10. Synchoresis.

CAP.

CAP. XII.

EXpositio in tropis primo genere elocutionis, sequitur vt de figurâ secundo loco dicatur.

Σχ Fig

Figura est elocutio, quâ orationis habitus à rectâ & simplici consuetudine mutatur.

Vt enim tropus ferè est singularum vocum, sic figura coniunctarum est: vtq; vocum alia est propria, alia modificata: sic orationum alia est recta, alia figurata: illam Græci ἀσχημάτιστον, hanc ἐσχηματισμένην vocant.

Figu ctio

Figura est dictionis, aut sententiæ. Figura dictionis est figura, quâ oratio figuratur dictionibus aptè & jucundè inter sese resonantibus. Estque in sonorum dimensione vel repetitione.

Figura in dimensione est suauis ille sonorum in oratione numerus:

Quo vno nihil est cognatius nostris animis: numero enim excitamur, & languescimus; & ad hilaritatem, tristitiamq; deducimur. Eius verò gratia non solùm ducitur è mensuris syllabarum, sed etiam è sonis literarum; maximè vocalium, quæ vel grandiores, vel magis confertæ, in dictionibus resonant.

Est autem hîc perpetuò nitendum, vt vocalium in diuersis vocibus concursus sit quàm rarissimus.

CAP. XIII.

NVmerus est poëticus, vel oratorius.

Nume poëtic

Poëticus est, qui perpetuus certorum spatiorum legibus astringitur:

Et ferè in fabulosis argumentis ad hominum mores imitandum & exprimendum, hinc tragœdia, comœdia, & cætera poëmatis genera orta sunt: in quibus περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις, varietas casuum & agnitio tandem in-

sperata delectarent animos: ad eamque rem Rhetorici cuiusque ornamenti præcipua licentia est assumpta.

Numerus poëticus est rhythmus, aut metrum.

Rhythmus est numerus poeticus certum syllabarum numerum, nullâ habitâ quantitatis ratione, continens. Plerumq; autem Epistrophen soni coniunctam habet: vt in illo Homeri nostri poemate.

Deeds soone doe die, how euer nobly done,
And thoughts of men doe, as themselues, decay;
But wise words taught in numbers for to run,
Recorded by the Muses, liue for aye:
Ne may with storming showres be washt away:
Ne bitter breathing winds with boyst'rous blast,
Nor age, nor enuie shall them euer waste.

& paulò post.

For not to haue beene dipt in Lethe Lake.
Could saue the sonne of Thetis from to die:
But that blinde Bard did him immortall make,
With verses dipt in dew of Castalie:
Which made the Easterne Conquerour to crie,
O fortunate yong man! whose vertue found
So braue a Trumpe thy noble acts to sound.

Decasyllabus iste Rhythmus, vt metrum Heroicum, præcipuè celebratur.

Rhythmi genera partim syllabarum suarum numero, partim variâ sonorum resonantium dispositione distingui possunt: sed ea *optimorum poëtarum obseruatio optimè docebit.

*Quales sunt apud nos Homero, Maroni, Ouidio, cæteriśq; melioris notæ priscis æquiparandi, D. Philippvs Sidney, Edmvndvs Spencer, Samvel Daniel, Michael Drayton, Iosvah Silvester, Georgivs Wither, aliisq; ingenio & arte florentes, quorum hæc ætas vberrima est: atq; inprimis horum omnium magister, vnicũ caligantis sui seculi lumen, D. Galfridvs Chavcer.

Cap.

CAP. XIV.

METRVM est numerus poëticus certos pedes continens: in quo * & vocalis, & *m* cum suâ vocali in fine dictionis eliditur, quandò dictio sequens incipit à vocali: & vltima habetur pro indifferenti. Horat. Epist. 2. lib. 1. Me Me car

Sincerum est nisi vas, quodcunq́ infundis acescit.

Hic *e* in *quodcunq́*, item *um* in *sincerum* eliditur: *scit* autem vltima cùm sit breuis, pro longâ habetur. Dipthongus hic vationem habet vocalis: vt Æneid. 3.

Crebrescunt optatæ auræ, portusq́ patescit.

At *heu, ô, ah, io*, non eliduntur.

O tamen propter sequentem vocalem interdùm vnum tempus amittit: vt Eclog. 2.

Te Corydon, ô Alexi. Trahit sua quemq́ voluptas.

vide infrà Synalœpham omissam.

* Elisio vocalis SYNALŒPHA à Grammaticis dicitur: consonantis *m* cum suâ vocali ECTHLIPSIS. Vtranq́; poëtæ alicubi neglexerunt. Syn Ecth

Synalœpha omittitur more Græcorum, Eclog. 3. Syn omi

Et longum formosi vale, vale, inquit, Iola.

Et Eclog. 8.

Credimus? An qui amant ipsi sibi somnia fingunt?

Æneid. 6.

Nomen & arma locum seruant, te, amice, nequimus.

& Æneid. 8.

Tuq́ ô Tybri, tu ô geniter cum flumine sancto.

Catull. in Mamurram & Cæsarem.

Vno in lectulo erudituli ambo. Atque Georg. 4.

Implerunt montes flerunt Rhodopeia arces.

Vbi vocales longæ non elisæ, dimidiam amittunt quantitatem.

Interdum etiam manent integræ. vt Eclog 7.

Stant & iuniperi, & castaneæ hirsutæ. Et Eclog. 6.

Clamâssent vt littus Hyla, Hyla omne sonaret.

Hic *a* in priori *Hyla* manet longum, in posteriori corripitur. Sic Georg. 1.

Ter sunt conati imponere Pelio Ossam.

Vbi

vbi i suam retinet quantitatem. o verò corripitur.

Manet aliquandò & vocalis breuis: vt Lucret. lib. 1.

Ponderis amissâ vi possint stare inani Æneid. 1.

Et vera incessu patuit dea: ille vbi matrem. & Met. 5.

Et bis iò Arethusa, iò Arethusa vocauit.

Est etiam vbi Ecthlipsis omittitur: vt apud Ennium citante Prisciano.

Insignita ferè tum millia militum octo.

Quædam etiam huius generis sunt apud Lucretium: vt l. 1

Corporum augebit numerum, summamq; sequetur. lib. 2.

Nam quod fluvidum est è leuibus atq; rotundis. lib. 3.

Namq; papauerum aura potest suspensa leuisq;. & 6.

Semina seq; simul cum eo commisit ut igni

Quos etiam Ovidius imitari ausus est, Epist. 5.

Digna sum, & cupio fieri matrona potentis.

Vt Aldinum habet exemplar: quamuis castigator nescio quis, ne metrum claudicaret plus satis sollicitus, otiosâ coniunctionis *que* adiectione sustentandum censuit. Sic enim aliàs legitur, *Dignaq; sum*, &c

Veteres enim *s* cum suâ vocali ante vocalem elidebant, ante consonantem tantùm *s*: vt Ennius.

Spernitur orator bonus, horridus miles amatur.

Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit.

(Citat Cicero istud de senectute, illud pro Murænâ) & Lucretius frequenter: vt lib. 1.

Nam fierent iuvenes subitò ex infantibus parvis Ibidem.

Pondus vti saxis calor ignibus liquor aquai. & ibidem.

Nonne vides etiam patefactis temporis puncto.

& Hostilius Annal. 1.

Sæpè greges pecuum ex hybernis pastibus pulsi.

Catullus etiam ad Gellium dixit,

Affixus nostris tu dabis supplicium. Et Manil. l. 2.

Formosos Phœbus Geminos, Cyllenius Cancrum.

Sic Lucret. lib. 2.

Est è leuibus atq; rotundis admixta volare. Et lib. 4.

Nonne vides igitur quàm puncto temporis imago.

Etiam Virgilius, Æneid 2.

Limina tectorum & medii in penetralibus hostem.

Et Æneid. 12.

Inter se coiisse viros & decernere ferro.

Supereſt aliquandò in versu (qui inde Hypermeter dicitur) post pedes debitos syllaba vocali aut *m* terminata, quæ à vocali sequentem versum inchoante elidenda est; vt Georg. 2.

In-

Inscribitur verò ex fœtu nucis arbutus horrida.
Et steriles platani, &c. & Met. 12.
Barba erat incipiens, barbæ color aureus, aurea
Ex humeris, &c. Sic Æneid. 7.
Iamq; iter in ensi turres ac tecta Latinorum
Ardua cernebant, &c. & Met. 15.
Et tellus Circæa, & stissi litoris Antium.
Huc vbi, &c.

Enclitica coniunctio *que* frequentissimè supereſt: vt Georg. 2. *Si non tanta quies iret frigusq; calorem*
Inter, &c. ibidem.
Nauigiis pinos, domibus cedrosq; cupressosq;:
Hinc radios &c. Æneid. 2.
Lactemur doceas: ignari hominumq; locorumq;
Erramus, &c. ibidem.
Aurea cui gradibus surgebant limina, nexaq;
Æra trabes, &c. Et rursus ibidem.
Quem non incusaui amens hominumq; deorumq;
Aut quid in euersa vide crudelius vrbe?

Sed ista partim antiquata, partim licenter à poëtis vsurpata notanda magis, quàm imitanda sunt.

Atque hæc ferè perpetua sunt.

METAPLASMVS rarior est: quandò scilicet aliquid in voce redundat, deficit, aut immutatur. Redundat & deficit quid, aut addendo & auferendo, aut distrahendo & contrahendo. *Metaplasmus.*

Metaplasmi in addendo & auferendo sex sunt species. Prothesis, Aphæresis; Epenthesis, Syncope; Paragoge, Apocope. In distrahendo & contrahendo duæ, Diæresis & Synæresis.

PROTHESIS est quæ litteram vel syllabam addit in principio: vt *gnatus, tetuli.* *Proth.*
Pro *natus, tuli.*

APHÆRESIS est quæ à principio aufert: vt *ruit, temnere.* *Aphæ.*
Pro *eruit, contemnere.*

EPENTHESIS est quæ addit in medio: vt *alituum, nauita, induperator, littera.* *Epent.*
Pro *alitum, nauta, imperator, litera.*

Ali-

Alituum pecudumq́ genus sopor altus habebat. Æneid. 8.
Quales nunc epulas ipsum glutisse putamus
Induperatorem. Iuv. Sat 4. Item.
Indugredi sceleris, quin contrà sapiùs olim. Lucret. 1.
At non esse tamen perplexis indupedita. Idem 2.

Sic * *quattuor, Porsenna, quotidie, &c.* solent enim poëtæ in quibusdam vocibus post syllabam naturâ breuem, vt eam producant, consonam immediatè sequentem geminare: præcipuè post præpositionem *re*, vt *relliquia, relligio, relligiosus, repperi, reppuli, rettuli, rellatus, redduco, &c.*

* *Quatuor* naturâ corripitur, sicuti *quotidie* & *Porsena*: vt *Cedunt ter quătuor de cœlo corpora sancta.* Ennius. Quod etiam apparet in *quăter* & *quăterni*. Sed Epenthesis hîc ita invaluit, vt vix vsquam correptũ legas.

Syncope est quæ è medio aufert: vt 1 *vincla*, 2 *virûm*, 3 *petĭ*, 4 *repostus*.

Pro *vincula, virorum, petiui, repositus.*

1. Sic a *circlus*, b *gubernaclum*, c *maniplus*, d *oraclum*, *periclum*, e *seclum*, pro *circulus, gubernaculum, manipulus, oraculum, periculum, seculum*.

2. Sic *deûm, diuûm, superûm*, f *magnanimûm*, g *equûm*, h *sociûm, Teucrûm, Danaûm*, & similia, item i *currûm*: pro *currum, deorum, diuorum, &c.* Iste genitivus concisus frequentissimus est apud poëtas.

3. Sic l *lenibat*, m *vestibat*, n *polibant*, o *nutribat*, *dixti*, p *direxti, petist, accestis, admôrunt, gustâram, audieram*, q *porgite*, r *extinxem*, s *vixet*, t *iusso*, u *explêsse*, pro *leniebat*, &c. *dixisti, direxisti, petiuit, accessistis, admouerunt, gustaueram, audiueram, porrigite, extinxissem, vixisset, iussere, expleuisse.*

4. Sic x *compostus*, y *expostus*, z *impostus*, * *suppostus*, ablatâ vocali *i*.

a *At primùm laxos tenui de vimine circlos.* Georg. 3.
b *Ipse gubernaclo rector subit ipse magister.* Æneid. 5.
c *Immundi meminere sues iactare maniplos.* Georg. 1.
c *Diffectiq́ duces, desolatiq́ manipli.* Æneid. 9.
d *Rursus ad oraclum Ortygiæ Phœbumq́ remenso.* Æneid. 3.
e *Magnus ab integro seclorum nascitur ordo.* Eclog. 4.
e *Talia secla suis dixerunt currite fatis.* Ibidem.
f *Magnanimûm heroum, pueri innuptaq́ puellæ.* Georg. 4.
g *Et iam tempus equûm spumantia soluere colla.* Georg 2.
h *Oblitus decorisq́ sui, sociûmq́ salutis.* Æneid. 5.

i ——— qua gratia currûm.
Armorumq; fuit viuis; qua cura nitentes. Æneid. 6.
l *Lenibat dictis animum, lachrymasq; ciebat.* Ibidem.
m *Tam mihi prima genas vestibat flore iuuenta.* Æneid. 8.
n *Certatim squammis serpentum auroq; polibant.* Ibidem.
o *Nutribat teneris immulgens vbera labris.* Æneid. 9.
Sic. *Vellera virgati custodibant calathisci.* Catull. lib. 1.
Argonautica.
Atq; hinuli pellu totos operibat amantes. Propert. lib. 3. de auaritiâ Puell.
p *Dardana qui Paridis direxti tela manusq;.* Æneid. 6.
q *Cingite fronde comas, & pocula porgite dextris.* Æneid. 8.
r *Cum genere extinxem memet super ipsa dedissem.* Æneid. 4.
ſ *Vixet cui vitam deus, aut sua dextra dedisset.* Æneid. 11.
t *Cætera quâ iusso mecum manus inferat arma.* Ibidem.
v ——— *animumq; explêsse iuuabit.* Æneid. 2.
x *Troia: nunc placidâ compostus pace quiescit.* Æneid. 2.
y *Obuia venterum furiis exposta q; Ponto.* Æneid. 10.
z *Inarime Iouis imperiis imposta Typhœo.* Æneid. 9.
* *Hic crudelis amor tauri suppostaq; furto.* Æneid. 6.
Cæterorum exemplis vt frequentioribus supersedeo.

PARAGOGE est quæ addit in fine; vt dicier, pro *dici*. *Para.*

APOCOPE est quæ à fine aufert: vt *dixtin'*, *curru'*. *Apoc.*
pro *dixtine, currui.*
Sed tamen iidem olim curru succedere sueti. Æneid. 3.
Sic aspectu, venatu, pro *aspectui, venatui.*
Sistę gradum, teq; aspectu ne subtrahe nostro. Æneid. 6.
Venatu inuigilant pueri, syluasq; fatigant. Æneid. 9.
Datiuus quarti flexus, quò facilius numeris Epicis inseruiat, apud poëtam Apocopen semper patitur.

DIÆRESIS est, quæ vnam syllabam in duas distrahit: vt 1 *pictaï*, 2 *ahenus*, 3 *suëtus*. *Diære.*
Pro *pictæ, aneus, suetus.*
1 Genitiuos primæ hunc in modum distrahere Lucretio solenne est: Virgilius id fecit quatuor tantùm locis.
Aulaï in medio libabant pocula Baccho. Æneid. 3.
Ætherium sensum atq; auraï simplicis ignem. Æneid. 6.
Exultant: quæ æstu latices furit intus aquaï. Æneid. 7.
Dines equûm, dines pictaï vestis & auri. Æneid. 9.

Huius

Huius Diæresis ratio est, quòd quæ Latinis est diphthongus *a*, eadem Græcis est *αι*. Ideoq; illi hos imitati & diphthongum hanc in *aï* dissolvunt, & *a* vocalem puram longam faciunt.

2. *Strectè facies: hîc murus aheneus esto.* Hor. Ep. 1. l. 1.

Sic *Evohe* pro *avœ*.

Evohe Bacche fremens solum te virgine dignum. Æneid. 7.

nam Græcè est ἐυοῖ: vnde *Euœ*.

Evœ recenti mens trepidat metu. Carm. 2. Od. 19.

Sic apud Catul. *Verbosâ gaüdet Venus loquelâ.* in Camer.

3. *Cum mihi non tantum furesq; feraq; suëta.* Hor. Sat. 8. l. 1.

Vbi *u* liquescens fit vocalis: vt etiam in sequentibus.

Imò agite & positis quæ vox inopina suâsit. Thebaid. 1.

Holus suâue multiplex herba genus. Virg. Hort.

Fundat ab extremo flauos Aquilone Suëvos Lucan. lib. 2.

Imposito fratri moribunda relanguït ore. Met. 6.

Sic *evoluïsse, persoluënda.*

pro *evolvisse, persolvenda.*

Debuerant susos evoluïsse suos. Ovid. Ep. 12.

Nunc quoq; te salvo persoluënda mihi. Ovid. Ep. 6.

Vbi *v* consona in vocalē vertitur: vt etiam in sequentibus.

Stamina non vlli dissoluënda Deo. Tibul. El. 7.

Sit satis ornatas dissoluïsse comas. Tibul. El. 10.

Quod zonam soluït diu ligatam. Cat. ad pas.

SYNÆRESIS est quæ duas syllabas in vnam contrahit: vt *aurea, aureis, aureo* dissyllaba.

Aureâ composuit spondâ, mediamq; locauit. Æneid. 1.

Atria dependent lychni loquearibus aureis. Ibidem.

Hîc finis fandi: solio tum Iuppiter aureo. Æneid. 10. Item.

ea
- *Aut nulla inter se duo sint ex omnibus eadem.* Lucret. 2.
- *Cætera de genere hoc eâdem ratione creantur.* Lucret. 4.
- *Vnâ eâdemq; viâ sanguisq; animusq; feruntur.* Æn. 10.
- *Hâc eâdem rursus Lygdame curre viâ.* Propert. lib. 3.
- *Aureâ percussum virgâ versumq; venenis.* Æneid. 7.
- *Sudãdo pinguem vitiis albumq; nec ostrea.* Hor. Sat. 2. l. 2
- *Nec tantùm Rhodope miratur & Ismarus Orphea.* Ecl. 6
- *Seu lento fuerint alvearia vimine texta.* Georg. 4.
- *Canicies inculta iacet, stant lumina flammea.* Æneid. 6.

ei
- *Vnius ob noxam & furias Aiacis Oïlei.* Æneid. 1.
- *Iam validam Ilio ei navem, iam fortis Achatæ* Ibidem.
- *Ferreiq; Eumenidum thalami, & discordia demens.* Æn. 6.

Centum

ei
Centum ærei claudunt vectes, æternaq; ferri. Ibidem.
Eripere ei noli quod multò charius illi. Cat. ad Quint.
Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit. Met. 11.
Qui candore niues anteirent, cursibus æquor. Æneid. 12.

eo
Atq; eodem pacto rebus sint omnibus apta. Lucret. 6.
Vno eodemq; igni, sic nostro Daphnis amore. Eclog. 8.
Rege sub Euristheo fatis Junonis iniqua. Æneid. 8.
Cum refluit campis, & iam se condidit alveo. Æneid. 9.
Cecropiumq; thymum, & graveolentia ē aurea. Geor. 4
Nā per aquas quæcunq; cadunt atq; aëra deorsum. Lucr. 2
Dispicere ipse oculus rem seorsum corpore toto. Lucret. 3

ia
Legibus his: quædam ratio discriminat omnia. Lucret. l. 2
Bis patriæ cecidere manus quin protinus omnia Æneid. 6
Præferimus manibus vittas, & verba precantia. Æneid. 7

Sic *abiete*, *tenvia* trisyllaba.

Ædificant, sectâq; intexunt abiete costas. Æneid. 2.
Velleraq; vt foliis depectunt tenvia Seres. Georg. 2.

Vbi *i* & *u* vocales in consonas mutantur: vt etiam in sequentibus.

Sardoniches, smaragdos, adamantes, iaspidas vno. Mar. l. 5. Ep. 11
Hærent parietibus scalæ, postesq; sub ipsos. Æneid. 2.
Custodes sufferre valent, labat ariete crebro. Ibidem.
Arietat in portas & duros obice postes. Æneid. 11.
Fluviorum rex Eridanus, camposq; per omnes. Georg. 1. Item.
Propterea quia corpus aquæ naturaq; tenuis. Lucret. 2.
Tenuis vbi argilla, & dumosis calculus arvis. Georg. 2.
Genua labant, gelido concrevit frigore sanguis. Æneid. 12.

Lectorem obiter admonitum velim, fingi hîc à quibusdam Synæresin hanc non animaduertentibus, contra huius metri legem pro pede Dactylico aliàs Proceleusmaticum-siue duplicem Pyrrichium, aliàs Anapæstum: & si Lucretiana illa,

Propterea quia corpus aquæ naturaq; tenuis. Lib. 2.
Mittunt, effigies quoq; debent mittere tenues. Lib. 4. & similia fortè occurrissent, dubium non est statuisse etiam eos pro Spondæo Trochæum, seu Anapæstum póni.

Apud Lucretium, per Synæresin, *u* vocalis liquescit; quemadmodum per Diæresin *u* liquescens fit vocalis.

Et simili ratione animalia suapte vagari. Lib. 1.
Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles. Lib. 2.

Et

Huius Diæresis ratio est, quòd quæ Latinis est diphthongus *a*, eadem Græcis est *αι*. Ideoq; illi hos imitati & diphthongum hanc in *aï* dissolvunt, & *a* vocalem puram longam faciunt.

2. *Strectè facies: hîc murus aheneus esto.* Hor. Ep. 1. l. 1.

Sic *Evohe* pro *avœ*.

Evohe Bacche fremens solum te virgine dignum. Æneid. 7.

nam Græcè est ἐυοῖ: vnde *Euœ*.

Evœ recenti mens trepidat metu. Carm. 2. Od. 19.

Sic apud Catul. *Verbosâ gaüdet Venus loquelâ.* in Camer.

3. *Cum mihi non tantum furesq; feraq; suëta.* Hor. Sat. 8. l. 1.

Vbi *u* liquescens fit vocalis: vt etiam in sequentibus.

Imò agite & positis quæ vox inopina suâsit. Thebaid. 1.

Holus suâue multiplex herba genus. Virg. Hort.

Fundat ab extremo flauos Aquilone Suëvos Lucan. lib. 2.

Imposito fratri moribunda relanguït ore. Met. 6.

Sic *evoluïsse, persoluënda.*

pro *evolvisse, persolvenda.*

Debuerant susos evoluïsse suos. Ovid. Ep. 12.

Nunc quoq; te salvo persoluënda mihi. Ovid. Ep. 6.

Vbi *v* consona in vocalē vertitur: vt etiam in sequentibus.

Stamina non vlli dissoluënda Deo. Tibul. El. 7.

Sit satis ornatas dissoluïsse comas. Tibul. El. 10.

Quod zonam soluït diu ligatam. Cat. ad pas.

SYNÆRESIS est quæ duas syllabas in vnam contrahit: vt *aurea, aureis, aureo* dissyllaba.

Aureâ composuit spondâ, mediamq; locauit. Æneid. 1.

Atria dependent lychni loquearibus aureis. Ibidem.

Hîc finis fandi: solio tum Iuppiter aureo. Æneid. 10. Item.

ea
- *Aut nulli inter se duo sint ex omnibus eadem.* Lucret. 2.
- *Cætera de genere hoc eâdem ratione creantur.* Lucret. 4.
- *Vnâ eâdemq; viâ sanguisq; animusq; feruntur.* Æn. 10.
- *Hâc eâdem rursus Lygdame curre viâ.* Propert. lib. 3.
- *Aureâ percussum virgâ versumq; venenis.* Æneid. 7.
- *Sudãdo pinguem vitiis albumq; nec ostrea.* Hor. Sat. 2. l. 2
- *Nec tantùm Rhodope miratur & Ismarus Orphea.* Ecl. 6
- *Seu lento fuerint alvearia vimine texta.* Georg. 4.
- *Canicies inculta iacet, stant lumina flammea.* Æneid. 6.

ei
- *Vnius ob noxam & furias Aiacis Oilei.* Æneid. 1.
- *Iam validam Ilionei navem, iam fortis Achatæ* Ibidem.
- *Ferreiq; Eumenidum thalami, & discordia demens.* Æn. 6.

Centum

ei
- Centum ærei claudunt vectes, æteráq; ferri. Ibidem.
- Eripere ei nolì quod multò charius illi Cat. ad Quint.
- Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit Met. 11.
- Qui cadere nubes anterrent, cursu ne aquor. Æneid. 12.

eo
- Atq; eodem pacti rebus sint omnibus apta. Lucret. 6.
- Uno eodemq; igni, si nostro Daphnis amore. Eclog. 8.
- Rege sub Eurysthei fatis Junonis iniqua Æneid. 8.
- tum ne fluit campus, & iam se condidit alveo. Æneid. 9.
- Ceropium q; thymum, & graveolentia ē aurea. Geor. 4
- Nā per aquas quæcun q; cadunt atq; æra deorsum. Lucr. 2
- Dispicere ipse oculus rem seorsum corpore toto. Lucret. 3

ia
- Legibus hinc quædam ratio discriminat omnia. Lucret. l. 2
- Bis patria cecidere manus quin protinus omnia Æneid. 6
- Præferimus manibus vittas, & verba precantia. Æneid. 7

Sic *abiete*, *tenvia* trisyllaba.

Ædificant, sectâq; intexunt abiete costas. Æneid. 2.
Vellere q; vt foliis depectunt tenvia Seres. Georg. 2.

Vbi i & u vocales in consonas mutantur: vt etiam in sequentibus.

Sardoniches, smaragdos, adamantes, iaspidas vno. Mar. l. 5. Ep. 11
Hærent parietibus scalæ, postesq; sub ipsos. Æneid. 2.
Custodes sufferre valent, labat ariete crebro. Ibidem.
Arietat in portas & duros obice postes. Æneid. 11.
Fluviorum rex Eridanus, camposq; per omnes. Georg. 1. Item.
Propterea quia corpus aquæ naturaq; tenuis. Lucret. 2.
Tenuis vbi argilla, & dumosis calculus arvis. Georg. 2.
Genua labant, gelido concrevit frigore sanguis. Æneid. 12.

Lectorem obiter admonitum velim, fingi hîc à quibusdam Synæresin hanc non animaduertentibus, contrà huius metri legem pro pede Dactylico aliàs Proceleusmaticum-siue duplicem Pyrrichium, aliàs Anapæstum: & si Lucretiana illa,

Propterea quia corpus aquæ naturaq; tenuis. Lib. 2.
Mutunt, effigies quoq; debent mittere tenues. Lib. 4. & similia fortè occurrissent, dubium non est statuisse etiam eos pro Spondæo Trochæum, seu Anapæstum póni.

Apud Lucretium, per Synæresin, u vocalis liquescit; quemadmodum per Diæresin u liquescens fit vocalis.

Et simili ratione animalia suapte vagari. Lib. 1.
Lanigeræ pecudes, & equorum duellica proles. Lib. 2.

Et apud Lactantium in Phœnice:
Duodecies vndis irrigat omne nemus.

Quædam contractè etiam scribuntur: vt *cõgo, tibîcen, nîl, mî, olît, prêndo, lîgæ, quadrîgæ.*
Ex coago, tibiicen, nihil, mihi, ohiit, pro *obiuit* per Syncopen, *prehendo, biiuga, quadriiuga.*

Quædam licet integrè scribantur, tamen in metri dimensione fere contrahuntur: vt *huic, cui, dy, ÿ,* & * composita *proin, dein, dehinc, deest, semianimis, anteambulo.* †.

* In quibus nimirùm vocales contractæ, altera prioris partis est, altera posterioris.

† Sic *cuivis,* & cætera composita à *cui, diù, iis, iidem, iisdem, proinde, deinde, deinceps, deeram, deesse,* &c. *semihomo, graueolens, ante actus, anteit,* & similia.
Reicio etiam & *eiicio* interdum contrahuntur: vt
Tityre pascentes à flumine reice capellas. Eclog. 3.
Tela manu reiicit: q̃ canes in vulnus hiantes. Stat. Theb. 4.
Eiicit enim sulci rectâ regione vtq̃. Lucret. 4.
Scande *reico, reicit, eicit.* Abiecta enim *i* consonâ per Syncopen (quod alijs compositis à *iacio* vsu venit: vt
Turpe putas abici quia sit miserandus amictus. Pont. l. 2, El. 3.
Nil adicit penso Lachesis susoq̃ sororum. Mar. l. 4. ep. 54.
Cur obicis magno sumulum, maneq̃ vagantes. Lucan. l. 7.
Ipse manu subicit gladios, ac tela ministrat. Lucan. l. 7.
e & *i* contrahuntur in *ei.*

Metaplasmi in immutando species sunt quinque Tmesis, Metathesis, Antithesis, Diastole, Systole.

Tmesis. Tmesis est quæ compositæ vocis partes, alterius vocis interpositione, dissecat: vt *qui te cunq̃, inq̃ salutatus.*
Qui te tunq̃ manent isto certamine casus. Æneid. 12.
pro *quicunq̃ te.*
Hanc ego nunc ignaram huius quodcunq̃ periclî est,
Inq̃ salutatam linquo. Æneid. 9. pro *insalutatamq̃.* Sic.
Ille pedem referens & inutilis, inq̃ ligatus. Æneid. 10.
pro *illigatusq̃.*
Quæ me cunq̃ vocant terræ. Æneid. 1.
Quà se cunq̃ furens medio tulit agmine virgo. Æneid. 11.

Qui

Quò res cumq; cadent. Æneid. 12.
Prætereà tellus, quæ corpora cunq; alit, auget. Lucret. l. 1.
Terraq; inumbratur quà nimbi cunq; feruntur. Idem lib. 5.
Quæ collata foris, & commoda cunq; venirent. Idem lib. 6.
Item, *Nunc ego namq; super tibi erunt qui dicere laudes.*
Eclog. 6. pro *supererunt.*
Talis Hyperboreo septem subiecta trioni. Georg. 3.
pro *septentrioni.*
Et multo nebulæ circum dea fudit amictu. Æneid. 1.
pro *circumfudit.*
Hac celebrata tenus sancto certamina patri. Æneid. 5.
pro *hactenus.*
Eripuit nobu med. oq; sub æquore mersit. Ibidem.
pro *submersit.*
Impastus scu plena leo per ouilia turbans. Æneid. 9.
pro *perturbans.*
Tum Pallas bijugis fugientem Rhœtea prater.
Traiicit. Æneid. 10. pro *praterfugientem.*

METATHESIS est quæ literam eandem transponit: 1 *pistris*, 2 *Tymbre.* *Metath.*

Pro *pristis*, *Tymber.*
1 Πρίσις apud Aristotelem Hist. anim. lib. 6. c. 12. bellua est marina cetacei generis: in quo sensu pristis legitur apud poëtam Æneid. 3. vbi de Scylla loquitur:
Prima hominis facies, & pulchra pectore virgo
Pube tenus: postrema immani corpore pristis.
& Æneid. 10. vbi de Tritone.
Frons hominem præfert, in pristin desinit alvus.
Huius piscis nomen Mnesthei nauis Æneid. 5. sortita est: vbi Sergesti Centaurus dicitur, Gyæ Chimæra, & Cloanthi Scylla.

——— Post hos æquo discrimine Pristis,
Centaurusq;, locum tendunt superare priorem.

Et paulò post alludens ad nominis etymon (dicitur enim à πρίειν quod est secare) ait poëta,
Sic Mnesthius, sic ipsa fugâ secat æquora Pristis.
Vnde satis liquet *Pristis* vtrobique ritè scribi: pro quâ voce nonnulli per Metathesin reponunt. *Pistris.*
2 *Tymbre* habetur Æneid. 10.
Nam tibi Tymbre caput Euandrius abstulit ensis.
Ponitur autem per Metathesin pro *Tymber*, quia rectus

item

item est Tymber non Tymbrus, vt ibidem legitur, *Dancia Larida Tymbergi similima proles.*

titheſis. ANTITHESIS est quæ vnam pro aliâ ponit: vt *olli, voſtrum.* Pro *illi, veſtrum.*

ſtole, ſi-ſtaſis. DIASTOLE est quæ breuem syllabam producit: Æneid. 3.

Dona dehinc auro grauiã ſectoq; elephanto.

& Heriod. 21.

Molle meum leuibus cõr eſt violabile telis.

Sic Manil. 5.

Incubuit Pontus, timuit naufrãgia tellus.

Quem Mantuanus ſequutus est ſexto Faſt:

Perdidit, & fracto paſſa eſt nãufragia clauo.

Idem Mant. Eclog 6.

Cum muliẽre marem ſociali fœdere iungens.

Penultimam enim in *muliere* ritè corripiendam esse ex Terentio satis apparet: vt Andr. Act. 1. Scen. 1.

Effertur: imus, intereà inter mulierẽs. & Scen. 4.

Nec ſatis digna cui committas primo partu muliere.

Nam etsi in hoc metro, cæteri pedes sint incerti, certè vltimus est Iambus. Etiam ex Plauto, vt Asin: Act. 1. Scen. 1.

Quam amabam abduxit ab lenone muliẽrem. Et Trucul. Act. 2.

Sc. 4. *Prò di immortales, non amantis muliẽris*, & alibi passim.

Adeoque ex Mart. lib. 1. Ep. 97.

Amethyſtinaſq; muliẽrum vocat veſtes. Itidem.

Rẽcidere aſſiduò quoniam fluere omnia conſtat. Lucret. 5. (10.

In quem rẽcidimº quicquid mortale creamur. Met.

Diastole plerumque reperitur in vltimâ dictionis

nis syllabâ secundum, tertium, quartum, aut quintum pedem Heroici carminis inchoante, vt

Pectoribus inhians spirantia consulit exta. Æne. 4.
Luctus vbique, pauor, & plurima mortis imago. Æneid. 2.
Ostentans artem paritèr arcumq; sonantem. Æne. 5.
Sustinet, ac natæ Turniq; canit Hymenæos. Æn. 7.
Liminaque laurusque dei totusque moueri. Æn. 3.

Que ante dictionem duabus inchoatam consonantibus sæpiùs quidem producitur, sed illic positionem potiùs locum habere dixerim: vide primam regulam generalem de omnibus.

SYSTOLE est quæ longam corripit: vt Ec. 4. *Matri longa decem tulĕrunt fastidia menses.* Sic *Occidĕrunt magnis qui gentibus imperitârunt,* Lucret. lib. 3. *Systole.*

Miscuĕruntq; herbas, & non innoxia verba. Geor. 3
Obstupui, stetĕruntque comæ, & vox faucibus hæsit Æneid. 2.
Gutturaq; imbuĕrunt infantia lacte canino. In Ibin.
Quid tibi profuerunt, Circe, Perseides herbæ. De Remed. l. 1.
Virgilio annuĕrunt gaudentes rure Camœnæ. Ser. 1 Sat. 10. item.
Regis opus sterilisq; diu palus aptaq; remis. Hor. Art.
Thesea prensuras temisŏpita manus. Heroid. 10.
Vade, vale, cauĕ ne titubes mandataque frangas. Idem Ep. 13. l. 1.
Tu cauĕ defendas quæuis mordebere dictis, Tr. 1. E. 1

Nisi mauis hic esse imperatiuum antiqui *cauo:* nam aliàs producitur: vt

Ergo cauĕ liber & timidâ circumspice mente Ibid.
Si quid aget maius, differ tua cœpta, cauĕque. Pont. l. 3. El. 1.

Supra in *smarăgdos* positio corripitur. Pes

Pes est dimensio certâ syllabarum quantitate definita.

De quantitate Syllabarum.

QVantitas est quâ syllaba brevis, aut longa, aut communis dicitur.
Syllaba brevis vnius est temporis: & si opus est, notatur in vocali hoc apice ŭ
Longa duorum est: & si opus est, notatur in vocali hoc apice ā.
Communis modò brevis est, modò lōga.
Quantitas cognoscitur regulis, vel exemplis.
Regulæ sunt generales, vel speciales.

GENERALES DE OMNIBVS SYLLABIS TRES.

Positio.

Prima Regula.

I. VOCALIS ante duas consonantes, quarum altera saltem in eâdem dictione cum vocali est, producitur, vt *Met.7.*

Mōx vbi pōllicita ēst quò sīt fiducia māior.

Hîc præter syllabas *pol*, *ēst* & *sit*: *mox* etiam & *ma* positione longæ sunt. Nam duplex potestatem habet duarum consonantium, & *i* consona pro duplici habetur: sed vide secundam regulam specialem de mediâ syllabâ.

¶ Etiam vocalis brevis dictionem finiens ante duas consonantes nonnunquam producitur: vt

Et libellâ aliquâ si ex parte claudicat hilum. Lucr. 4
Occulta spolia, & plures de pace triumphos Iu. Sat. 8
Nil opus est morte pro me, sed amore, fideq;. Tr. 5. l. 15
Officii causa pluribus esse dati. Pont. 1. l. 8.
Nulla fugæ ratio, nulla spes, omnia muta. Catu. Arg.
Pro segete spicas, pro grege ferre dapẽ. Tib. l. 1. El. 5

Enclitica Coniunctio *que* sæpissimè: vt

Terrasquẽ, tractusq; maris, cœlumq; profundũ. Ec. 4.
Lappæquẽ, tribuliq; interq; nitentia culta. Georg. 1.
Tribulaquẽ, traheæq;, & iniquo pondere rastri. ibid.

Æneid. 10.

Brontesquẽ, Steropesq;, & nudꝰ mẽmbra Pyrachmon

Met. 13.

Alcandrumq;, Haliumq;, Noëmonaquẽ, Prytanimq;.

Hoc autem fit more Græcorum, qui vocalem breuem tam in fine dictionis, quàm alibi ante duas consonantes producere solent vt

Κίλλαν τὲ ξανθήν τενέδοιό τε ἶφι ἀνάσσεις. *Ilia. α.*
Δεινὴ δὲ κλαγγὴ γένετ' ἀργυρέοιο βιοῖο. *Ibid.*
Μάντι κακῶν οὐ πώποτέ μοι τὸ κρήγυον εἶπας. *Ibid.*
Ναὶ μὰ τόδε σκῆπτρον, τὸ μὲν οὔποτε φύλλα καὶ ὄζους. *Ibid.*

Excipe.

Vocalis naturâ breuis ante mutam cum liquidâ *l* vel *r* in eadem dictione communis est: vt *patris, volucris, Atlas, lacuples.*

Nisi in compositis, vbi prior vox in mutam desinit, posterior à liquidâ inchoatur: illîc enim, tanquam voces essent separatæ, fit positio: vt *ābluo, ōbruo.*

¶ Etiam liquida *n* post quasdam consonas in Græcis dictionibus, & *m* alicubi breuem voca-

vocalem præcedentem ancipitem facit: vt
Ad mãdata Prŏgnes, & agit sua vota sub illis. Met. 6
Hanc vocem Petronius Arbiter, (quem Quintilianus & Macrobius citant) etiam corripuit.
Atque vrbana Prŏgne quæ circum gramina fusa,
O mutis quoque piscibus
Donatura Cycni, si libeat, sonum. Car. 4. Od. 3. Carmen est Glyconium cum Asclepiadeo alternatũ.
Quid refert? cornix non ideò ante cycnum. Aus. Epist. 20.
Quæ capta est alio nupta Lacæna Cycno. Mart. 9. Ep. 106.
Bistonijs habitata viris, Polymnestoris illic. Met. 13.
Vadit ad artificem diræ Polymnestora cædis. Ibid.
Ecce inter primos Therămnæo à sanguine clausi. Sil. lib. 8.
Delectat Marium si perniciosus Ichneumon. Mart. lib. 7. Ep. 86.
Mouit Aiacem Telamone natum
Forma captiuæ dominum Tĕcmessæ. Carm. 2. Od. 4.

Diphthongus.

Secunda regula.

II. Omnis Diphthongus longa est: vt *hēi, nēuter, āulæa.*
Sic *Maia, Cœus, &c.*
Mæotis tamen Trist. 3. El. 12. propter sequentem vocalem primam corripit.
Longior antiquis visa Mæotis hyems.
Cùm alias producatur: vt
Regna Thoas habuit Mæotyde clarus in orâ. Pont 3. El. 2.
Quâq; fretum torrens Mæotidis egerit vndas. Lucan. 3.
Diphthongus in fine dictionis sequente vocali interdum corripitur. Vide Synalœpham omissam.
Præpositio *pra* in compositione semper breuis est sequente

quente vocali, sed de eâ vide primam regulam specialem de primâ.

Synæresis.

Tertia regula de omn.

III. Synæresis siue Crasis syllabam producit: vt *nîl, cõgn, obît, deêro.*

Magnus ciuis obît & formidatus Othoni. Iuv. Sat. 6. Sic *Dum trepidanti, hasta Tagoper tempus vtrumque.* Æneid. 9. *Author obit operis, sed tamen extat opus.* Ouid. ad Liu. *Sceptra Palatini, sedemq; petît Euandri.* Æneid. 9. Ita enim legendum est; non, vt vulgò habetur, *petiuit*: quia diphthongus *Eu* necessario producitur.

Difficiles alitus primos habet: haud mihi deero. Serm. 1. Sat. 9. *Verum vbi vehementi magis est commota metu mens.* Lucret. lib. 3. *Vehemens & liquidus, puroq; similimus amni,* Hor. Ep. 2, l. 2. *Per terras, amnes, atq; oppida cooperuisse.* Lucret. l. 5.

Excipe.

* Composita vocales breues, in dimensione tantùm contractas, corripiunt: vt *semianimis, semihomo, graueolens.*

* Quorum nempe vocales contractæ non ad eandem compositionis partem spectant. Vide Synæresis.

REGVLÆ GENERALES DE PRIMA ET MEDIA TRES.

Vocalis ante vocalem.

Prima regula.

I. Vocalis ante Vocalem breuis est: vt *dĕus*:

Excipe.

Primò *E* inter duo *I* in genitiuis & datiuis quintæ declinationis producitur: vt *faciēi.*

2 Penultima genitivorum ſecundam pronominis formam habentium communis eſt: vt *unius, illius*. Sed in *alterius* ſemper eſt breuis, in *alīus* ſemper longa.

3 Prima in *fio* longa eſt, niſi ſequantur *e* & *r*, vt *fĭerem*.

4 Vocativi propriorum, & genitivi primæ *b* diſtracti penultimam producunt: vt *Caī, Pompēī, aulāi, aquāi*.

5 *Ohe* priorem ſyllabam habet *c* communem, *Eheu* verò longam.

6 Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus *d* ſubinde longa fit: vt 1. *Machāon, Pandīon, Brisēis, Latōis, Nerēius, Minōïus*, & *Minous*: 2. *Ilionēa, Neroncius*, 3. *Thalīa, magīa, Medēa, cichorēa*, & ſimilia.

Sic 4. *aër, Dēïphobe, Pĭeridcs, herōis, Enyo*, &c. Sed *Nereis, platea, chorea*, & *conopeum e* purum variant.

9 Lucretius illud *e* producit, non præcedente: vt

Tempore inane poteſt vacuum ſubſiſtere rēi. Lib. 2

Nec iacere indu manus via quâ munita fidēi. Lib 5

b Vide Diæreſin.

c *Ohe iam ſatis eſt, ohe libelle.* Ma. l. 4. ep. vlt.

d Quædam enim voces Græcæ vocalem puram producunt, quædam corripiunt, quædam variant, vt in regulis & exemplis ſubnotatis liquet.

1 Maſculina in *ăon* & *īon*, patronymica fœminina in *eis* & *ōis*, ac poſſeſſiua in *cĭus, oĭus*, & *cĭus* primas terminationū vocales producunt: vt

Machaon, Amythaon, Didymaon, Lycaon, &c.

Amphion, Arion, Hyperion, Ixion, Methion, Pandion, &c.

Brisēis, Cadmēis, Chrysēis, Echinēis, Elēis, &c.

Latōis, Deōis, Minōis, &c.

Ne-

Nereīüs, Priamcīüs, Semeleīüs, Elegeīüs, &c. ēïüs
Minōïus, Achelōïüs, Troïus, &c. ōïüs
Minōüs, Argōüs, Eōüs, herōüs, Inōüs, Lesbōüs, Sardōüs, &c. ōüs.

Excipe in *aon* & *ion* crescentia per o longum: vt *Phaon, Deucalion, &c.*

In *eis*, *Nereis*, quæ penultimam etiam corripit: vt Met. 13.

Discedant, placidisq; natant Nerēides vndis. At Æn. 5
Nerēidum, Phorcique chorus, Panopeaque virgo. & Mart. l. 4. Ep. 57.
Nympharum pariter Nereīdumque domus.
Item Carm. lib. 3. Od. 8.
Neptunum & virides Nereīdum comas.

2 Accusativi in *ea* à nominativis in *eus*, & possessiva in *eus*, *e* purum variant, modò communem, modò Ionicam dialectum sequentes: vt

Orphĕa, Salmonĕa, Ilionēa, Idomenēa, Caphareus.
Orpheaq; in medio posuit silvasq; frequentes, Eclog. 3.
Cidi & crudeles dantem Salmonea pœnas. Æneid. 6.
Ilionea petit dextrâ lauâq; Seresthum. Æneid. 1.
Idomenea ducem desertaq; littora Cretæ Æneid. 6. Sic
Saxa triumphales fregere Caphareа puppes. Propert. l. 3. Et ĕüs.
Graia Caphareâ currere puppis aquâ. Trist. 5 El. 8. ēüs.

Sed hic quæ producuntur, sæpè scribuntur per diphthongum *æ*: vt

Quæstor ab Icario Cinyreæ littore Cypri. Lucan. l. 8.

Dicitur & *Cinyreius.*

Coryciaq; comæ, Cinyreiaq; germina, & altis. Stat. 5. Sylv.

& *Cinyrēïus.*

Verùm aut Persephone Cinyrēïus ibis Adonis. Aus. Epit. 33.

Huius varietatis ratio est, quòd possessiva Græca in εἰος Ionicè terminantur in εος: vnde Latini ad Græcorum imitationem quædam per *eius*, *æus*, *ēïus*, aut *īüs* penult. longâ ab εἰος terminatione communi. (vid. 3. Reg) quædam per

εῦς pen. breui ab *εος* terminatione Ionicâ ſcribunt.

Præterea Iones terminationem iſtam poeticè vertunt in *νιος*, vndè Latini quædam etiam per *ēius* antepen. productâ: de quibus in primâ regulâ.

3. *I* & *E* vocales ex diphthongo *ei* longæ ſunt: vt *Darīus*, *Sperchīus*, *Clīo*, *Phthīa*, *energīa*, *elegīa*, *Ironīa*, *magīa*: *Æneās*, *Epēus*, *Lagēus*, *cichorēa* & *um*, *centaurēa* & *um*, *panacēa*: *Lycīum* vel *Lycēum*: *Chīus* adiectivum.

Huius generis ſunt pleraque fœminarum nomina in *ia* & *ea*: vt *Thalīa*, *Amphigenīa*, *Deïdamīa*, *Iphigenīa*, *Laodamīa*, *Caſſiopēa*, *Cytherēa*, *Deïopēa*, *Galatēa*, *Medēa*, *Panopēa*.

¶ (Notandum hîc eſt Græcam diphthongum *ei*, Latinè tàm per *ei* & *æ* diphthongum, quàm *i* aut *e* longum ſcribi: vt *Calliopeīa*, *Panopæa*. vide reg. 2.)

Sed *Platea*, *chorea* & *conopeum* penult. variant.

Vt mediam facias nauali ponte platēam. Auſon. vrb. 7.

Diſpoſitum & latas nomen ſeruare plateas. Idem vrb. 9.

Iſtos qui in platĕâ modò huc modo illuc. Cat. ad Aurel.

Puræ ſunt platĕæ nihil vt meditantibus obſtet. Hor. Ep. 2. l. 2.

Ad numerum motis pedibus duxere chorĕas. Met. 14

Pars pedibus plaudunt chorĕas, & carmina dicunt. Æneid. 6.

Vt teſtudineo tibi, Lentule conopēo. Iuv. Sat. 6.

Interque ſigna turpe militaria.

Sol aſpicit conopĕum. Epod. Od. 9.

Chi-

Chiragra verò illud *i* quamuis non purum tantùm corripit, vt

Nodosa corpus nolis prohibere chĭragra. Hor. Ep. 1.
Sed nil patrono porrigit, hæc chĭragra est. Mar. l. 1. Ep. 99.

4. Denique vocales longæ & breues ante vocalem manent immutatæ. Ex ancipitibus item *a* & *i*: modò enim longæ sunt, modò breues: eam in suis vocibus quantitatem obtinentes, quæ numeris Heroicis aptissima esset.

At Masculina in *ius*, fœminina in *ia*, & neutra in *ium* vnà cum possessiuis in *ius*, *i* purum nisi (nisi veniat ex diphthongo *ei*) corripiunt: vt *Partherius, Chios.* *ĭus.*

Romæ laudatur Samos, & Chĭos, & Rhodus absens. Hor. Ep. 11. l. 1.

Academia, Acedia, Arcadia, harmonia, Maria, naumachia, sophia, symphonia, &c. *ĭa.*

Nam multum harmoniæ Veneris differre videntur. Lucret. l. 4.
Exultat Maria, quum prima affamina sensit. Iuvenc. l. 1.
Do tibi naumachiam, tu das epigrammata nobis. Mar. l. 1. Ep 6.
Florentis virides sophiæ complectitur vmbras. Virg. Ciris.
Vt gratas inter mensas symphonia discors. Hor. Art.

Aliquandò tamen, quò nativus accentus seruetur, producunt, vt

Angelus intactæ cecinit properata Mariæ. Sedul. l. 2
Sortiti æthereæ coluerunt dogma sophiæ. Prud. Sym. *ĭum.*
Gymnasium, &c. *ĭus, a*
Elysius, Nerēius, &c. At *Chius* quia venit ex *ei* producit.
Consulis, & Chīo soluite vincla cado. Tibul. 2. l. 1.

Vide reg. 3.

Y verò vbique corripitur: vt *Hyades, Halcyones, Lybia, caryota:* nisi in *Eryo, Thyas, Cyanea.*

Deriuatio.

Secunda regula de pr. & med.

II. Derivativa primitivorum quantitatem sequuntur: vt *ănĭmus, ănĭmosus, ănĭmare.*

Excipe.

1. Pauca à brevibus deducta primã producunt:

Vox vōcis à vŏco.	*Iūnior à iŭvenis.*
Lex lēgis à lĕgo.	*Mācero à măcer.*
Rex rēgis, & rēgula à rĕgo.	*Stīpendium à stĭpe.*
Tēgula à tĕgo.	*Stāturus à stătum.*
Sēdes à sĕdeo.	*Lāterna à lăteo.*

Regina etiam primam producit: sed deducitur à *rege*, vt *heroina* ab *heroe.*

Stāturus & composita quæ *a* seruant: vt *constāturus, prostāturus, obstāturus, extāturus*, ipsum *a* producunt.

Hinc acies statura ducum est, Cæsarne senatus. Lucan. l. 2.

Quæ sic orsa prior, spes ne obstatura Pelasgis. Thebaid. 7.

Constatura fuit Megalensis purpura centum. Mart. 10. Ep. 41.

Ergo vbi concipiunt quantis sit cladibus vrbi
Constatura fides superûm. Lucan. lib. 2.

Quæ *a* in *i* mutant, retinent quantitatem supini: vt *præstĭturus, restĭturus, instĭturus.* Lucret. lib. 2.

2. Pauca à longis deducta primam corripiunt.

Dux, dŭcis, à dūco.	*Nŏto, as, à nōtu.*
Dĭcax & in * *dĭcus*	*Năto, as, á nātu.*
definentia à *dīco.*	*Văricosus à vārix.*
Fĭdes à fīdo.	*ŏdium* ab *ōdi.*
Sŏpor à sōpio.	*Lŭcerna à lūceo.*

nale-
cau-
, &c.

De-

Desiderativa penultimam corripiunt à participijs longis: vt *esŭrit* ab *esūrus*. Sic *parturio*, *nupturio*, *cœnaturio*, *dormiturio*, *micturio*, *scalpturio*, &c.

Motor, *motio*, *motus*, *mobilis*, primâ longâ, & *stator*, *statio*, *status*, *stabilis*, primâ brevi, sequuntur quantitatem supinorum vndè derivantur. Quare non sunt excipienda, vt quidam docent, quòd scilicet prima in *movere* brevis est, in *stare* longa.

¶ Crebrò fit vt, literâ aliquâ mutatâ, mutetur & quantitas: veluti *fames* & *fomentum*, primâ longâ, à *foveo* brevi: sic *iucundus* à *iuvo*, *humanus* ab *homo*: Sed *posui*, *genui*, *frago*, & *fragilis* brevia sunt, à *pono*, *gigno*, *frango*, longis derivata.

Compositio.

Tertia regula de pr. & med.

III. Composita simplicium quantitatem sequuntur: vt *ănĭmare*, *exănĭmare*.

Proinde quanta sit prima syllaba vocis simplicis dissyllabæ, per accentum in compositâ ostenditur: vt *imĭtus*, *pĭtus*, *versĭcŏlor*, *cŏlor*.

Excipe.

1. Primam simplicium longam corripiunt *innŭba*, *pronŭba* à *nūbo*; *deĭero*, *peĭero* à *iūro* a. *Connubium* commune reperitur.

2. Primam simplicium brevem producunt, b *ambītus* ab *ĭtus* ad differentiam nominis. *īdem* masculinum ab *ĭs*: nam *ĭdem* neutrum priorem corripit.

a Adde *cognĭtum* & *agnĭtum* à *nōtum*.

b *Fussit* & *ambitæ circundare littora terræ*. Met. 1 *Cumq; suo demens expellitur ambitus auro*. Clau. coss. Ho.

3. *Vtĭque*, *siquidem*, *vidĕsis* & *valĕdico* vltimam simplicium longam corripiunt.

Nec superare queunt motus vtiq; exitiales. Lucret. 2
Obtundunt siquidē curarū ponderа sensus. Gal. El. 5
Auriculas? videsis, ne maiorū tibi fortè. Pers. Sat. 1.
Idq; quod ignoti faciūt valedicere saltē. Trist. 1. El. 7

4. *Quandōq;, vbīq;, & * ibīdem* vltimam simplicium communem tantùm producunt: *quandŏquidem* & *vbĭvis* corripiunt: at *vbicunque* ancipitem simplicis quantitatem seruat: vt

Clamatiŏ matres, audite vbĭcunque Latinæ. Æneid. 7
Seruor vbīcunque est, vni mea gaudia seruo Met. 7.

* Ibidem apud veteres, Lucretium, Virgilium, &c. tantùm producitur: Mamertus tamen ausus est corripere.

Cognosces ibĭdem, ne pergas tradere fatis.

Quintam hanc adiscias regulam.

5. Omnis vocalis ante *q* nisi per aliam regulam producatur, breuis est: vt *nĕque, nĕqueo, lĭqueo, &c.*

Præter *Sēquana* & *Līquetius* fluvios, ac *līquor* verbum (cuius participium item producitur,) vt

——aut cum liquentia mella. Æneid. 1.

At à *liquo* corripitur, vt

Principio cœlŭ, & terras, camposq; lĭquentes. Æn. 6.

vndè *liquidus* etiam & *liquor* variantur, sed plerunque breuia: vt

Crassaque conueniunt lĭquidis, & līquida crassis. Lucret. l. 4.
Pondus vti saxis, calor ignibus, liquor aquai. id. l. 1.

Nam *æquus, inīquus, antīquus, oblīquus, quāque nequīquam, vtrōque, alĭōqui*, & composita à *ne* adv. prohibendi, vt *nēquis, nēquando, nēquam, nēquitia, nēquaquam, nēquicquam*, & similia per alias regulas produci liquet.

Nĕqueo componi dicitur non à *ne* sed à *nec*, vt item reliqua *ne* corripientia, *nĕfas, nĕfastus, nĕfarius, nĕfandus, &c.*

Prima

Prima & media propriorum.

¶ Primam & mediam in nominibus proprijs, nisi natura syllabæ repugnet, poetæ sæpiùs variant; eam nimirùm quantitatem, quæ numeris suis facillimè quadraret, vsurpantes: Claud. de raptu Proserp l. 3.

Lucus erat propè flumen Acin, quod cădida præfert. ăcis
Præterit & ripas herbifer Aci tuas. Fast l. 4. ācis.
Iam puer auricomo perfor midate Batauo. Sil. 3. Bat.
Vangiones, Bataviique trueces quos ære recurvo. Lucan. l 1. Bat.
Proxima Bithynos: solem quæ condit, Ionas. Clau. Eutro. l. 2. Bith.
Thyni Thraces erant, quæ nunc Bithynia fertur. Ibidem.
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas. Horat. Ep. 6. l. 1.
Vix mihi ipse credens Thyniam Bithynosque. Catul. ad Sirmion. Bīth.
Quanquam & Cappadoces faciant equitesque Bithyni. Iuv. Sat. 7.
Busirim domui? sævoque alimenta parentis. Met. 9. Būsī.
Luctilus immites citiùs Busiridis aras. Thebaid. 12
Non trucibus monstris Busirim infandumque dedisti. Ibid. Būsī.
Cacus Aventinæ timor atque infamia syluæ. Fast. 1 Cācu.
His Cacus horrendum Tyberino in gurgite monstrum Că u.
Met. 9.
Huic mater cultrix Cybele, Corybătiaque ara. Æn. 3 Cybĕ.
Occurrit comitum: Nymphæ quas alma Cybele. Æneid. 10. Cybĕl.
Constiterant, sylua alta Iouis lucusque Dianæ. Æn. 3 Dĭan.
Exercet Diana choros, quam mille sequutæ. Æn. 1. Dīan.
Dianam teneræ dicite virgines Carm. l. 1. Od. 21.
Scis, Lebedus quàm sit Gabÿs desertior atque
Fidenis vicus. Horat. Epist. 11. l. 1. Fĭd. n

Hi tibi Nomẽtum & Gabios, vrbẽq; Fidenam. Æn. 6
Gradivumque patrem Geticis qui præsidet arvis. Æneid. 3.
Vrbis & inuicti genitor Gradive Quirini. Met. 15
Et genus à magno ducentem forte Gradivo. Met. 9
Principio Phalarim, & succiso poplite Gygem. Æn. 9
Centimanumq; Gygem, semibouemq; virum. Trist. 4. El. 6.
At mihi nec Iuno, nec Hymen, sed tristis Erynnis. Heroid. 6.
Hymen, ô Hymenæe, Hymen ades ô Hymenæe. Catul. Car. nup.
Inde Lycam ferit, exectum iam matre peremptâ Æneid. 10.
Protinus Antheum & Lycam prima agmina Turni. Ibidem.
Quaq; fretum torrens Mæotidis egerit vndas. Lucan. 3.
Responsis horrent divum & Mæotica tellus. Æn. 6.
Longior antiquis visa Mæotis hyems. Trist. 3. El. 12
Ioniog; mari, Maleæq; sequacibus vndis. Æneid. 5.
Nec timeam vestros curua Malea sinus. Elegia. 2. 16

Orion Orionis Græcè Ὠρίων Ὠρίωνος primam & tertiam naturaliter producunt: poëtæ tamen communes faciunt.

Teste tulit cœlo victi decus Orionis. Lucan. 9.
Armatumq; auro circumspicit Oriona. Æneid. 3.
Diversasq; vrbes, nitidumq; Orionis ensem. Met. 13
Ecce facit medys natas ab Orione Thebis. Ibidem.
Sæuus vbi Orion hybernis conditur vndis. Æneid. 1
Cum subitò assurgens fluctu nimbosus Orion. Æn. 1
Oppressitque duos Brotean & Orion: Orio. Met. 12
Præstat Trinacrij metas lustrare Pachini. Æneid. 3
Leua Pachine tibi, Lilybæo crura premuntur. Met. 5

E quibus imbriferos versa est Pachinus ad Austros. Pa
Met. 13.
Fulmine & excussit subiectum Pelion Ossæ. Met. 1 Pe
Ossaq; cum Pelio cumq; Hæmo cesserit Othrys. Sil. l. 3 Pe
Minacis aut Etrusca Porsenæ manus. Epod. Od. 16 Pe
Hanc spectare manum Porsena non potuit. Mart. l. 1
Ep. 22.
Nec non Tarquinium electum Porsenna iubebat. Po
Æneid. 8.
Nec repetita sequi curat Proserpina matrẽ. Geor. 1 Pr
Vidisti Siculæ regna Proserpinæ. Senec. Her. fur. Pr
Act. 2.
Non sanè est tibi partus honos per bella: Pyrene. Py
Tibull. l. 1.
Iamq; Pyrenæa quas nunquã soluere Titan. Luc. l. 4 Py
Pyrene celsâ nimbosi verticis arce Py
Divisos Celtis altè prospectat Iberos. Sil. l. 3.
Trans freta, trans Gallos, Pyrenæumque cucurrit? Py
Clau. bel. Get.
Collis Aventini sylua quem Rhea sacerdos, Ænei. 7 Rh
Sæpe Rhea questa est, toties fœcunda, nec unquam. Rh
Fast. 4.
Phœbeamq; Rhodon, & Ialisios Telchinas. Met. 7. Rh
Rhodus Carpathium in pelagus se inclinat apertum. Rh
Lucan.
Vincebant, nec quæ turba Serapin amat. Mart. l. 9 Sẽ
Ep. 30.
Isæum Serapin, Nilus veneratur Ostrim. Idem. Ser
Huic coniux Sichæus erat ditissimus agri. Æneid. 1 Sic
Quos inter medius venit furor ille Sichæus. Ibid. Sic
Obstupuit primo, aspectu Sidonia Dido. Æneid. 1. Sid
Sidoniam picto chlamydem circundata limbo. Æn. 4 Sid
Carthago, aut antiqua Tyros, flammæq; furentes Æn. 4 Tyr
Et Phœnissa Tyros quarum nunc insula nulla est.
Met. 15.

4199

A Tyro hâc profugos posuistis sede Penates. Met. 3.
Et Vaticano fragiles de monte patellas. Iuv. Sat. 6.
Redderet laudes tibi Vaticani
——— montis imago. Carm. 1. Od. 20.

Similiter hîc & vocibus cognatis eandem quantitatem tribuere negligunt: vt,

Postquàm res Asiæ, Priamiq; evertere gentē. Æn. 3
Atq; Ephyre, atq; Opis, atq; Asia Delopeia. Georg. 4.
Dant per colla modos, sonat amnis, & Asia longè
Pulsa palus. Æneid. 7.
Et penitus toto divisos orbe Britannos. Eclog. 1.
Quà nec terribiles Cimbri, nec Britones vnquam.
Iuv. Sat. 15.
Tutari Italiam, detrudere finibus hostem. Æn. 7.
Italides: quas ipsa decus sibi dira Camilla. Æn. 11.
Graia quis Italicis author posuisset in oris. Met. 13.
Et sæpe Hesperiam sæpe Itala regna vocare. Æn. 3.
Saxa vocant Itali mediis quæ in fluctibus aras. Æneid. 1.
Prodimur, atq; Italis longè disiungimur oris. Ibid.
Fata tibi cernes vrbem & promissa Lauini
Mœnia. Æneid. 1.
Nec prolem Ausoniam, & Lauinia respicit arua.
Æneid. 4.
Vix Priamus tanti totaq; Troia fuit. Heroi 1.
Hanc tibi Priamides mitto Ledæa salutē. Heroi. 15
At freta Sicaniæ saltem sedesq; paratas. Æneid. 1.
Sicanio prætenta sinu iacet insula contrà Æneid. 3
Cætera Elysæis ederat gens Sicana votis. Sil. 14.
Vomere verterunt primùm nouа ruræ Sicano. Ibid.
Sic tibi cum fluctus subter labēre Sicanos. Eclog 10
Vndiq; conveniunt Teucri, mistiq; Sicani. Æneid. 5
Mille meæ Siculis errant in mōtibus agnæ. Eclog. 2.
Sicelides musæ paulò maiora canamus. Eclog. 4.

Quid

Quid mihi cum Lesbo Siceliseſſe volo. Heroid.21
Tybris vtiq; primam producit, vt Æneid8. *Tyb*
Tum reges, aſperque immani corpore Tybris.
A quo poſt Itali fluuinm cognomine Tybrin.
At *Tyberis* corripit, vt
Quà Tuſcũ Tyberim & Romana palatia ſeruas. G.1 *Tyb*
Intereà genitor Tyberini ad fluminis vndam. Æn.10 *Tyb*
Iſtis obiter obſeruatis cætera diligentiæ tuæ relinquo.
Hanc libertatem recentiores etiam, veteres imitati. ſibi vendicant, vt
Deceptum miſeratus Adam; quem capta venenis ădam
Auſ.Edyl.1.
Tinxit ei innocuum maculis ſordentibus Adam. Pru ādam
Enchirid.
Deo offerendum, ſancti Abelis ſeculo. Prudẽ.Perist. ăbel.
Ruſticus inuidiâ paſtorem ſternit; in Abel. Idem En- ābel.
chirid.
Vtque bonus dubiis, Iacobum ad Sydera rebus. Bu- Iācob
chan.Pſal.2. Iăcob
Quippe Iacobum vltrò legit, lectũq; dicauit. Pſ.135.
Quiq; Baſana Ogus magnâ ditione tenebat. Id.ib ōgus.
Strauit Ogũ magno fidẽtem corpore fruſtrà. Pſ.136 ŏgus.

REGVLÆ SPECIALES DE PRIMA TRES.

Præpoſitio.

Prima Regula.

I. Præpoſitio in compoſitione ſuam retinet quantitatem, vt *traduco*: ni poſitio vetet, vt *ād-do, rēiicio*; aut vocalis ante vocalem: vt *dĕhiſcens, præuſtus.* *Trans.*

Quantitas præpoſitionum etiam earum quæ nunquam extra compoſitionem reperiuntur (quales ſunt *am, di du, rĕ, ſe, con,*) communibus omnium vocum regulis cognoſcenda eſt. Siquidem *am*, ac *du* ſemper producuntur poſitione; & *con* etiam, niſi, ſequente vocali, vel ſuum *am.*

suum *n* amittat, vt *coacervo* (tum enim corripitur vocali ante vocalem) vel illud *n* mutet in *m* vt *comedo*: tum autem corripitur, quia *m* finale priscis breue erat; quod etiamnum apparet in compositis, vt *circumago*, *circumeo*: *di* producitur quia desinit in *i*: *se* item quia monosyllabum in *e*. *re* verò breue excipitur.

Excipe.

1. *Di* corripitur in *dirimo* & *disertus*.

2. *Pro* corripitur in *procella*, *profari*, *profiteor*, *profugio*, *proficiscor*, *pronepos*, *proneptis*, *profanus*, *profestus*, *profundus*, *profectò*

3. *Procuro*, *profundo*, *propello*, *propulso*, *propago* primam syllabam habent ancipitem.

Propago nomen propriè sumitur pro vite vetulâ, vel pro palmite quæ ex illâ ¶ propagatur: vnde transfertur ad significandum genus & stirpem, aut etiam prolem & progeniem quæ inde nascitur. In priori sensu *Virgilius* bis produxit.

Sed truncis oleæ melius, prōpagine vites. Georg. 2.
Syluarúmq; aliæ pressis prōpaginis arcus. Ibid.

In posteriori bis item corripuit.

Esse sinent: nimium vobis Romana prŏpago. Æn. 6.
Sit Romana potens Itala virtute prŏpago. Æn. 12.

Vnde quidam colligunt vocem hanc propriè sumptam, primam producere, Metaphoricè verò eandem corripere debere: *Propago* tamen verbum etiam in translatâ significatione primam variat.

Vt prōpagando possint procudere secla Lucret. l. 5.
Nec potuisse prŏpagando procudere prolem. Ibid.

Videtur itaq; mihi Virgilius in hac varietate nihil aliud voluisse, quàm primam in nomine communem facere, vt Lucretius fecerat in verbo: hîc autem corripuit, illic produxit carminis ratione, non significationis diuersitate id postulante: Neque enim tropus quantitatem mutare solet. Sed sequere tuum iudicium.

In *probe*, *probus*, *probrum*, *proprius*, *procax*, *procus*, *procul*, *procerus*, *propè*, *propero*, *propinquus*, *proterunus* (quæ primam corripiunt) *pro* præpositio non est censenda: *Probrum* & *proprius* primam quoq; producunt; verùm id fit non naturâ

naturâ, ſed ratione mutæ ſequentis cum liquidâ.

Pro præpoſitio Græca breuis eſt, quia ſcribitur *per* O micron: vt in *Prŏpheta, prŏpino, prŏpola, Prŏpontis, prŏlogus, Prŏmetheus, &c.*

Re in *refert* impersonali producitur: vt *Quid tamen hoc rēfert, ſi ſe pro claſſe Pelaſgâ Arma tuliſſe rēfert?* ſed ex *re* nomine, non præpoſitione componi dicunt Grammatici.

Diſſyllaba præterita & ſupina.

Secunda regula de pr.

II. Præterita & Supina diſſyllaba priorem producunt: vt *mōui, mōtum.*

Excipe.

Præterita ſex *bĭbi, ſĭdi, dĕdi, ſcĭdi, ſtĕti, tŭli,* & decem ſupina, *quĭtum, ſĭtum, lĭtum, ĭtum, rŭtum, vătum, dătum, ſătum, ſlătum* & *cĭtum* à * *cieo cies* corripiunt primam.

* Nam *citum* à *cio cis* priorem habet longam.

Geminata præterita.

Tertia regula de pr.

III. Præterita Primam Geminantia primam corripiunt: vt *pŭpugi, tĕtendi, cecidi, cĕcidi.*

REGVLÆ SPECIALES DE *MEDIA TRES.*

Accentus.

Prima regula.

I. Accentus in Hyperdiſſyllabis oſtendit quantitatem

quantitatem penultimæ : vt *dóminus*, *humánus*.

Nam si antepenultima acuatur, penultima corripitur: vt *dómĭnus*, *sanguĭnis*, *legĕre*. Si penultima acuatur, eadem producitur: vt *humānus*, *virtūtis*, *amāre*.

Composita à *dare* quæ primæ sunt coniugationis analogum accentum & quantitatem non seruant, quia verbum simplex *A* corripit vbiq;: vt *dărе*, *circúndărе*; *dăbis*, *pessundăbis*. Cùm cæteroqui primæ coniugationis characteristica, vt etiam secundæ & quartæ, perpetuò producatur: *stāre*, *flēre*, *scīre*

Adiectiua in *inus* penultimam acuunt: vnde apparet eandem produci: vt *matutīnus*. Præter *diutĭnus*, *pristĭnus*, *crastĭnus*, *perendĭnus*, *hornótĭnus serotĭnos*, & materialia; vt *fagĭnus*, *olcāgĭnus*, *crystallĭnus*, *adamántĭnus*, *cóccĭnus carbásĭnus*. Adiectiua in *osus*, præterita in *vi*, & eorum supina penultimam acuunt: vt *animósus*, *petíui*, *petítum*.

Plurium aliquando in eâdem dictione syllabarum quantitates per accentum, cognosci possunt: vt in *penĕtrābilis* trium; *bi* quia hîc est penultima, *tra* quia penultima est in *penetrábam*, & *ne* quia in *pénetro*. in *collŏcūtiōnĭbus* quinque, vt enim *ni* hîc est penultima, sic *o* in *collocutionis*, *ti* in *collocútio* (quæ etiam breuis est per primam regulam de primâ & mediâ) *cu* in *collocutum*, & *lo* in *colloquor*.

Excipe

Excipe.

1 Compoſita à *facio*, *a* vocalem breuem in prosâ acuunt: vt *benefácis*, *frigefácit*.

2 Syllabæ *rímus* & *rítis* futuri coniunctiui, quæ in prosâ acuunt penultimam, in metro eandem communem habent.

Huius generis ſunt genitivi ſecundam pronominis formam habentes: de quibus ſupra. *Pituíta* etiam, *phrenéſis*, *Nerêis*, *platéa*, *choréa* & *conopéum* penultimam acutam variant.

Præcipuè ſanus, niſi cum pituīta moleſta eſt. Horat. Epiſt. 1. l. 1.

Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoq; tumultum
Lenta ferет pituīta.— Idem Sat. 2. l. 2.

Mucuſq;, & mala pituīta naſi. Catull. ad Furium.

Perſius contrà pen. corripit: ſed tum Catullum ſequutus primam producit.

Somnia pītuĭta qui purgatiſſima mittunt. Sat. 2. Sic *Quum furor haud dubius, quum ſit manifeſta phrenēſis.* Iu. Sa. 14.

Declamas in febre Mathon hanc eſſe phrenēſin. Mart. l. 4. Ep. 81.

Ex vitio cerebri phrenĕſis furioſa mouetur. Seren.

De quatuor reliquis vide primam regulam de primâ & mediâ cum annotationibus ad eandem.

Compoſita ex vocibus numeri.

Secunda regula de med.

II. Còmpoſita ex vocibus numeri, quarum prior

prior paulùm mutata in *i* desinit, eandem *i* mediam corripiunt; vt *causĭdicus, multĭplico.* 1.

His annumerantur composita à *semi* & *sesqui:* vt *semĭvir*, *Jesquĭpes*. Et quæ à numeralibus componuntur: vt *bĭceps, trĭformis, quadrĭremis.* Etiam sequente *i* consonâ: vt 2. *bĭiugus, quadrĭiugus.* Præter 3. *quotidiè*, 4. *biduum* & *triduum*, quæ sunt communia.

Huc etiam spectant composita cum *lentus* & *bundus*, quæ vocales hasce particulas præcedentes corripiunt: vt *opŭlentus, fremĕbundus.* 5.

At *a* ante *bundus* producitur: vt *errābundus, sudābundus.*

1. Sic *munĭficus, munĭceps, armĭger, frugĭfer, alĭ-tonans, arcĭ-tenens, cornĭpes, tubĭcen, cœlĭcola, parĭcida, amplĭfico, signĭfico*, & similia. Ausonius tamen licenter producit *matricida.* Quod ea vox non aliter metrum suum ingrederetur.

Matrīcida Nero proprij vim pertulit ensis. De. 11 Cæsarib.

Pro quâ voce Ioseph. Scalig. *matrĭ quecida* per Tmesin legit. Genitivus *quantius* producitur: sed hîc nulla est mutatio, quia fit ex genitiuo *quanti.*

Scīlicet & *īlicet* producuntur: sed non componuntur ex vocibus numeri.

Tibĭcen, bîgæ, quadrîgæ, producuntur per Crasin.

Item *merîdies*, vt enim à *tibia* fit *tibicîen*, & contractè *tibĭcen*; ita à *medius* fit *medĭi dies*, & (*d* verso in *r*) contractè *meridies*, vt Etymologis placet.

Inter tepentes post merīdiem buxos. Mart. l. 3. Ep. 20

Prīdie etiam & *postrīdie* longa sunt: sed in illis quoque quædam est Synæresis, pluribus syllabis in vnam contractis: componuntur enim ex *prior dic* & *posterigri.* 2. *Mar-*

2. *Martis equi bĭiuges, & magni currus Achillis,* Georg. 3.

Centum quadrĭiugos agitabo ad flumina currus. Ibidem.

Turrigeræq; vrbes bĭiugiq; ad fræna leones. Æn. 10.

Quadrĭiuges in equos aduersaq; pectora tendit. Ibi.

3. *Leuis dropace tu quŏtīdiano.* Mart. l. 10. Ep. 65.

Quŏtīdianam refice nauseam nummis. Mart. l. 4. Ep. 37.

Coniugis in culpâ flagrauit quotĭdianâ. Cat. ad Mall.

4 *Biduum* & *triduum* communia censentur, quòd cùm sint naturâ breuia, apud Terent. vbíque producantur: vt

Non hercle, aut si adeò bīdui est aut trīdui. And. Act. 2.

Ego impetrare nequeo hoc abs te bīduum. Enu. Act. 2.

Immò & Mart. producit *trīduum*: vt

Si totus tibi trīduo legatur. Lib. 2. Ep. 6.

5. Sic *gracĭlentus, sanguinŏlentus, vinŏlentus, viŏlentus, escŭlentus, fraudŭlentus, lucŭlentus, lutŭlentus, puluerŭlentus,* &c. Item, *gemĕbundus, tremĕbundus, morĭbundus, pudĭbundus, querĭbundus,* &c. Quamuis Mantuanus metri gratiâ licenter dixerit, ——— *quem virŭlenta Megæra*

Vincere cum toto non enaluisset Auerno.

Composita à facio.

Tertia regula de med.

III. Composita ex *facio* aut *fio*, & voce numeri quæ paulùm mutata in *e* desinit, ipsam *e* mediam communem habent: vt *tepefacio, liquefio.*

Alia

Alta tepẽfecit permistâ flumina cæde. Cat. l. 1. Arg.
Frigida deserto tapefĕcit mẽbra cubili. Id. ad. Mal.
Thura liquẽfaciunt, inductaq; cornibus aurũ. Met. 7
Sic mea perpetuis liquẽfiunt pectora curis. Po. 1. c. 2
Constet: an immensum patẽfiat aduſq; profundum. Lucret. l. 1.
Atq; patẽfecit quas ante obsederat ater. Idem. 4.
Causa patẽfiet quæ ferri pelliciat vim. Idem. 6.
Pristinus in speculum d. cor excitat & putrẽfactus. Prud. Apoth.
Et tamen hæc cum sint quasi putrẽfacta per imbres. Lucret. 2.

Licet Virgilius omninò corripiat: vt

Cogit hyems, eademq; calor liquĕfacta remittit. Georg. 4.
Ibat & ingenti motu stupĕfactus aquarum. Ibid.
Laxat claustra Sinon: illos patĕfactus ad auras. Æneid. 2.
Multa gemens, magnoque animum labĕfactus amore. Æneid. 4
Fusus humi viridesque super madĕfecerat herbas. Æneid. 5.
Sanguine singultantem atro patĕfacta cruore. Æneid. 9.
Annuit, & totum nutu tremĕfecit Olympum. Ibid.
Subiecit rubor, & calĕfacta per ora cucurrit. Æneid. 12.

REGVLÆ SPECIALES DE *VLTIMA TRES.*

Prima regula.

I. In *AIN, ON, AS, ES, OS* finita producuntur. *Excipe.*

Corripiuntur, In

In *A* { 1. *ită, quiă*, 1. *eiă*. 2.
2. omnes 3. casus præter vocatiuos à Græcis in *as*, & ablativos primæ, vt *ô Thomā, ab hac musā*.

Sed 4. numeralia in *ginta* sunt communia, vt *triginta*.

In *I* { 1. *nisi*, 5. *quasi*, 6. *sicuti*.
2. 8. datiui & vocatiui Græcorum, *vt huic Palladĭ, ô Amaryllĭ*.

Sed *mihi, tibi, sibi, vbi, ibi* sunt communia. in *c. lăc, nĕc, donĕc*.

Sed 9. & pronomen *hic*, & neutrum *hoc* modò non sit ablatiui casus, sunt communia.

In *N* { 1 *ăn, forsăn, forsităn, tamĕn* cum compositis *attamĕn, veruntamĕn: ĭn* cum comp. *exĭn, subĭn, deĭn, proĭn*, & voces illæ quæ Apocopen patiuntur, *mĕn', vidĕn'*, &c. 10
2. Accusatiui in *an* à nominativis in *a*, vt *Iphigeniăn*. 11. *An.*
3. Recti in *en* crescentes per *I* breve, vt *carmĕn* *En.*
4 Accusatiui in *in* & *yn* vt *Alexĭn. Ityn.* *In* & *yn*
5. Græca in *on* per Omicron. vt nom. *Iliŏn*. accus. *Caucasŏn*. *On.*

In *As* { 1. Græci recti crescentes per *ados*, vt 12. *Pallăs*. 2. Græci accusatiui plurales quintæ declinationis, vt *craterăs, heroăs*.

In *Es* { 1. *penĕs*, & *ĕs* cum comp. *vt potĕs, prodĕs*.
2. recti per *I* vel *E* breve crescentes, vt *milĕs*, 13. *præpĕs*: præter *ariēs, abiēs, pariēs Cerēs*, & 14. *pēs*, cum cōpositis, vt *sonipēs, quadrupēs*.
3. Græca neutra & nominativi plurales, vt 15. *Hippomanĕs, Cyclopĕs*.

In

41992

In *Os* { 1. *compŏs, impŏs*, & *ŏs oſſis.*
2. Græca per o micron, vt nom. *chaŏs*, genit. *Palladŏs.*

1. *Ferret ad aurigeræ caput arboris, eiă per ipſum.* Valer. l. 8.

Eia Dei laudes Solymææ pangite turres, Bucha. Pſal. 147.

2. Deſpauterius & Aldus addunt *Puta* cum pro *videlicet* ponitur, citatò hoc verſu.

Hoc pută non iuſtum eſt, illud malè, rectiùs iſtud. Perſ. Sat. 4.

Sed pleriq; codices, etiam quæ Aldinæ editionis ſunt, pro *puta* legunt *puto.*

Et *poſteà* apud Ouidium ſemper corripitur: vt

Poſteà mirabar cur non ſine lætibus eſſent. Faſt. 1.

Poſteà præteriti tumulis redduntur honores. Faſt. 2.

Sed diuiſis vocibus legendum contendunt *poſt ea.*

Nam compoſita ſimilia, *anteà, interea, præterea, propterea* ſemper producuntur: vt

Vbi iſte poſt phaſelus anteà fuit. Cat. Carm. 4.

Poſt àquam tamen decompoſitum à *poſteà* corripitur.

Poſteà quam rurſus ſpeculatrix arua patere. Victor.

Etiam *contrà* correptum legitur: vt

Ne fortè hæc per ſe cogant nos contrà fateri. Lucret. 1

Contrà iacet Cancer patulam diſtentus in alvum. Manil. 2.

Sed licenter hoc fieri videtur. cùm aliàs vbique producatur: etiam apud ipſum Lucretium: vt

At contrà grauius plus in ſe corporis eſſe. Lucret. 1.

Vndè Aldus pro priori verſu legit.

Ne contrà hæc per ſe cogant nos fortè fateri. Et Lambinus.

Ne fortè hæc per ſe cogant nos eſſe fateri.

3 Quidam nominatiui propriorum Græcorum, Græcorum more interdum producuntur; vt

Dat Nemeā comites, & quas in prælia vires. Thebaid. 4.

Quos Pylos, & dubijs Maleā vitata carinis. Ibid.

Mittit Hypermneſtrā de tot modò fratribus vni. Heroid. 14.

Implebit Mariā, Chriſtum paries ſacra virgo. Prud. Enchir.

4. Sunt

4 Sunt qui numeralia in *ginta* tantùm produci dicunt: sed leguntur etiam breuia: vt

Mutua quod nobis ter quinquagintă dedisti. Mart. 3 Ep. 40.

Sexagintă teras cum limina mane senator. Mart. 12 Ep. 26.

Nonagintă dies sine te, charissime, traxi. Auf. Ep. 5.

Hoc aiunt: vix sex & quadragintă per annos. Iuvenc. l. 2.

Ter trigintă quadrum partes per sydera reddent. Manil. 2.

5 Lucretius produxit *quasi*: vt

Et deuicta quasī cogatur ferre patiq. Lucret. 2.

Sed non sine poeticâ licentia. Nam aliàs corripitur: vt.

Et quasi longinquo fluere omnia cernimus aeuo. Ibidem.

Et quasi curriculi vitai lampada tradunt. Ibid.

6 *Sicutī quadrupedum cum primis esse videmus.* Lucret. 2.

7 Adde *cui* dissyllabum.

Collatus cūi gallus est Priapus. Mart. 11. Ep. 73.

Et credit cūi Posthumilla diues. Mart. 12. Ep. 49.

8 Datiui Græcorum quintæ declinationis, vt etiam nominatiui plurales interdum producuntur: nempè formam sequentes tertiæ Latinorum, iuxta quam etiam inflectere solent: vt

Vt rapiat Paridī, quam Paris antè sibi. Heroi. 13

Mæonides (agnōrat enim) consistite dixit. Met. 5.

At nomina tertiæ Lat. quæ Græcè erant primæ, datiuum, tanquam Latina, omninò producunt; vt *Oresī, Euripidī, Pyladī.*

9 *Hos fāc Armenios, hæc est Danaīa Persis.* Quid. 1 de art.

Phylli fāc expectes Demophoonta tuum. Heroid. 2.

10 *Educet viděn' vt geminæ stant vertice cristæ.* Æneid. 6.

Nostin'

4199

Noſtin' an exciderint mecum loca? venimus ambo. Heroid.12.

Nam quòd illud obijciunt.

Iſtuc vnde abij redeo: nemo vt auarus. Serm. 1. Sat.1.& illud,

Tun' ille Æneas, quem Dardanio Anchiſæ. Æneid.1.

Probatiſſima exemplaria Apocopen non habent.

11 Nam à nominatiuis in *as* producuntur, vt *Æneān.*

12 *Pallas* dea, quia genitivum facit in *ados* vltimam corripit: ſed *Pallas, antos* producit, iuxta ſpecialem regulam: vt

Filius huic Pallas, illicomes ibat Achates Æneid.8.

13 *Præpes* à *præpetendo* dicitur: (vt Etymologis placet) quaſi loca *præ* alijs minùs pernicibus *petens*: quod arguit genitivus exeuns in *petis*, non vt compoſita à *pede* in *pedis*. Vltimam autem corripit: vt

——quem præpĕs ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Iouis armiger vncis. Æneid.5.

Sed neſcio quomodo inter compoſita à *pede* irrepſerit, & vltimam producere dicatur.

14 *Pēs etiam: & camuris hirtæ ſub cornibus aures* Georg.3.

Stat ſonipēs, ac fræna ferox ſpumantia mandit. Eneid.4.

Tollit ſe arrectum quadrupēs & calcibus auras. Æneid.10.

Omina magna loquens: modò, ſit mihi menſa tripēs, & Serm.1.Sat.3.

Recentiores tamen corripiunt compoſita: vt

Qui tripĕs & quadrupes foret, & tripes omnia ſolus. Auſ.Ed.11.

Non recipit natura hominis modò quadrupĕs ille. Prud.Apoth.

Sicut etiam corripiunt compoſita à *par*. Vide 9. in notis ad regulam ſecundam.

15 Nam Græcè ſcribuntur per E pſilon, at nominatiui plurales interdum producuntur. Vide 8. ſupra.

Secun-

Secunda Regula
de vlt.

II. In EI. BD, LRT, IS VS 2. TS finita corripiuntur. 3.

1. Hebræa in *b* & *d* producuntur: vt *Iob, Iacob, Bogud, Dauid:* cuius obliqui apud Iuvencum penultimam item producunt: vt

Vrbs est Iudææ Bethleëm, Dauīda canorum. Lib. 1.
Nam genitus puer est Dauīdis origine clarâ. Ibid.

Quam Buchananus, quòd Hebraicè scribatur per Hiric parvum vbique corripit, vt

Dauĭdis & sacro perfudi tempora oliuo. Psal. 89.

2. *Tethys* apud Virg. ponitur vltimâ longâ.

Teque sibi generum Tethys emat omnibus vndis.
Georg. 1.

Sed non ideò *ys* producitur, magis quàm *an* ab *a* quia Ouid. dixit.

Qui legis Electrān, & egentem mentis Orestem.
Trist. 2.

Vtrobique enim Diastole locum habet.

3. Porrò *y* vocalis Græca corripitur: vt

Moly vocant superi: nigrâ radice tenetur. Met. 14.
Ars tua, Tiphy, iacet, si non sit in æquore fluctus.
Trist. 4. El. 3.

Etiam *m* non elisum breue est. Vid. Ecthlipsin omissam, & notas ad primam Regulam de primâ.

Excipe.

Producuntur.

In *E*
- 1. Monoſyllaba, vt *mē, dē, sē*: præter *quĕ, nĕ, vĕ*, coniunctiones encliticas, *re* præpoſitionem, & adjectiones ſyllabicas *cĕ, tĕ, ptĕ*. 1.
- 2. Ablatiui quintæ declinationis, vt *rē, diē*, vnà cum aduerbijs inde enatis, vt *hodiē, quotidiē, pridiē, poſtridiē, quarē*; & *rēſert* impersonale. 2.
- 3. Secundæ perſonæ ſingulares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis, vt *docē*. 3.
- 4. Aduerbia ab adiectivis ſecundæ declinationis formata, vt *minimē, validē*, & per Syncopen *valdē*: item *fermē*, 4. *ferē, ohē*: præter *benĕ* & *malĕ*.
- 5. Græca per Eta, vt nom. *lethē*, voc. *Anchisē*.

In *l* 5. *ſol*, & 6. Hebræa quædam, vt *Baāl, Michaēl*. 7.

In *R*
- 1. Monoſylla hæc *fār, lār, fūr, cūr, nār, vēr*, & 8. *pār* cum compoſitis *compār, impār, diſpār*. 9.
- 2. Græca per Eta, vt *aēr, æthēr, cratēr*: præter *patĕr*, & *matĕr*.

1. Mo-

In *is*
- 1. Monosyllaba, vt *līs*, *vīs*, & eius composita *quamuīs*, *quiduīs*, &c. præter *ĭs*, *quĭs*, & 20. *bĭs*.
- 2. Recti crescentes per *i* longum, vt *Sānīs*, *Salamīs*; genitivo *ītis*, *īnis*.
- 3. Obliqui plurales, vt *musīs*.
- 4. Secundæ personæ singulares, quarum plurales desinunt in *ītis* penultimâ productâ, vt *audīs*, *velīs*, *dederīs* futurum; pl. *audītis*, *velītis*, *dederītis*. 11.
- 5. Græca per *oīs*, vt *Simoīs*, *Pyroīs*.

In *us*
- 1. Monosyllaba, vt *sūs*, *plūs*.
- 2. Recti per *u* longum crescentes, vt *virtūs*.
- 3. Omnes casus quartæ inflexionis; præter nominativos, & vocativos singulares.
- 4. Græca per *ous*, vt hic *Panthūs*, huius *Clūs*: præter composita à *pous*, vt *Polyĭdŭs*.

1. Vt in *hiscĕ*, *tutĕ*, *tuoptĕ*, & similibus.

2. Et *Fame* ablativus produci solet, quia *fames* olim quintæ declinationis fuit, vt

Sollicitæ volitant morbis, algoque famēque. Lucret. l. 3.

Amissis, vt fama, apibus morboque famēque. Georg. 4.

Iamque famē patrias altiq; voragine ventris. Metamor. 8.

Hoc si contigerit famē peribis. Mart. lib. 1. Epig. 100

Ipsa famē stimulante furens herbasque sepulchris. Tibul. 1. l. 5.

4199

3. *Cauĕ* quandoque breue reperitur: Vide Syſtolen.

Videſis etiam & *valĕdico* corripiuntur: Vide tertiam exceptionem compoſitorum.

4. *Iamq; ferē ſicco ſubductæ littore puppes.* Æn.3.

Corripitur tamen apud Auſonium.

Nam tecum ferĕ totus ero, quocunq; recedam. Epig.103.

5. *Per duodena regit mundi Sōl aureus aſtra.* Georg.1.

Bis me Sōl adÿit gelidæ poſt tempora brumæ. Triſt.4 lib.6.

6. Aldus addit *Pol:* quàm rectè ipſe viderit. Cùm enim ſit Aduerbium jurandi, per Pollucem, vt *ædepol* per ædem Pollucis; videtur potiùs corripiendum, quia πολυδεύκης (vnde Pollux) ſcribitur per O micron: cui aſtipulatur illud Ennij:

Nec pŏl homo quiſquam faciet impunè animatus.

Nil producitur per Synær. Vide tert. reg. de omnib.

7. Sic *Gabriēl, Danīēl, Raphaēl, Iſraēl, Micōl, Phicōl*, &c.

8. *Ludere pār impār, equitare in arundine longâ.* Ser.2.Sat.3.

Sed compoſita, vt producuntur iuxta quantitatem ſimplicis, ita etiam à recentioribus corripiuntur iuxta Regulam: vt

Succumbit Phrygio, coitus fuit impă vtriq;. Prud. Symma.

Quicquid diſpăr habet cumulum diſectio carpit.

Idem Haman.

Idem fit in compoſitis à *pes.*

9. Ovidius produxit *vir* & *cor*: vt

De grege nunc tibi vīr, & de grege natus habendus. Met. 1.

Molle meum leuibus cōr est violabile telis. Heroid. 21.

Sed vtrumque licenter fecit: Vid. Diast. Nam aliàs corripitur: vt

Hic vĭr, hic est, tibi quem promitti sæpiùs audis. Æneid. 6.

Molle cŏr ad timidas sic habet ille preces. Trist. 5. 10. *Bis* deducitur à *bis* breui per Antithesin: ideóque etiam corripitur: vt

Et bĭs idem facimus nimium si, Stella, videtur. Mar. l. 1. Ep. 45.

Troĭa bĭs Oetei numine capta dei. Prop. El. 3. El. 1

Tum bĭs ad occasus, bis se conuertit ad ortus. Met. 14.

Læta bĭs octono tibi iam sub consule pubes. Aus. Epit. 33.

Licèt Grammatici *quis* & *is* à monosyllabis longis excipientes illud omiserint.

11. At *possis* semel apud Iuvenalem corripitur.

Tam ieiuna fames? cum possĭs honestiùs illic. Sat. 5

Quò tamen loco Despauterius *poscis* legendum esse contendit: & Stephanus *possit*. Tu fortasse genuinâ seruatâ lectione Systolen hîc agnosces, vt suprà in Aduerbio *contrà*.

Tertia Regula de vlt.

III. *O Finita communia sunt, vt sermo, amo, amandō, porrò.*

Excipe.

Producuntur in o

1. Monoſyllaba, vt *prō, ſtō*: item *ergō* pro cauſa.
2. Datiui & ablatiui, vt huic *dominō*, ab hoc *ſeruŏ*.
3. Aduerbia ab Adjectiuis deriuata, vt *tantō, liquidō, eō*, & compoſita, *idcō adeō*: præter *ſedulò, mutuò, crebrò, ſerò*, quæ ſunt communia.
4. Græca per O mega, vt *Īō*, hæc { *Sapphō*, *Dīdō*, huius { *Androgeō*, *Apollō*, } hunc { *Athō*, *Apollō*.

Corripiuntur *ſciŏ, neſciŏ, citŏ, illicŏ*, & *quomodŏ*: *Modŏ, quoq;, ambo, duo, ego, atque homo*, 2. ferè breuia ſunt.

1. Et nomen proprium, & Aduerbium: ſed prioremillud producit, hoc corripit.

2. Non ſemper, nam productionis etiam exempla ſunt: vt

Hoc quid putemus eſſe? qui modō ſcurra. Cat. ad Varrum.

Vlla poteſt decreta modō tu viue ſuperſtes. Victor.

Amlō florentes ætatibus, Arcades ambo. Eclog. 7.

Europamque, Aſiamque duō vel maxima terræ. Auſ. Epiſt. 19.

Auſus egō primus caſtos violare pudores. Virg. in diris.

Sicut egō ſolus, me quoque pauperior? Auſ. Ep. Cræ.

Sepa-

Separor vnus egō, sed partem sumo minorem. Auſ. ad Gall.

Vnus homō nobis cunctando reſtituit rem. Ennius.

Quarum ſyllabarum quantitates hiſce regulis cognoſci nequeunt, exemplis & authoritate Poëtarum obſeruandæ ſunt.

PEs eſt diſſyllabus: vel triſſyllabus: & vterque ſimplex, aut miſtus. *Pedis nera.*

Diſſyllabus ſimplex eſt
- Pyrrichius ex duabus breuibus vt *Dĕŭs.*
- Spondæus ex duabus longis, vt *Mūsās.*

Miſtus eſt
- Iambus è breui & longâ, vt *dĕōs.*
- Choreus è longâ & breui, vt *ārmă.*

Triſſyllabus ſimplex eſt
- Trocheus è tribus breuibus, vt *lĕgĕrĕ.* *Vulg chæu*
- Moloſſus è tribus longis, vt *vīrtūtēs.* *Vulg brac*

Miſtus eſt
- Dactylus è longâ & duabus breuibus, vt *dīcĕrĕ.*
- Anapæſtus è duabus breuibus & longâ, vt *flŭuĭōs.*

Sunt & alij pedes triſſyllabi, immò tetraſyllabi, pentaſyllabi, & hexaſyllabi; quos non otioſa quidem Grammaticorum curioſitas commenta eſt: ſed hi inſtituto noſtro poſſunt ſufficere. Triſſyllabos tamen, ac tetraſyllabos, quòd eorum aliquoties apud authores mentio fiat, hîc etiam adijcere non pigebat.

41994

Trissyllabi omninò traduntur octo.

Quatuor itaque restant.

Bacchius,	vt	*ĕgēstās.*
Palimbacchius,		*pōrtā ĕ.*
Amphibrachys,		*bĕnīgnŭs.*
Amphimacrus,		*vērbĕrās.*

Tetrasyllabi sedecim.

Proceleusmaticus,	vt	*rĕlĕgĕrĕ.*
Dispondæus,		*ōrātōtēs.*
Pæon primus,		*āmbrŏsĭŭs.*
Pæon secundus,		*sŭpērbĭă.*
Pæon tertius,		*sŭpĕrārĕ.*
Pæon quartus,		*cĕlĕrĭtās.*
Epitritus primus,		*săcĕrdōtēs.*
Epitritus secundus,		*cōmprŏbārūnt.*
Epitritus tertius,		*cōncōrdĭæ.*
Epitritus quartus,		*cōntēmplātŏr.*
Ionicus maior,		*sāltābĭmŭs.*
Ionicus minor,		*lăcĕdæmōn.*
Choriambus,		*prōspĕrĭtās.*
Iambochoreus,		*ălēxāndĕr.*
Dichoreus,		*cāntĭlēnă.*
Dijambus,		*ămænĭtās.*

Tetrasyllabi autem isti sicut etiam pentasyllabi, & hexasyllabi, διποδίαι rectiùs, seu pedum συζυγίαι, quàm pedes appellantur. Quid enim aliud est Proceleusmaticus, quàm duplex Pyrrichius? Quid enim aliud Dispondæus, Dichoreus,

reus, Dijambus, quàm duo Spondæi, Chorei, Iambi? quod vel ipsorum nomina indicant. Item Pæon primus, nonne idem est quod Choreus Pyrrichius? secundus, quod Iambus Pyrrichius? tertius, quod Pyrrichius Choreus? quartus, quod Pyrrichius Iambus? & sic de cæteris.

Pedes pentasyllabos numero triginta duos, & hexasyllabos sexaginta quatuor, tam ob nimium tædium, quàm nullum vsum missos facio.

Genera metri multa sunt; numerus enim potest infinitis penè modis variari & conformari: summâ autem sunt duo, simplex & compositum. Simplex est, quod vnicam habet dipodiam: estque Dimetrum vel Trimetrum. *Metri nera.*

Dimetrum est *ADONIVM* constans è Dactylo & Spondęo: vt *Fŭlmĭnă mōntēs* *Adon.*

Trimetrum est Glyconium & Pheracratium.

GLYCONIVM constat è Spondæo, & duobus Dactylis: vt *Mæcēnās ĕquĭtūm dĕcŭs.* *Glyco*

PHERECRATIVM è Spondæo, Dactylo, & Spondæo: vt *Lātōnāmquĕ sŭprēmō.* *Phera tium.*

Carmen compositum est, in quo plures sunt dipodiæ, vt Tetrametrum, & Polymetrum.

Tetrametrum est *ASCLEPIADEVM*, è * Molosso, Anapæsto, & duobus Dactylis. *Ascle deum*

Carm. lib 4 Od. 8. * *Vu*

ēreptūm Stygĭīs flūctĭbŭs Æăcŭm *Spond*

Virtus, & fauor, & lingua potentium *Dacty*

Vatum, diuitibus consecrat insulis: *syllab*

Dignum laude virum Musa vetat mori. *gâ.*

Vbi videndum est, vt Anapæstus finiat dictionem. Ternis aliquandò Asclepiadeis additur Glyconium Carm. lib. 3. Od. 16.

Crēscēntēm sĕquĭtūr cūrā pĕcūniām,

Maiorumque fames: Iure perhorrui
Latè conſpicuum tollere verticem,
Mæcenas equitum decus.

Interdum binis, & Glyconio interſerituꝛ Pherecratium. Carm. lib. 1. Od. 21.

Dianam teneræ dicite virgines,
Intonſum pueri dicite Cynthium,
Latonamque ſupremo
Dilectam penitus Ioui.

Polymetrum eſt pentametrum vel hexametrum.

Pentametrum Phaleucium, Sapphicum, & Elegum.

PHALEVCIVM conſtat è Spondæo, Dactylo, & tribus Choreis. Mart. lib. 10. Epiſt. 47.

Vitam quæ faciunt beatiorem,
Iucundiſſime Martialis, hæc ſunt:
Res non parta labore, ſed relicta;
Non ingratus ager, focus perennis;
Lis nunquam, toga rara, mens quieta;
Vires ingenuæ, ſalubre corpus;
Prudens ſimplicitas, pares amici;
Conuictus facilis, ſine arte menſa;
Nox non ebria, ſed ſoluta curis;
Non triſtis torus, attamen pudicus;
Somnus qui faciat breues tenebras:
Quod ſis eſſe velis, nihilq; malis;
Summum nec metuas diem, nec optes.

Catullus tamen pro Spondæo nunc Choreum, nunc Iambum vſurpat. vt ad Marc. T. C.

Diſertiſſime Romuli nepotum,
Quot ſunt, quotq; fuêre, Marce Tulli,
Quotque poſt alijs erunt in annis,
Gratias tibi maximas Catullus

agit,

ăgit, peſſimus omnium poëta:
Tantò peſſimus omnium poëta,
Quantò tu optimus omnium patronus.

SAPPHICVM conſtat è Choreo, Spondæo, Dactylo, Choreis duobus: cui ter dicto addendum eſt Adonium. Carm. lib. 2. Ode. 10.

Sæpĭŭs vēntĭs ăgĭtātŭr īngĕns
Pinus, & celſæ grauiore caſu
Decidunt turres, feriuntq; ſummos
Fŭlmĭnă mōntēs.

ELEGVM conſtat duobus primis locis Dactylo vel Spondæo, * tertio Spondæo (cuius prior ſyllaba dictionem claudet) cum Anapæſtis duobus. Ab Epico verò nunquam ſeparatur. Triſt. Elegia 1.

Parue (nec inuideo) ſine me liber ibis in vrbem:
Hēi mĭhĭ, quōd dŏmĭnō nōn lĭcĕt īrĕ tŭo.

Hexametrum eſt Epicum & Iambicum.

EPICVM præcipuè celebratur, conſtans quatuor primis locis è Spondæo, vel Dactylo, quinto Dactylo, & ſexto Spondæo. Virgilius Æneid. 1.

Armă vĭrŭmque cănō Trōiæ quī prīmŭs ab ōris.

Quinto tamen loco Spondæus aliquandò ſubſtituitur: ne verò nimia metri tarditas aures offendat, * Dactylum tum quartus poſtulat: vt Eclog. 4.

Chara deūm ſoboles magnūm Iŏuĭs īncrēmentum.

* Hanc legem ter neglexit Poëta. Georg. 3.

Saxa per, & ſcopulos, & depreſſas conualles. Æn. 3.
Nereidum matri, & Neptuno Ægeo. Et Æneid. 7.
Aut læues ocreas lento ducunt argento.

At-

Eleg
ſiue
cum
* V.
cum
long
duob
ſtyli
ſyllab
long
Epic
ne H
cum.

Atque Ovidius in Met. semel, nempe lib. 1.
Perq́ hyemes, æstusq́, & inæquales autumnos.

¶ Notandum hic est versum Spondaïcum (quem Poetæ Dactylicis venustè identidem interponunt) tetrasyllabâ, aut trissyllabâ dictione terminari. Tetrasyllabâ, vt
Ante tibi Eōæ Atlantides abscondantur. Georg. 1.
Cecropiumq́ thymum & graveolentia centaurea. Georg. 4.
Constitit, atq́ oculis Phrygia agmina circumspexit. Æneid. 2
Armatumq́ auro circumspicit Oriona. Æneid. 3.
Cornua velatarum obuertimus antennarum. Ibid.
Proximus huic, longo sed proximus interuallo. Æneid. 5.
Et lucus latè sacer additur Anchisæo. Ibid.
Pallantis proaui de nomine Pallantæum. Æneid. 8.
Discedent chlamydemq́ auro dedit intertextam Ibid.
Nec non & sacri monstrat nemus argileti. Ibid.
Posse viam ad muros, & mœnia Pallantæa. Æneid. 9.
Quales Threïciæ cum flumina Thermodontis. Æneid. 12.
Margine terarum porrexerat Amphitrite. Met. 1.
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas, Ibid.
Aëreaq́ Alpes & nubifer Apenninus. Met. 2.
Dum redit, itq́ frequens in virgine Nonacrinâ. Ibid.
Pictarumq́ iacent fera corpora pantherarum. Met. 5.
Extimulata fame mugitibus armentorum. Met. 5.
Syluarum lucos circumspicit antiquarum. Ibid.
Vsq́ sub Orchomenon, Psophideq́, Cyllenenq́. Ibid.
Et vetus in telâ deducitur argumentum. Met. 6.
Nexilibus flores hederis habet intertextos. Ibid.
Lumina versârunt, animam simul exhalârunt. Ibid.
Fumificisq́ locum mugitibus impleverunt. Met. 7.
Hic illic vbi mors deprēnderat exhalantes. Ibid.
Sacra Ioui quercus de semine Dodonæo. Ibid.
Nouerat ante alios faciem ducis Europæi. Met. 8.
Ille suis Delphis, hic vertice Cyllenæo. Met. 11.
Aptariq́ suis primùm iubet armamentis. Ibid.
Nam tibi sæuorum sæuissime centaurorum. Met. 12.
Longus in angustum quâ clauditur Hellespontus. Met. 13.
Milous: & longo celauerat argumento. Ibid.
Vndarum sparsas Symplegadas elisarum. Met. 15.

Trissyllabâ verò, vt
Pro molli violâ, pro purpureo narcisso. Eclog. 5.
Stant & iuniperi, & castaneæ hirsutæ. Eclog. 7.
Muneribus tibi pampineo grauidus autumno. Georg. 2.

Sana

Saxa per, & scopulos, & depressas conuallo. Georg. 3.
Tunc ille Æneas quem Dardanio Anchisæ. Æneid. 1.
Ardea, Crustumeriq́, & turrigera Antemnæ. Æneid. 7.
Quod fieri ferro, liquidoue potest electro. Æneid. 8.
Seruabat senior, qui Parrhasio Euandro. Æneid. 11.
Perq́, hyemes, astusq́, & inæquales autumnos Met. 1
Nubibus esse solet, aut purpurea auroræ. Met. 3.
Phœbeamq́, Rhodon, & Ialisios Tolchinas. Met. 7.
Penelopesq́, socer cum Parrhasio Ancæo. Met. 8.
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo. Met. 11.
Hac inter Lapithas, & semihomines Centauros. Met. 12.
Esse viros fama est in Hyperboreâ Pallene. Met. 15.
Hac Helenum cecinisse penatigero Æneæ. Ibidem.

Monosyllabum tamen *diis* bis apud Virgilium in fine Spondaici reperitur.

Cum sociis, natoq́, Penatibus, & magnis diis. Æneid. 3.
Cum patribus, populoq́, Penatibus, & magnis diis. Æneid. 8.

IAMBICVM est hexametrum, quod omnibus locis capax est Iambi. Epod. Od. 16. *Iam*

Sŭīs ĕt īps ă Rōmă vīrĭbus rŭīt.

Potest tamen ad celeritatem temperandam Spondæus in impari quolibet loco collocari. Epod. Ode vltimâ.

Quid obseratīs āuribus fūndīs preces?
Non sāxa nudīs sūrdiora nauitis
Nēptunūs altō tūndit hybernūs salo.

Hic autem quod alternatim subsequitur carmen binis sæpius pedibus mutilatur. Ep. Od. 2

Beatus ille qui procul negotiis,
ūt prīsca gens mōrtālium,
Paterna rura bobus exērcēt suis
Solutus omnī fœnore.
Nec excitatūr clāßico mīlēs truci,
Nec horret irātūm mare,
Forumq́, vitat, & superba ciuium
Potentiorum līmina.

Est

Eſt etiam vbi tetrametrum Iambicum ſine hexametro legitur. Prudent. Cath. Hymn. 11.

Quid eſt quòd Arctũm cīrculum
Sōl iām recurrēns dēſerit?
Chriſtũs ne terrīs nāſcitur
Quī lūcis augēt tr̄amitem?

In hexametro hoc porrò obſeruandum eſt (ne voces in quibus ſyllabæ breues concurrunt prorſus excludantur) recipi nonnunquam in ſecundo, tertio, & quarto loco pro Iambo Trochæum: Dactylum etiam tertio, Anapæſtum quinto, & vtrumque primo. Sed bini ſaltem Iambi perpetuò ſeruantur.

Aut amĭtĕ lēui rara tendit retia. Epod. Od. 2.
Libet iacerĕ mŏdŏ ſub antiquâ ilice. Ibidem.
ārmĭbus atquĕ cānĭbŭs hŏmĭcidam Hectorem. Ep. Od. 17.
Quīn ŭbĭ perire iuſſus expiranero. Ep. Od. 5.
Priuſq; cælum ſidet inferĭŭs mari. Ibidem.
Pŏſtŏq; vernas Ditis examen domus. Ep. Od. 2.
Păuĭdūmquĕ lĕ, ŏrem, & aduenam lăquĕō gruem. Ibidem.

Tetrametrum verò interdum habet primo loco Dactylum aut Anapæſtum, ſecundo Trochæum.

Cānĭdia tractauit dapes. Ep. Od. 3.
Viderĕ prŏpĕrantes domum. Ep. Od. 2.
Ripātēns pugillar expedi. Auſ. Ep. 138.

Iambicum itaque metrum ex omnibus Iambis vltimum duntaxat ſibi ſeruauit immutatum, Immò vel ſexto etiam loco, quinto Iambum retinente, Spondæum habet: ſed huiuſmodi verſus Scazon ſiue Choliambus .i. claudus Iambus dicitur: vt

Si non moleſtum eſt, teq; non pĭgēt Scāzōn. Mart. l. 1 Ep. 97.
Sed non videmus manticæ quŏd īn tērgo ēſt. Catul. ad Var.
Nec fonte labra prolui căbāllīnō.

Nec

Nec in bicipiti somniâsse Parnâsso
Memini, ut repentè sic poëtâ prodirem. Pers. Prol.

Nonnunquam Scazonti miscetur tetrametrum.

Verona docti syllabas amat vatis:
Marone fœlix Mantua est:
Censetur Apona Livio suo tellus,
Stellâq; nec Flacco minùs:
Appollodoro plaudit imbrifer Nilus,
Nasone Peligni sonant:
Duosque Senecas, unicumque Lucanum
Facundè loquitur Corduba:
Gaudent iocosæ Canio suo Gades,
Emeritâ Deciano meo:
Te Liciane, gloriabitur nostrâ,
Nec me tacebit Bilbilis. Mart. 1. Ep. 62.

Atque hæc præcipua sunt metri genera: cætera, si cui sit animus cognoscere, ex poëtis animaduerti possunt.

CAP. XV.

NVmerus poëticus expositus est. ORATORIVS est numerus quidam non incertus, sed tamen & poëtico, & sibi perpetuò dissimilis. *Hunc numerum adhibere necesse est, si ornatè velis dicere, non solùm (quod ait Aristoteles & Theophrastus) ne infinitè feratur, vt flumen, oratio: verumetiam, vt multò maiorem vim habeat. Neque verò (ait ad Brut. Orator) Demosthenis fulmina illa tàntoperè vibrarent, niss numeris contorta ferrentur.* *Nu. orat*

Primum hîc est præceptum, In prosâ versum fugito: citare tamen licet aliundè, authoritatis aut voluptatis gratiâ. Deindè, principium vel exitum carminis nec principium nec exitum

prosæ

4199 a

prosæ facito. Principij cura sit minor, medij penè nulla, clausulæ verò maxima: in quâ vnâ numeri perfectio & absolutio præcipuè apparet & intelligitur: ideoq; varianda est maximè, ne aut animorum iudicijs, auriumque satietate repudietur, aut similitudine artificium numeri deprehendatur: nunquam autem longiùs senis à fine syllabis obseruetur. Ex longis omnibus clausula tardior & rarior est: rarissima ex omnibus breuibus: at ex temperatione longarum & breuium frequentior. Res tota è Ciceronis, in Oratore, loco declaretur. *O Marce Druse, patrem appello.* In priori inciso est Dichoreus: in posteriori syllabam breuem sequuntur * Iambus Spondæus. *Et tu dicere solebas sceram esse remp.* in priori sunt Choreus, Pyrrichius, Spondæus; in posteriori Choreus, Spondæus, Pyrrichius. Iterum, *Quicunq; eam violâsset, abomnibus ei pœnas esse persolutas.* In priori sunt Iambus, Pyrrichius, Choreus: in posteriori tres Chorei: nihil enim ad rem, extrema illa longa sit, an breuis. Deindè, *Patris dictum sapiens temeritas filii comprobauit.* In postremo Iambum sequitur * Dichoreus: quo talis clamor concionis excitatus est, vt admirabile esset. Verborum ordinem immutato, & fac sic, *Comprobauit filii temeritas*: iam omnis venustas & gratia perit. Contrà si arripias dissipatam aliquam sententiam, eamque, ordine verborum paulùm commutato, in quadrum redigas; efficiatur aptum illud, quod fuerit anteà diffluens, ac solutum. Sume de Graccho apud Censores illud: * *Abesse non potest, qui eiusdem hominis sit probos improbare, qui improbos probet.* Quantò aptiùs ita dixisset:

Quin

Quin eiusdem hominis sit qui improbos probet, probos improbare? Itaque numeri gratiâ Hyperba- *Hyp.*
ton, id est, longior verbi transgressio, seu inuersa vocum transpositio permittitur. * Fit enim *Fa-
sæpissimè aspera & dura, dissoluta & hians ora- *cap.*
tio, si ad necessitatem ordinis verba rediganturNec aliud potest facere sermonem numerosum, quàm opportuna ordinis mutatio.

Ergo hæc de oratorio pedum numero: quem tamen elegantiùs & facilius variare, usus quàm ars, praxis disserti oratoris, quàm periti Rhetoris præceptio edocebit.

CAP. XVI.

FIgura dictionis in dimensione soni eiusmodi est: sequitur quæ est in soni repetitione: & quidem similis aut dissimilis. Similis continuè vel disiunctè. Continuè est Epizeuxis aut Anadiplosis.

EPIZEVXIS est, quandò sonus similis con- *Ἐπ-*
tinuè in eadem sententiâ iteratur, idque vel in *Subi-*
parte vocis, vel in voce integrâ. Epizeuxis partis vel est principij, vt Georg. 1.

Et sola in siccâ secum spatiatur arenâ. Et Met. 1.

O vtinam possem populos reparare paternis
Artibus: atq; animos formatæ infundere terræ!

Hîc *s* & *p* ter, *a* bis, & *f* semel in dictionum initijs iterantur: nam præpositiones *re* & *in* Epizeuxin literæ nihil videntur impedire.
Vel finis, vt De responsione Aruſp.

Titus Annius ad illam pestem comprimendam, extinguendam, funditùs delendam natus esse videtur.

In-

4199 2

In sequentibus est Epizeuxis vocis. Ter. And. *O Mysis, Mysis.* Verr. 7. *Crux, crux (inquam) infœlici & misero.* Virg. Eclog. 5.

Ipsa sonãt arbusta, deus, deus ille, Menalca. Heroid. *Si, nisi quæ facie poterit te digna videri,* (21.

Nulla futura tua est; nulla futura tua est.

Interdum Parenthesis interponitur: res tamen eòdem recidit: quia tanquam Parenthesis non sit, geminatio illa continuatur. Philippic. 2.

Hastâ positâ pro æde Iouis Statoris, bona (miserum me, consumptis enim lachrymis, tamen infixus animo hæret dolor) bona (inquam) Cn. Pompeij Magni, voci acerbissimæ subiecta præconis.

Cap. XVII.

Anadiplosis est, quando similis sonus continuè in diuersis sententijs, id est in fine præcedentis & principio sequentis, repetitur. Eclog. 10. Virg.

Pierides, vos hæc facietis maxima Gallo:
Gallo, cuius amor tantùm mihi crescit in horas.

Hæc figura ter iteratur & eodem verbo. Catil. 1.

Hic tamen viuit: viuit? imò verò etiam in senatum venit. Item, *Viuis: & viuis non ad deponendam, sed ad confirmandam audaciam.* Item, *Quàmdiu quisquam erit, qui te defendere audeat, viues: & viues, ita vt nunc viuis.* Heroid. 1.

Me pater Icarius viduo discedere lecto
Cogit, & immensas increpat vsq; moras.
Increpet vsque licet, tua sim, tua dicar oportet:
Penelope coniux semper Vlyssis ero.

Reperitur autem hîc Climax, quando nimirum Anadiplosis pluribus gradibus continuatur.

atur. Pro Milon. *Nec verò se populo solùm, sed senatui commisit: nec senatui modò, sed etiam publicis præsidijs & armis: nec his tantùm, sed eius potestati, cui senatus totam rempub. commisit.* Ad Heren. *Nam quæ reliqua spes libertatis manet, si illis & quod libet, licet; & quod licet, possunt; & quod possunt, audent; & quod audent, faciunt; & quod faciunt, vobis molestum non est?*

CAP. XVIII.

SEquitur repetitio soni similis disiunctè: & quidem in eodem loco, vel in diuersis: in eodem est Anaphora, aut Epistrophe.

ANAPHORA est, quando sonus similis iteratur in principijs sententiarum. Agrar. 1. *Tamen ne vexari rempub. contemni maiestatem Populi Rom. deludi vosmet ipsos diutiùs à Tribuno plebis patiamini.* Catil. 1. *Nihilne te nocturnum præsidium palatij, nihil vrbis vigiliæ, nihil timor populi, nihil consensus bonorum ciuium, nihil hic munitissimus habendi senatus locus, nihil horum ora vultusque mouerunt?* Georg. 4.

Te dulcis coniux, te solo in littore secum,
Te veniente die, te decedente canebat. Ouid. de Arte.

Tuta frequensq; via est per amici fallere nomen:
Tuta frequensque licèt sit via; crimen habet.

Pro Ameri. *Accusant ij, qui in fortunas huius inuaserunt: causam dicit is, cui nihil præter calamitatem reliquerunt. Accusant ij, quibus occidi patrem sexti Roscii bono fuit: causam dicit is, cui non modò luctum mors patris attulit, verùm etiam egestatem. Accusant ij, qui hunc ipsum summè iugulare*

Av Rel

Duæ sunt phor. suos nant

41999

lare cupiêrunt: causam dicit is, qui etiam ad hoc iudiciũ cum præsidio venit, ne hic ibidem ante oculos vestros trucidaretur. Deniq; accusant ij, quos populus poscit: causam dicit is, qui vnus relictus, ex nefariâ illorum cæde restat.

Cap. XIX.

Epistrophe est, quâ similis sonus in clausulis iteratur.

οφὴ σιο. Hîc autem Rhythmus quidam oratorius persæpè resonat, in membris paribus: quæ idcirco ὁμοιοτέλευτα similiter desinentia dicuntur.

Pro Pomp. *Vt eius voluntatibus non modò ciues assenserint, socij obtemperârint, hostes obediêrint; sed etiam venti tempestatesq; obsecundârint.*

Hic tria prima membra ferè senaria sunt; postremum est longius: neq; æqualitatis similitudo sic exigenda est.

Pro Milon. *Est enim hæc (iudices) non scripta, sed nata lex: quam non didicimus, accepimus, legimus; verùm ex ipsâ naturâ arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus.*

Hîc quater bini tanquam versus, æqualibus ferè interspirationibus interpuncti resonant: duo primi ternarij: *non scripta, sed nata*: duo sequentes plusquam duodenarij: duo sequentes iterum ternarij: postremi quaternarij.

Sed in propositis exemplis finis tantùm dictionis seruatur: in sequentibus autem dictio ipsa iteratur. Philip. 2. *Doletis tres exercitus populi Romani esse interfectos? interfecit Antonius. Desideratis clarissimos ciues? eos quoq; eripuit Antonius. Authoritas huius ordinis afflicta est? afflixit Antonius.* Ex Anaphorâ verò & Epistrophe λοχὴ exio. coniunctis fit Symploce. Agrar. 1.

Quis

Quis legem tulit? Rullus. Quis maiorem populi partem suffragiis priuauit? Rullus. Quis comitiis præfuit? idem Rullus. Martial. lib. 2.

Capto tuam (pudet heu) sed capto, Maxime, cœnam:
Tu captas alias: iam sumus ergo pares.
Mane salutatum venio: tu diceris îsse
Antè salutatum: iam sumus ergo pares.
Sum comes ipse tuus, tumidiq; anteambulo regis:
Tu comes alterius: iam sumus ergo pares.

CAP. XX.

ERgò repetitiones hæ sunt in eodem loco: sequentes duæ diuersis, Epanalepsis & Epanodos.

EPANALEPSIS est, quâ similis sonus in principio & clausulâ eiusdem sententiæ repetitur. Verr. 4. *Saluti enim eorum potiùs consulam, quam voluntati.* Æneid. 1.

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa. Verr. 7. *Multi & graues dolores inuenti, parentibus & propinquis multi.* Martial. l. 1. Ep. 33.

Non amo te, Sabidi, nec possum dicere quare:
Hoc tantùm possum dicere, non amo te.

& lib. 8. ep. 21.

Phosphore, redde diem: quid gaudia nostra moraris?
Cæsare venturo, Phosphore, redde diem.

CAP. XXI.

EPANODOS est, quâ sonus similis in principio & clausulâ diuersarum sententiarum sed intercedente Anadiplosi, iteratur. Ver. 3. *Habuit honorem vt proditori, non vt amico fidem.* Pro Planc. *Gratiam qui refert habet: & qui habet, eo quòd habet, refert.* Heroid. 2

De

Demophoon ventis & verba, & vela dedisti:
Vela queror reditu, verba carere fide. Eclog. 8.
Crudelis mater magis, an puer improbus ille?
Improbus ille puer, crudelis tu quoque mater.
Cic. * *Vestrum etiam hîc factum deprehenditur.* P.C. *non meum (at pulcherrimum quidem factum) verùm, vt dixi, non meum, sed vestrum.*

CAP. XXII.

FIguræ dictionis in repetitione sonorum similium sic habent: in repetitione sonorum leuiter dissimilium duæ sequuntur. Paronomasia & Polyptoton.

PARONOMASIA est, cùm dictio literæ aut syllabæ alicuius commutatione, significatione quoque commutatur. Ver. 2. *Nam vt apertus in corripiendis pecunijs; sic in spe corrumpendi iudicij.* Catil. 1. *Vt non emissus ex vrbe, sed immissus in vrbem esse videatur.* Tale est illud * Quintil. *Emit morte immortalitatem.* Mart. hinc ioci materiam arripuit lib. 1. Epig. 99.

Litigat, & podagrâ Diodorus, Flacce, laborat:
Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra est.

Inde etiam est illud * Catonis: *qui cùm cuidam dixisset, Eamus deambulatum; & ille, Quid opus est de? Imò verò, inquit, quid opus est te?*

CAP. XXIII.

POLYPTOTON est, cùm eiusdem originis varijs casibus voces inter se consonant. Pro Cæl. *Ipsius autem veneni quæ ratio fingitur? vbi quæsitum est? quo pacto? cui? quo in loco traditum?* Æneid. 4. *Littora*

Littora littoribus contraria, fluctibus vndas
Imprecor, arma armis.———

Verr.7. *Certus locus, certa lex, certum tribunal, quo hoc reseruetur.*

Et apud Quint. * *Non vt edam viuo, sed vt viuam edo.*

Est etiam hic CLIMAX seu gradatio quædam: gradibus enim suis continuatur Polyptoton in vocibus dissimilibus; vt suprà Anadiplosis in similibus, Ouid.3.Fast.

Mars videt hanc, visamq; cupit, potiturq; cupitâ.

Ad Heren. *Africano industria virtutem, virtus gloriam, gloria æmulos comparauit.* Eclog.2.

Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam,
Florentem Cytisum sequitur lasciua capella.

Ad CAP. XXII. & XXIII.

¶ Iterantur in ijsdem locis soni dissimiles, in quibus & similes: itaque non abs re fuerit, præcedentium figurarum nomina huc transferre; vt repetitiones sonorum leuiter dissimilium in Paronomasiâ & Polyptoto, suis etiam generibus distinguantur.

Epizeuxis in Paronomasiâ est. Æneid.2.

Fit via vi.

Epizeuxis in Polyptoto, Met.lib.15.

Heu quantum scelus est in viscere viscera condi,
Congestoq; auidum pinguescere corpore corpus,
Alteriusque animantem animantis viuere letho?

Anadiplosis in Paronomasiâ. Æneid.4.

Cui pharetra ex humeris, crines nodantur in aurũ:
Aurea purpuream subnectit fibula vestem.

Anadiplosis in Polyptoto. Met.1.

Iamq; nocens ferrum, ferroq; nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum quod pugnat vtroque.

Ana-

Sign
hîc c
omn
voce
tione
ue pe
dum
pus,
nã, c
genu
nume
ea fi
* *Lib*
Κλίμ
Grad

41994

Anaphora in Paronomasiâ.Met.2.

Neu te dexterior tortum declinet ad anguem,
Neue siniſterior preſſam rota ducat ad aram.

Anaphora in Polyptoto,De reſp.Aruſp.

Homines te propter pecuniam iudicio liberârunt: hominibus iniuria tui ſtupri dolori non fuit:homines tibi arma, alii in me, alii poſt in illum inuictum ciuem dederunt : hominum beneficia prorſus concedo tibi.

Epiſtrophe in Paronomasiâ.Quint.lib.9.cap.3.

Neminem poſſe alteri dare matrimonium, niſi penes quem ſit patrimonium.

Epiſtrophe in Polyptoto.Met.1.

Oſcula dat ligno : refugit tamen oſcula lignum.

Symploce in Paronomasiâ.Catil.1.

Vt exul potiùs tentare, quàm Conſul vexare remp. poſſis.

Epanalepſis in Paronomasiâ.Met.1.

Vngulaq; in quinos dilapſa abſumitur vngues.

Epanalepſis in Polyptoto.Met.1.

Viues : & viues, ita vt nunc viuis.

Epanodos in Paronomasiâ.Orat.ad Brut.

Abeſſe non poteſt quin eiuſdem hominis ſit, qui improbos probet, probos improbare.

Epanodos in Polyptoto.Met.4.

Vmbra viri viſa eſt, viſam fera ſæuit in vmbram.

Elegiar.l.2.El.19.

Quod ſequitur, fugio : quod fugit, ipſe ſequor,

Heroid.16.

At tu diſſimula, ni tu deſiſtere mauis :
Sed cur deſiſtas ? diſſimulare potes.

Et pro Cecin.

Quia res indigna ſit, idcò turpem exiſtimationem ſequi: quia turpis exiſtimatio ſequitur, ideò rem indignam non vindicari.

Cap.

Cap. XXIV.

Figura dictionis eiusmodi est. Figura sententiæ est figura, quæ totam sententiam aliquo animi motu afficit. *Fi. ten.*

Virilem autem quandam dignitatem, præ superiorum molli & delicatâ venustate, obtinet: vt illic color & sanguis orationis, hîc nerui thorique esse videantur. Itaque, ait in Bruto Tullius, quia sententiarum ornamentis & conformationibus præstat Demosthenes, idcircò à doctis oratorum est princeps iudicatus. Et rursus in Oratore idem confirmat. Sic igitur Tullius elocutionis principatum huic postremo ornamentorum generi attribuit: & certè nullis flectendorum animorum machinis, elocutio violentior esse potest: hîc enim γοητεία καὶ ψυχαγωγία elocutionis summa est. Denique vt superior illa & troporum & in dictionibus figurarum elocutio, ad delectandum & docendum multùm valet; hæc etiam (quod in dicendo caput est) ad mouendum & peruincendum plurimùm valebit.

Figura sententiæ est in logismo, aut dialogismo. Logismus est, quando sine collocutione sententia figuratur: estque Ecphonesis & sui ipsius reuocatio, Apostrophe & Prosopopœia.

Ecphonesis est figura in logismo per aduerbium exclamandi expressum, vel intellectum: magnum prorsus animi commouendi instrumentum, & quidem effectuum variorum. *Ἐκφ. Excl.*

Modò admirationis: Pro Marcello. *O clementiam admirabilem, atque omni laude, prædicatione, literis, monumentisq; decorandam!*

4199 a

Modò deſperationis: Pro Milon. *O fruſtrà mei ſuſcepti labores! O ſpes fallaces! O cogitationes inanes meæ!*

Modò optationis. Heroid. 1.

O vtinam tunc, cum Lacedæmona claſſe petebat,
Obrutus inſanis eſſet adulter aquis!

Modò indignationis: In Piſon. *O ſcelus! O peſtis! O labes!*

Modò irriſionis: Ibid. *O ſtultos Camillos, Curios, Fabricios, Calatinos, Scipiones, Marcellos, Maximos! O amentem Paulum! ruſticum Mariuml*

Proh adhibetur ſæpè ad oſtentationem: vt Ter. And. *Proh Deûm atque hominum fidem! quid eſt, ſi hæc contumelia non eſt?*

En aliquandò triſte quid & miſerabile præ ſe fert: Eclog. 1.

Impius hæc tam culta noualia miles habebit?
Barbarus has ſegetes? en quò diſcordia ciues
Perduxit miſeros! en qucis conſeuimus agros!

Ah, heu, & *Eheu* ſunt commiſerationis: 1. Officiorum. *O domus antiqua! heu quàm diſpari domino dominaris!* Eclog 2.

Eheu quid volui miſero mihi? floribus Auſtrum
Perditus, & liquidis immiſi fontibus apros.
Quem fugis ah demens?——

In quibus interrogatio inſtantiùs vrget: & eſt ſerijs, grauibuſque cauſis opportuna.

Aliquandò exclamatio eſt deprecationis, & imprecationis. Æneid. 1.

Dii tibi (ſiqua pios reſpectant numina; ſiquid
Vſquam iuſtitiæ eſt, & mens ſibi conſcia recti)
Præmia digna ferant.! Æneid. 2.
At tibi pro ſcelere (exclamat) pro talibus auſis,
Dii (ſiqua eſt cœlo pietas, quæ talia curet)
Perſoluant grates dignas.———

EPIPHONEMA quoque ſpecies eſt exclamationis, quæ ad finem rei narratæ & explicatæ addi ſolet: vt cum Virg. expoſuiſſet omnes cauſas, quibus Iuno Romanos perſequebatur; tandem acclamat, Æneid. 1.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem!

CAP. XXV.

REuocatio ſui ipſius eſt, quandò reuocatur quidpiam: & eſt ardentioris ſermonis veluti refrigeratio: eſtque Epanorthoſis aut Apoſiopeſis.

EPANORTHOSIS eſt, quando antecedens aliquid corrigendo reuocatur. Epiſt. 1. *Erat hoc mihi dolendum, ſed multò magis illud, quòd inimicum meum, meum autem? imò verò legum, iudiciorum, otii, atque patriæ, bonorum omnium ſic amplexabantur, ſic in manibus habebant, ſic fouebant, ſic, me præſente, oſculabantur.* Ter. Heaut. *Filium vnicum adoleſcentulum habeo: ah quid dixi? habere me? immò habui Chreme: nunc habeam, necne, incertum eſt.* Hîc præteritum aliquod dictum reuocatur: in ſequentibus curſus orationis antecedens reuocatur, & quaſi pœnitentia facti ſignificatur. Pro Ligario. *Sed nimis*

4199 a

vrgeo: commoueri videtur adoleſcens. Pro Cœl. *Sed quid ego ita grauem perſonam induxi?* Ad fratrem. *Sed neſcio quo pacto, ad præcipiendi rationem relapſa eſt oratio mea: cum id mihi propoſitum initio non fuiſſet.*

Cap. XXVI.

Aposiopesis eſt, quâ ſententiæ inchoatæ curſus reuocatur, partem aliquam, quæ tamen intelligatur, reticendo. Ter. Eun.

Ego te furcifer, ſi viuo.
Iam cœlum, terramq́ue meo ſine numine, venti,
Miſcere, & tantas audetis tollere moles?
Quos ego? ſed motos præſtat componere fluctus.
Æneid. 1.

Cap. XXVII.

Logiſmus exclamationis & reuocationis ita eſt: ſequitur qui eſt in Apoſtrophe & Proſopopœiâ.

Apostrophe eſt, quandò oratio ad alienam perſonam conuertitur, quàm inſtituta oratio requirit: figura non multùm cedens elationis genere exclamationi, & perſæpè cum eâ coniungitur. Sed Apoſtrophe ex conditione perſonarum variè diſtingui poteſt: aliàs enim ad humanam perſonam fit auerſio: Pro Muræná Tullius à iudicibus, ad quos oratio inſtituta erat, ad Catonem, qui apologiam hanc reprehenderat, ſe conuertens: *A quo tandem* (ait) *M. Cato, eſt æquius Conſulem defendi, quàm*

à

à Conſule? &c. Aliàs ab hominibus ad deos fit auerſio: in quâ inſignis eſt apud Poëtas inuocatio. Metamorph. 1.

——— Dij cœptis (nam vos mutâſtis & illas)
Aſpirate meis: primâq; ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Sic Æneid. 1. Cùm Poëta propoſuit ſummam theſin totius Æneidos, tum ſic auertitur ad Muſam:

Muſa mihi cauſas memora, quo numine læſo,
Quidue dolens Regina deûm tot voluere caſus
Inſignem pietate virum, tot adire labores
Impulerit: tantæne animis cœleſtibus iræ?

Aliàs ad rem mutam & inanimatam, velut ad perſonam, transfertur oratio. Pro Milon. *Religiones meherculè ipſæ, aræq; cùm illam belluam cadere viderunt, commouiſſe ſe videntur, & ius in illo ſuum retinuiſſe. Vos enim Albani tumuli, atque luci, vos (inquam) imploro atque obteſtor, veſque Albanorum obrutæ aræ ſacrorum populi Rom. ſociæ atque æquales, quas ille præceps amentiâ, cæſis proſtratiſque ſanctiſſimis lucis, ſubſtructionum inſanis molibus oppreſſerat.* Hæc figura rarò quidem, ſed tamen aliquandò, protinùs in proœmio adhibetur. Cati. 1. *Quouſque tandem, Catilina, abutêre patientiâ noſtrâ? quamdiu nos etiam furor iſte tuus eludet? quem ad finem ſeſe effrænata iactabit audacia?* Hîc verò in Senatu res agitur: ideoque directus ſermo ad patres: vndè auerſio intelligitur.

4199 a

Cap. XXVIII

Prosopopœia eſt, quâ alienam perſonam oratione noſtrâ loquentem finginus.

Hîc verò ornamentum elocutionis ſingulare eſt, magnæque inprimis audaciæ: ideòque magno conſilio iudicioque regendum, vt conſentanea perſonis oratio tribuatur. Poeticum ſanè ornamentum, & quo vno poetarum laudes præcipuè dijudicantur. Itaque ſi vſquam, certè in hac conformatione ratio decori diligenter habenda eſt: quâ de re benè monet Poeta in Arte.

Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,
Romani tollent equites peditesque cachinnum.
Intererit multùm Dauuſne loquatur, herusve:
Maturusne ſenex, an adhuc florente iuuentâ
Feruidus: an matrona potens, an ſedula nutrix:
Mercatorne vagus, cultorve virentis agelli:
Colchus, an Aſſyrius: Thebis nutritus, an Argis.

Et ibidem. *——Triſtia mœſtum*
Vultum verba decent: iratum, plena minarum:
Ludentem, laſciua: ſeuerum, ſeria dicta.

Proſopopœia eſt imperfecta vel perfecta.

Proſopopœia imperfecta eſt, cùm ſermo alienæ perſonæ leuitèr & obliquè repræſentatur. Cæſar. 1. l. Com. de legatis Heluetior. *Qui dicerent ſibi in animo eſſe, ſine vllo maleficio iter per prouinciam facere, propterea quòd iter nullum haberent aliud: rogare, vt eius voluntate id ſibi facere liceat.* Pro lege Man. *Hi vos (quoniam liberè loqui non licet) tacitè rogant, vt ſe quoque, ſicuti cæterarum prouinciarum ſocios, dignos exiſtimetis, quorum ſalutem tali viro commendetis.*

Proſopopœia perfecta eſt, cùm tota fictio perſonæ oratione noſtrâ repræſentatur: quo

in

in genere & acceſſus ad proſopopœiam, & receſſus decorus inprimis eſſe debet. Sic pro Cœl. excitatur Appius cæcus ad obiurgandum Clodiæ libidinem. *Exiſtat igitur* (ait Orator) *ex hac familiâ aliquis, ac potiſſimùm cæcus ille (minimum enim dolorem capiet, qui iſtam non videbit) qui profectò ſi extiterit, ſic aget & ſic loquetur.* Hîc acceſſus eſt & apparatus ad ſpeciem quandam proluſionis; deindè vox & oratio Appij fingitur. *Mulier quid tibi cum Cœlio? quid cum homine adoleſcentulo? quid cum alieno? &c.* ad quam Proſopopœiam deponendam, breuis revocatio ad extremum ponitur his verbis: *Sed quid ego (iudices) ita grauem perſonam induxi? vt & verear, ne ſe idem Appius repentè convertat, & Cœlium incipiat accuſare illâ ſuâ grauitate cenſoriâ.* Sic Æneæ Proſopopœiam, Virgilij Æneid. 2. compoſuit, cùm Æneas ſocijs cibum vinumque

Diuidit, & dictis mœrentia pectora mulcet.
O ſocij (neque enim ignari ſumus antè malorum)
O paſſi grauiora! dabit Deus his quoque finem, &c.

Tandem ſic Poſopopœiam claudit:

Talia voce refert. ———

Eâdem figurâ licet mutis & inanimatis rebus ſermonem dare; cuiuſmodi illa ſunt in Catilinam, maiorum laterum, cùm patriam loquentem Orator inducit. *Si te* (ait) *parentes timerent atque odiſſent tui, neque illos vllâ ratione placare poſſes, vt opinor, ab eorum oculis aliquò concederes: nunc te patria, quæ communis eſt omnium noſtrûm parens, odit ac metuit, & iam diù de te nihil iudicat, niſi de paricidio ſuo cogitare.*

a 1994

Huius tu neque authoritatem verebere, neque iudicium ſequere, neque vim pertimeſces? quæ tecum (Catilina) ſic agit, & quodammodò tacita loquitur. Nullum iam tot annos facinus extitit niſi per te: nullum flagitium ſine te: tibi vni multorum ciuium neces, tibi vexatio direptioque ſociorum impunita fuit ac libera: tu non ſolùm ad negligendas leges & quæſtiones, verumetiam ad euertendas, perfringendaſque valuiſti. Superiora illa, quanquam ferenda non fuerunt, tamen, vt potui, tuli: nunc verò me totam eſſe in metu propter te vnum, quicquid increpuerit Catilinam timeri, nullum videri contra me conſilium iniri poſſe, quod à tuo ſcelere abhorreat, non eſt ferendum. Quamobrem diſcede, atque hunc mihi timorem eripe: ſi eſt verus, ne opprimar; ſin autem falſus, vt tandem aliquando timere deſinam. Hæc ſi tecum, vt dixi, patria loquatur, nonnè impetrare debeat, etiamſi vim adhibere non poſſit? Hîc vides quàm decorè & ſuſcepta & depoſita ſit perſona.

Sed ſatis de Proſopopœiæ ſchemate: quo, tanquam aliquo in ſcenis pegmate, quæuis non ſolùm hominum, ſed etiam deorum perſona à poëtis effingitur. Quapropter iſto poetico ſpiritu orator velut afflatus inprimis admirabilis eſt.

Cap. XXIX.

Logiſmus ſententiarum adhuc fuit: ſequitur dialogiſmus, qui eſt in interrogatione & reſponſione. Interrogatio deliberatione & occupatione figuratur. Deliberatio eſt, cùm varias tanquam conſultationis rationes ſubinde interrogamus: cui, ſuſpenſis diutiùs au-

audientium animis, aliquando responsio subijcitur inexpectata. Deliberatio est aut Aporia aut Anacœnosis.

APORIA est deliberatio nobiscum. Pro Cluentio. *Equidem, quod ad me attinet, quò me vertam nescio: negem fuisse illam infamiam corrupti iudicij? negem illam rem agitatam in concionib⁹, iactatam in iudicijs, commemoratam in senatu? euellam ex animis hominum tantam opinionem, tam penitus insitam, tam vetustam?* Responsio. *Non est nostri ingenii: vestri auxilii est (iudices) huius innocentiæ, sic in hac calamitosâ famâ, quasi in aliquâ perniciosissimâ flammâ, atque in communi incendio, subuenire.* Æneid. 4.

En quid agam? rursusnè procos irrisa priores
Experiar? Nomadumq; petam connubia supplex,
Quos ego sum toties iam dedignata maritos?
Iliacas igitur classes, atque vltima Teucrûm
Iussa sequar?

Tandem responsio addubitationis sequitur:

Quin morere, vt merita es, ferroq; auerte dolorem.

Insigne Aporiæ exemplum est Met. 8. vbi poeta Altheam de Meleagri filij sui morte secum deliberantem artificiosè describit.

CAP. XXX.

ANACŒNOSIS est deliberatio cum alijs: Pro Quint. *Quæro à te C. Aquili, L. Lucculle, P. Quintili, M. Marcelle: vadimonium mihi non obiit quidam socius & affinis meus (quîcum necessitudo vetus, controuersia de re pecuniariâ recens intercedit) postulonè à Prætore, vt eius bona possidere mihi liceat? an cum Romæ do-*

mus, vxor, liberi ſint, domum potiùs denunciem? quid eſt quod hac tandem de re vobis poſſit videri? Reſponſio communicationis ſequitur. *Profectò ſirectè bonitatem veſtram atque prudentiam cognoui, non multùm me fallit, ſi conſulamini, quid ſitis reſponſuri: primùm expectare, deinde, ſi latitare ac diutiùs ludificare videatur, amicos conuenire, quærere quis procurator ſit, domum denunciare: dici vix poteſt quàm multa ſint, qua reſpondeatis antè fieri oportere, quàm ad hanc rationem extremam ac neceſſariam deuenire.*

Cap. XXXI.

ATque eiuſmodi eſt dialogiſmus deliberationis: dialogiſmus occupationis ſequitur, cùm alieni conſilij interrogationem occupamus, eique reſponſionem ſubijcimus. Itaque
15. dialogiſmus hic à priore parte Prolepsis,
10. à poſteriore Prosapodosis dicitur.
6- Prolepſis Proſopopœiam coniunctam habet: adeoque aliàs obliqua, aliàs directa eſt. Pro-
o. lepsis Obliqva eſt, quæ habet imperfectam Proſopopœiam. Pro Amer. *Credo ego vos (iudices) mirari, quid ſit quòd cùm tot ſummi oratores hominesq; nobiliſſimi ſedeant, ego potiſſimùm ſurrexerim, &c.* Tandem Proſapodoſis adhibetur. *Quæ me igitur res præter cæteros impulit, vt cauſam Sexti Roſcij reciperem? &c.* Sic pro Cœlio. *Si quis (iudices) fortè nunc adſit ignarus legum, iudiciorum, conſuetudinis noſtræ.* Subiectio, *miretur profectò, &c.* Eſt Prolepſis hæc proœmijs valdè accommodata. Prolepsis Directa eſt, quæ perfectam Proſopopœiam habet.

habet. Pro Cœlio. *Dicet aliquis, Hæt igitur est tua disciplina? sic tu instituis adolescentes? ob hanc causam tibi hunc puerum parens commendauit & tradidit, vt in amore & voluptatibus adolescentiam suam collocaret? & hanc tu vitam & studia defenderes,* Prosapodosis succedit. *Ego, siquis (iudices) hoc robore animi, atque hac indole virtutis ac continentiæ fuit, vt respueret omnes voluptates, omnemque vitæ suæ cursum in labore corporis atque in animi contentione conficeret, quem non quies, non æqualium studia, non ludi, non conuiuia delectarẽt, nihil in vitâ expetẽdum putaret, nisi quod esset cum laude & cum dignitate coniunctum; hunc meâ sententiâ diuinis quibusdam bonis instructum atque ornatum puto.* Dialogismus continuatior est pro Quint. *De re pecuniariâ cupio contendere.* (inquit Orator) *Non licet.* Occupatio est consilij aduersarij. Subiectio sequitur. *At ea controuersia est.* Occ. *Nihil ad me attinet: causam capitis dicas oportet.* Sub. *Accusa vbi ita necesse erit.* Occ. *Non (inquit) nisi tu antè, nouo modo, priore loco dixeris.* Sub. *Dicẽdum necessariò est: præstituendæ horæ ad arbitrium nostrum: iudex ipse arcessetur.* Occ. *Quid tum? Tu aliquem patronum inuenies, hominem antiqui officij, qui splendorem nostrum, & gratiam negligat? Pro me pugnabit L. Philippus, eloquentiâ, grauitate, honore florentissimus ciuitatis: dicet Hortensius excellens ingenio, nobilitate, existimatione: aderunt autem homines nobilissimi ac potentissimi, quorum frequentiam & consessum non modò P. Quintius, qui de capite decernit; sed quiuis, qui extra periculum sit, perhorrescat.* Subiectio postrema Ironiam habet. *Hæc est iniqua certatio,*

quâ

4199

quâ tu huic, ne vbi conſiſteret quidem contra te, locum reliquiſti, &c.

Cap. XXXII.

Ergò hæ ſunt interroagationis figuræ in deliberatione & occupatione. Reſponſio Epitrope & Synchoreſi figuratur.

Epitrope eſt, cum facti cuiuſpiam licentia condonatur. Agrar. 2. *Si quid eſt quod indagaris, inveneris, ex tenebris erueris; quanquam iniquum eſt, tamen conſume ſanè, quoniam condum eſt: quoniam tu quidem attuliſti.*

Aliquando Ironia permiſcetur. Æneid. 4.

——Nunc & Ioue miſſus ab alto
Interpres diuûm fert horrida iuſſa per auras.
Scilicet is ſuperis labor eſt, ea cura quietos
Sollicitat: neque te teneo, neque dicta refello.
I: ſequere Italiam ventis: pete regna per vndas.

Ironia in ſequenti exemplo apertior eſt. Pro Flacco. *Litemus igitur Lentulo: parentemus Cethego: reuocemus reiectos: nimiæ pietatis & ſummi amoris in patriam viciſſim nos pœnas (ſi ita dijs placet) ſufferamus.*

Cap. XXXIII.

Synchoresis eſt, cùm dictum aliquod aut argumentum condonatur. Verr. 7. *Sit ſacrilegus, ſit fur, ſit flagitiorum omnium vitiorumq; princeps: at eſt bonus Imperator.* Æneid. 10.

Italiam petijt fatis autoribus; eſto.

Æneid. 7.

Flectere

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo.
Non dabitur regnis (esto) prohibere Latinis:
At trahere, atq; moras tantis licet addere rebus.

Delectat hoc ornamentum in oratione præcipuè, cum id concedimus, quod ei, cui conceditur, nocet: vt sæpè fit in contentionibus & controuersijs.

Pro Ligario. *Habes igitur, Tubero (quod est accusatori maximè optandum) confitentem reum: sed tamen hoc ita confitentem, si in eâ parte fuisse quâ te, Tubero, quâ virum omni laude dignum patrem tuum. Itaque prius de vestro delicto confiteamini necesse est, quàm Ligarij vllam culpam reprehendatis.*

EPILOGVS ELOCVTIONIS.

ATque hæc de ornamentis elocutionis: quæ quò plura concurrerint, eò pleniorem ornatum Orationis efficiant necesse est: vt in illo exemplo Ligarianæ defensionis: *Certè contra ipsum Cæsarem est congressus armatus. Quid enim, Tubero, tuus ille districtus in acie Pharsalicâ gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? quis sensus erat armorum tuorum? qua tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?* Hic Metonymiæ variæ sunt: *gladius, armorum*, pro subiecto *homine*: sed Metaphoræ sunt illustriores, *ardor*, inprimisque illæ sensum & actum tribuentes rebus inanimatis *gladio, mucroni, armis; agebat, petebat, sensus*: tum Synecdoche, *mucro* pro *gladio*, *latus* pro *toto homine*: tum in verbis, *agebat, petebat, cupiebas, optabas*, sunt Epistrophæ finis: denique in sententiâ totâ est Apostrophe vehementis & instantis interrogationis. Quibus omnibus Troporum figurarumque generibus sic vsus Orator esse dici-

4199

dicitur, vt Cæsari, quamuis & iudici & aduersario, tamen velut incantato & stupefacto, color variè mutatus sit & Libelli quidam è manibus exciderint. Illa videlicet Platonis γοητεία fuit, illaque flexanima dominaque summi Imperatoris Oratio.

RHE-

RHETORICÆ

Liber Secundus.

De Pronunciatione.

Cap. I.

De voce & prolatione.

Locutionis (quæ prima pars facta est artis Rhetoricæ) præcepta in Tropis & Figuris exposita sunt: veniamus ad Pronunciationem, partem alteram institutæ artis & doctrinæ.

Pronunciatio est apta elocutionis enunciatio, elocutione certè ipsâ multò præstantior, & efficacior.

Huic primas dedisse Demosthenes dicitur, cùm rogaretur, quid in dicendo esset primum: huic secundas: huic tertias. Quò mihi melius illud ab Æschine dictum videri solet, qui cùm propter ignominiam iudicij cessisset Athenis, & se Rhodum contulisset; rogatus à Rhodijs, legisse

4199

legisse fertur orationem illam egregiam, quam in Ctesiphonem contra Demosthenem dixerat: quâ perlectâ, petitum est ab eo postridiè, vt legeret illam etiam, quæ contrà à Demosthene pro Ctesiphone est edita: quam cum suauissimâ & maximâ voce legisset, admirantibus omnibus, Quantò, inquit, magis admiraremini, si audissetis ipsum? Ex quo satis significauit, quantum esset in actione, qui orationem eandem aliam esse putaret actore mutato. Cuius etiam rei magnum argumentum Hortensius est: diu princeps Oratorum, postea æqualis Ciceroni, perpetuò autem secundus: cuius tamen scripta tam longè abfuerunt ab illâ viuæ eloquentiæ famâ, vt appareret aliquid placuisse eo dicente, quod posteâ legentes non inuenerint. Quamobrem in hanc inprimis Rhetoricæ partem omnia illa Platonis probra iustissimè conferentur: omnesque ὀλοποιίας, κομμώσιος, κολακείας, γοητείας, ψυχαγωγίας insidiæ in hac vnâ parte reperientur.

Partes Pronunciationis duæ sunt: vox, vndè prolatio (quæ communi nomine pronunciatio dicitur) & gestus, vndè actio.

Atque harum partium altera ad aures, altera ad oculos attinet: per quos duos sensus, ad animum omnis ferè cognitio pervenit. Sed de voce priùs: cuius bonitas optanda quidem nobis est primùm: deinde quæcunque ea fuerit, tuenda & exercenda: sic vt omnia quæ proferentur, sono vocis rebus quæ dicuntur accommodato proferantur.

Vocis autem vnum est generale præceptum, ne sit grauissima, neve acutissima. Nam submisso illo murmure debilitatur omnis intentio: contrà autem dicere omnia clamosè insanum est.

Itaque in medijs inter imum summumque spatijs est consistendum: in quibus crebra debet esse vocis mutatio. Nunc

Nunc enim acriori contentione ascendere, nunc etiam sonorum tanquam gradibus descendere iuvat. Hæc varietas, & hic per omnes sonos vocis cursus, & se tuebitur, & actioni afferet suavitatem. Ista est æquabilitas, cui contrariam μονοτονίαν Quintilianus cum Cicerone valdè fugiendam censet.

Submissori autem voce orationem auspicari, hinc gradatim ascendere, vtile & suaue est. Nam à principio clamare agreste quiddam est. Sed enim vocalis huius varietatis moderatrix esse debebit animi cogitatio. Hæc enim summa causa est pronunciationis, vt vox sit animi interpres & nuntia. Sunt enim voces vt neruiin fidibus: atque ita sonant, vt à motu animi sunt pulsæ.

Cap. II.

De voce in singulis verbis.

Ratio igitur vocis erit in singulis verbis, vel in totâ sententiâ. De verborum autem singulorum pronunciatione ita Quintil. præcipit: Proponamus nobis (ait) illud Ciceronis in Oratione nobilissimâ pro Milone principium: nonne ad singulas penè distinctiones, quamuis in eâdem facie, tamen quasi vultus mutandus est? *Etsi vereor (iudices) ne turpe sit pro fortissimo viro dicere incipientem timere*; Etiamsi est toto proposito contractum atque summissum, quia & exordium est,

&

& sollicitum exordium; tamen fuerit, necesse est, aliquid plenius & erectius, dum dicit, *pro fortissimo viro*: quàm cùm, *Etsi vereor*, & *turpe sit*, & *timere*. Iam secunda respiratio increscat oportet, & naturali quodam conatu, quò minùs pauidè dicimus quæ sequuntur, & quò magnitudo animi Milonis ostenditur. *Minimèq; deceat, cùm Titus Annius ipse magis de Reipublicæ salute, quàm de suâ perturbetur*: Deinde quasi obiurgatio sui est, *me ad eius causam parem animi magnitudinem afferre non posse*: Tum inuidiosiora, *tamen hæc noui iudicii noua forma terret oculos*. Illa verò iam penè apertis (vt aiunt) tibijs: *Qui quocunq; inciderint, veterem consuetudinem fori, & pristinum morem iudiciorum requirunt*. Nam sequens latum etiam atque fusum est: *Non enim coronâ consessus vester cinctus est, vt solebat*. Quod notaui, vt appareret, non solùm in membris causæ, sed etiam in articulis esse aliquam pronunciandi varietatem; sine quâ nihil neque maius, neque minus est. Hæc Quintilianus de pronunciatione singularum vocum; in quâ, Troporum genera, si qua sunt actuosa, reluceant necesse est. Non enim aliter Ironia, neque Metaphora illustrior & animosior intelligeretur. Similis est in verborum figuris pronunciatio,

Litigat & podagrâ Diodorus, Flacce, laborat:
Sed nil patrono porrigit, hæc chiragra est.

Hîc enim *podagra*, & *chiragra*, voces nempè quibus insidet figura, præcipuâ quâdam præ reliquis Emphasi proferendæ sunt. Par est in cæteris ratio.

Ipsa

Ipsa sonant arbusta, Deus, Deus ille, Menalca,
Te dulcis coniux, te solo in littore secum,
Te veniente die, te decedente canebat.
Certus locus, certa lex, certum Tribunal.

Vbi *Deus* bis, *te* quater expressa, & *certus, certa, certum*, eandem obtinent Prosodiam.

Cap. III.

De voce in totâ sententiâ.

SEquitur pronunciatio totius sententiæ, in quâ figuræ sententiarum, affectusque omnes comprehenduntur.

Atque hic cantus ille est, quem Tullius & Fabius Demosthenem & Æschinem significâsse dicunt, cum vocis flexiones & inclinationes invicem exprobrarent, non ideò improbandas: cùm enim vterque alteri obijciat, palàm est vtrumque feciſſe.

Est autem intendendæ vel remittendæ vocis in oratione totâ, quæ est in verbis singulis, Prosodia.

Acutæ exemplum est pro Lig. *Vide Cæsar, quàm non reformidem: quanta lux tuæ liberalitatis & sapientiæ mihi apud te dicenti oboriatur, Quantum potero voce contendam, vt hoc populus Romanus exaudiat. Suscepto bello, Cæsar, gesto etiam ex magna parte, nulla vi coactus, iudicio meo ac voluntate ad ea arma profectus sum, quæ erant sumpta contra te:* & hanc Orator ipse contentionem vocis prædixit. Est acuminis diuersa vox, & penè extra organum, cui Græci nomen amaritudinis dederunt, supra modum ac penè naturam

ram vocis humanæ acerba: vt cùm populus acclamatione aduersâ Cic. pro Rabirio agentem turbaret: *Nihil* (ait) *me clamor iste commouet, sed consolatur; cum indicat esse quosdam ciues imperitos, sed non multos. Nunquam (mihi credite) Pop. Rom. hic qui silet, Consulem me fecisset, si vestro clamore perturbatum iri arbitraretur.* Quantò iam levior est acclamatio? *Quin continetis vocem, indicem stultitiæ vestræ, testem paucitatis?* Prima illa sunt lentiora: postrema vocis amaritudinem illam habent.

Exemplum gravis & plenæ vocis est. Phil. 2. *Si inter cœnam in tuis immanibus poculis accidisset, quis non turpe duceret? In cœtu verò populi Romani publicum negotium gerens, magister Equitum, cui ructare turpe esset, is vomens frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum, & totum Tribunal impleuit.* In redditione collationis, producenda sunt omnia, trahendæ vocales, aperiendæ fauces, quò maior quàm anteà fœditas exprimatur.

Vocis autem moderatæ exemplum est pro Lig. *Quid enim, Tubero, tuus ille districtus in acie Pharsalicâ gladius agebat? cuius latus ille mucro petebat? quis sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?*

Cap.

CAP. IV.

De voce affectuum singulorum.

ATque hæc communia affectuum ferè omnium : specialia quædam sunt in singulis affectibus, quorum pulsum tactumque voces exprimunt.

In miseratione vox erit flexibilis, plena, interrupta, flebilis; vt in illo Gracchanæ Orationis loco * : *Quò me miser conferam ? quò vertam ? in Capitoliumne ? at fratris sanguine redundat : an domum ? matrémne vt miseram, lamentantemque videam & abiectam ?* Quæ à Graccho Tullius ait acta sic esse oculis, voce, gestu; inimici vt lachrymas tenere non possent. * 3.a

In iracundiâ vox contraria est, acuta, incitata, crebrò incidens. Phil.2. *O præclaram illam eloquentiam tuam, cùm es nudus concionatus ! Quid turpius ? quid fœdius ? quid supplicijs omnibus dignius ? num expectas dum te stimulis fodiam ? Hæc te, si vllam partem habes sensus, lacerat, hæc te cruentat Oratio. Vereor ne imminuam summorum virorum authoritatem & gloriam : dicam tamen dolore commotus : Quid indignius, quàm viuere eum qui imposuerit diadema; cùm omnes fateantur iure interfectum esse, qui abiecerit ?* Talem vocem requirit reticentia illa : *Iam cœlum terramque meo sine numine, venti,* &c.

In

In metu & verecundiâ contractus & hæsitans sonus est. Ter. Eun.

Totus, Parmeno, tremo horreoque, postquam aspexi hanc. Talis vox Ciceronis fuit in plerisque exordijs, vt pro Deiotaro etiam significatur: *Cùm in omnibus causis grauioribus C. Cæsar, initio dicendi commoueri soleam vehementiùs, quàm videtur vel vsus, vel ætas postulare; tum in hac causa ita me multa perturbant, vt quantum mea fides studij mei afferat ad salutem Regis Deiotari defendendam, tantum facultatis timor detrahat.*

In voluptate, tenerum, lene, effusum, hilaratum vocis genus optatur. Qualis est illa vox Æneæ, pictum in Tapetis Troiæ excidium intuentis. Æneid. I.

Constitit, & lachrymans, Quis iam locus, inquit Achate,
Quæ regio in terris nostri non plena laboris?
En Priamus: sunt hîc etiam sua præmia laudi,
Sunt lachrymæ rerum, & mentem mortalia tangunt.
Solue metus: feret hæc aliquam tibi fama salutem.

Dolor sine comminseratione, graue quiddam & imo pressu ac sono obductum requirit. In Pison.

Meministine, cœnum, cum ad te quinta ferè horâ cum C. Pisone venissem, nescio quo è gurgustio te prodire, involuto capite, soleatum? & cum isto ore fœtido tetcrrimam nobis popinam inhalasses, excusatione te vti valetudinis, quòd diceres, vinolentis te quibusdam medicamentis solere curari? quam

nos causam cum accepissemus, (quid enim facere poteramus?) paulisper stetimus in illo gaearum tuarum nidore atq; fumo: unde tu nos, cùm improbissime respondendo, tum turpissimè eructando, eiecisti?

In blandiendo, satisfaciendo, rogando, leuis vox & summissa est. Æneid. 4.

Mène fugis? per ego has lachrymas, dextramque tuam, te
(Quando aliud mihi iam miseræ nil ipsa reliqui)
Per connubia nostra, per incœptos hymenæos:
Si benè quid de te merui, fuit aut tibi quidquam
Dulce meum; miserere domus labentis, & istam
Oro (si quis adhuc precibus locus) exue mentem.

Atque hæc de vocis & in singulis verbis, & in totis affectibus moderatione: ad quam exercendam, optimum esse censet Fabius ediscere quàm maximè varia, quæ flexus omnes habeant: eaquè quotidiè ita dicere, vt agimus: vt simul in omnia paremur. Sic Cicero vitium huic moderationi contrarium emendauit. Omnia enim sine remissione, sine varietate, vi summâ vocis & totius corporis contentione dicebat: Sed peragratâ Græciâ & Asiâ, omnium generum Rhetoribus auscultatis, & ad hoc remedium adhibitis, tandem non modò exercitatior, sed propè mutatus rediit.

CAP. V.

De gestu & actione,

HActenus de voce: actionis lex & gestus supereſt (quam Quintilianus Chironomiam appellat) virtutis multò maioris, quàm vlla vox esse possit. In

In ijs enim omnibus, quæ ſunt actionis, ineſt quædam vis à naturâ data : quare etiam hac imperiti, hac vulgus, hac denique barbari maximè commoventur. Verba neminem movent niſi eum qui eiuſdem linguæ ſocietate coniunctus eſt : ſententiæq; ſæpè acutæ non acutorum hominum ſenſus prætervolant. Actio autem, quæ præ ſe motum animi fert, omnes movet: ijſdem enim omnium animi motibus concitantur, & eos ijſdem notis, & in alijs agnoſcunt & in ſeipſis judicant. Argumento magno eſt pantomimus, qui ſolo geſtu, ſine voce, omnia ſpectantibus ſignificat: vt geſtus in tantâ, per tot gentes, linguarum diverſitate, tanquam communis hominum ſermo eſſe videatur. Imò verò etiam beſtiarum, quæ ſignis affectus ſuos enuntiant : quinetiam rerum inanimatarum ſic enim picturæ & imagines tacitè loquuntur. Itaque geſtus, ſermo corporis & eloquentia rectè à Cicer. nominatur : in eoquè ſummum ſtudium duo ſummi Oratores Demoſthenes & Cicero poſuere. Demoſthenes ſpeculum grande intuens, componebat actionem & geſtus corporis : & quamvis fulgor ille ſiniſtras imagines redderet ; ſuis demùm oculis quod efficeret credidit. Quinetiam Satyrum hiſtrionem ad eas artes magiſtrum adhibuit. Et Cicero hiſtrionibus quoq; huius doctrinæ magiſtris Roſcio Comœdo, Æſopo Tragœdo uſus eſt. Chironomiam verò Quintilianus author eſt ab heroicis vſque temporibus repetitam, ab ipſo etiam Socrate probatam, à Platone quoque in parte civilium poſitam virtutum.

Lex vna hîc ſumma eſt, vt omnes vocis flexiones ſubſequatur geſtus.

Cap. VI.

De geſtu totius corporis.

TRunco totius corporis Orator ſeipſum moderetur, & virili laterum flexione, non geſticulatione ſcenicâ : actionemq; ma-

gi-

magis ad sensus, quàm ad verba accommodet. Status verò corporis sit secundum naturam erectus & excelsus. Etenim natura

Os homini sublime dedit, cœlumq; tueri
Iussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Contraria autem mutatio & vacillatio, quàm indecora sit, Curionis motus ille argumento est, quem & Iulius (vt est in Bruto *) perpetuum notauit, *cùm ex eo in vtramq; partem toto corpore vacillante quæsiit, quis loqueretur è lintre; & Cn. Sicinius homo impurus, sed admodum ridiculus: is, cùm Tribunus pleb. Curionem & Octauium Consules produxisset, Curioq; multa dixisset, sedente Cn. Octauio collegâ, qui delinctus erat fasciis, & multis medicamentis, propter dolorem artuum, delibutus, Nunquam, inquit, Octaui, collegæ tuo gratiam referes: qui nisi se suo more iactauisset, hodiè te istic muscæ comedissent.*

CAP. VII.

De gestu capitis, frontis, oculorum.

ATque hæc de corporis vniuersi gestu. Partium item sua quædam ratio est, & quidem præcipua capitis, cum illo corporis statu consentientis. Demisso capite humilitas & modestia significatur: & hoc gestu Poëta verecundiam Reginæ exprimit. Æneid 1

Tum breuiter Dido vultum demissa profatur.

Eundem modestiæ gestum proponit Homerus Vlyssis exemplo, quem dicit stetisse oculis in

terram defixis, immotóq; scepтro; priusquam illam eloquentiæ procellam effunderet; eoque gestu par est Ciceronis timorem in principijs significatum esse: quin etiam id testificatur oratione illâ: *cùm in omnibus rebus C. Cæsar*, &c. Aspectus vertitur eódem, quò gestus corporis: exceptis, quæ aut damnanda, aut remouenda sunt, vt videamur auersari. Æneid. 3.

——Dij talem terris auertite pestem.

Æn. 1. *——Haud equidem tali me dignor honore.*

Solo tamen capite gestum facere, aut frequenter facere, vitiosum scenicis doctoribus visum est. Frontem ferire in dolore, Ciceroni videtur oratorium, Fabio autem scenicum. Sed in ore ac vultu sunt omnia: in eo autem ipso dominatus est omnis oculorum. Vultus enim imago est animi, indices oculi. Quarè cùm effeceris ne quid ineptum aut vultuosum sit, tum oculorum magna debet esse moderatio: qui quot animi motus sint, tot significationes, & communicationes habent. Narium, labrorum, mentis, cervicum, humerorum vitia magis notantur.

Humeros iactabat Demosthenes: sed hoc vitium ita dicitur emendâsse: vt cùm in angusto quodam pulpito stans diceret, hasta humero dependens immineret, vt si calore dicendi vitare id excidisset, offensatione illâ commoneretur.

CAP. VIII.

De gestu brachij, manus, digitorum.

AT brachium proceriùs proiectum, quasi quoddam telum orationis est: continuosq; ac decurrentes locos maximè decet: & cùm

cùm ſpecioſius quiddam vberiuſq; dicendum eſt (ſicut illud, * *Saxa atque ſolitudines voci reſpondent*) expatiatur in latus, & ipſa quodammodo ſe cum militari iſtò geſtu fundit oratio. Sinistrum verò brachium, ſi quid eo agendum ſit, eouſque alleuandum eſt, vt quaſi normalem angulum faciat. Manus autem minùs arguta, digitis ſubſequens verba, non exprimens, tantum poteſt, vt ſine hac trunca videatur actio. Nam cæteræ partes loquentem adiuuant: manus propè ipſa loquitur. Hinc Perſianum illud, Satyr. 4.

Ergo vbi commotâ fervet plebecula bile,
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Maieſtate manus.

Sinistra autem ſola nunquam geſtum facit: dextræ ſeſe frequenter accommodat. Sic iunctis manibus Aporia illa Gracchana agenda eſt: *Quò me miſer conferam? &c.* Quantus verò ſit iunctarum manuum geſtus, exemplum poëtæ demonſtrat. Æneid. 1.

Ingemit, & duplices tendens ad ſydera palmas
Talia voce refert: O terque quaterque beati,
Queis ante ora patrum Troiæ ſub mœnibus altis
Contigit oppetere!——

Hîc poëta geſtum præmonſtrauit. Manus verò complodere eſt ſcenicum. Atque hæc de vniuerſa manu: in cuius digitis ſingularis geſtus quidam eſt: atque ille inprimis maximè communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur explicatis tribus: & geſtus eſt inſtantior; & tribus pollice preſſis, index ille (quo Craſſum in exprimendo animi dolore, atque impetu ſcienter vſum ſignificat Antonius) explicari ſolet.

let. Is in exprobrando & indicando (vndè ei nomen est) alternatâ ac spectante humerum manu, paulùm inclinatus affirmat: versus in terram vrget: aliquandò prò numero vnitatis est. Est autem & ille verecundæ orationi aptissimus, quo quatuor primis leuiter in summum coëuntibus digitis, non procul ab ore aut pectore fertur ad nos manus: & deindè prona ac paululùm prolata laxatur. Quintilianus credit hoc modo cœpisse Demosthenem in illo pro Ctesiphonte timido summissoq; principio: sic item formatam Ciceronis manum, cùm diceret, *Si quid est in me ingenii (iudices) quod sentio quàm sit exiguum, &c.* Atque digitorum gestus tam insignis est.

Cap. IX.

De gestu pectoris, femoris, pedis.

IN cæteris vitia ferè notata sunt: vt pectus ac ventrem proijcere: cædere etiam pectus Fabio scenicum est. At femur ferire (quod Athenis primus fecisse creditur Cleon) vsitatum; & indignatos decet, & excitat auditorem. In pedibus verò status & incessus obseruatur. In dextrum verò ac læuum latus vacillare, alternis pedibus insistendo, ridiculum est. Supplosio tamen pedis in contentionibus & incipiendis & finiendis est opportuna. Incessus permissus est oratori, sed rarus, & tantùm in causis publicis, vbi suggestum amplum & spatiosum est: vbi etiam multi sunt iudices: proindéq; in senatu, vbi plures, & in concione, vbi longè plurimi.

Dis-

Discursare tamen ineptissimum: vrbanéq; Flauius Virginius interrogauit de quodam suo antisophistâ, quot millia passuum declamâsset.

Atque hæc de corporis gestu: qui magnis oratoribus instrumentum eloquentiæ prorsùs admirabile fuit. Quin aduersus oratores, huius ipsius artificij fastidiosos contemptores, argumentum hinc sumptum est. Nam cùm Tullius aduersus Callidium diceret, pro argumento refutationis posuit, quòd veneni sibi comparati causam tam solutè egisset, tam leuiter, tam oscitanter, tam sine corporis gestu. Tu Marce Callidi *(inquit)* nisi fingeres, sic ageres? præsertim cùm istâ eloquentiâ, alienorum hominum pericula defendere acerrimè soleas, tuum negligeres? Vbi dolor? vbi ardor animi, qui etiam ex Infantium ingenijs elicere voces & querelas solet? nulla perturbatio animi: nulla corporis: frons non percussa: non femur: pedis (quod minimum est) nulla supplosio. Itaque tantum abfuit vt inflammares nostros animos, somnum isto loco vix tenebamus. *Sic Tullius Callidium in ipso foro, tanquam in aliquo Rhetoricæ ludo condiscipulum, non satis in arte, quam profiteretur attentum & considera-tum, vellicauit.*

FINIS

4199a